

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Näkemyksiä intensiivisestä työotteesta ja sen kehittämistä nuoren vangin siirtyessä vankilasta vapauteen

Heinonen, Aino
Niemelä, Elisa

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Laurea-ammattikorkeakoulu

Näkemyksiä intensiivisestä työtteestä ja sen kehittämisestä nuoren vangin siirtyessä vankilasta vapauteen

Heinonen, Aino
Niemelä, Elisa
Rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Syyskuu, 2017

Heinonen, Aino
Niemelä, Elisa

Näkemyksiä intensiivisestä työtoteesta ja sen kehittamisestä nuoren vangin siirtyessä vankilasta vapauteen

Vuosi 2017

Sivumäärä 83

Opinnäytetyömme on tehty laadullisena tutkimuksena ja sen tarkoituksena oli selvittää Nuorten projektiin osallistuneiden nuorten näkemyksiä intensiivisestä nivelvaiheen työskentelystä. Kohderyhmä rajautui nuoriin, jotka ovat koevapaudessa ja ehdonalaisvalvonnassa sekä nuoriin, jotka ovat vapautumassa koevapauteen ja ehdonalaisvalvontaan. Lisäksi selvitimme nuorten kanssa työskentelevien työntekijöiden näkemyksiä intensiivisen työskentelyn kehittamisestä. Opinnäytetyömme on tilattu työ Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskukselta ja opinnäytetyön tulokset auttavat arvioimaan Nuorten projektin kolmannen osatavoitteen toteutumista.

Tutkimuksen aineisto kerättiin puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilta. Viisi nuorta ja yksi työntekijä haastateltiin yksilöhaastatteluin. Viisi työntekijää haastateltiin ryhmähaastatteluin. Nuorten haastattelujen neljä teemaa käsittelivät vapauden valmistelua vankilassa, intensiivistä työtoteetta, ehdonalaisvalvontaa ja palveluihin kiinnittymistä. Työntekijöiden haastattelujen kolme teemaa käsittelivät nivelvaiheen intensiivistä työskentelyä ja verkostoyhteistyötä, työnjakoa laitosten välillä sekä projektin vaikutuksia ja kehitysehdotuksia. Haastatteluista saatu aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Opinnäytetyön tuloksista ilmeni, että nuoret kokivat intensiivisen työskentelyn ja valvonnan positiivisena asiana. Vapauden valmistelu koettiin hyödylliseksi. Valvontaa pidettiin enemmän velvollisuutena. Nivelvaiheen ja valvonnan aikana nuoret kokivat asunnon, koulutuksen ja työn saamisen sekä riippuvuuksien hoitamisen tärkeiksi asioiksi. Nuorten projektin kautta tulleet hyödyllisinä koetut muutokset, kuten yhdyshenkilömallin syntyminen ja verkostoyhteistyön paraneminen, koettiin positiivisina asioina ja muutosten pysyvyyttä toivottiin projektin jälkeenkin. Kehitysehdotuksena yhdyshenkilömallia tulisi kehittää ja dokumentoida mahdollisimman selkeäksi kokonaisuudeksi, jonka sisältö olisi kaikkien Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen työntekijöiden käytettävissä. Informaatiota voisi lisätä laitoksissa esimerkiksi infotilaisuuksien muodossa.

Heinonen, Aino
Niemelä, Elisa

Views of intensive working and views of developing it when a young prisoner is proceeding from prison to freedom

Year	2017	Pages	83
------	------	-------	----

This Bachelor's thesis has been carried out as a qualitative study. The purpose of the thesis was to examine views of intensive working in transitional phase from imprisonment to exemption which was starting during imprisonment. These views came from young offenders who had participated in the Youth project. These young offenders were sentenced under the supervision of examiners and under the supervision of probation. Some of them were also supposed to be released to the supervision of examiners and under the supervision of probation. In addition, we examined the views of developing intensive working from employees which were working with these young offenders. The Results of the thesis will be utilized in valuating the Youth project of South Finland Criminal Sanctions region third field of target's realization. This thesis is an ordered study from Criminal Sanctions Regional Centre in South Finland.

Material of the thesis was collected by semi-structured theme interviews. Five young offenders were interviewed in an individual interview. Five employees were interviewed in a group interview. One employee was interviewed in the individual interview. The Interviews of young offenders had four themes which dealt with preparing from freedom in jail, intensive working, probation and sticking to the service. The Interviews of employees had three themes which dealt with intensive working and network cooperation in the transitional phase, division of work between institutions and impacts of the project and development proposals. All the material used in thesis was analysed by content analysis.

The results of the thesis indicate that young offenders experience intensive working and probation supervision as a positive thing. Preparation for freedom was experienced useful and probation supervision was experienced as an obligation more likely. During the transitional phase and the probation supervision young offenders experienced that important things to deal with are apartment, education, employment and taking care of addictions. Beneficial changes, for example a contact person model and an improving network cooperation which has come through the Youth project, were experienced as a positive thing and workers wished that these changes stay after project has ended. Based on the results network meetings should be organized for every young. The contact person model should be developed and documented to a very clear entirety which content would be available for everyone who works in South Finland Criminal sanctions region. Information should be increased for example by organizing information events.

Keywords: intensiveness, juvenile delinquency, youth, network cooperation, desistance

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Rikosseuraamuslaitos ja rangaistusjärjestelmä.....	8
	2.1 Rikosprosessi.....	8
	2.2 Rikosseuraamuslaitos.....	9
	2.3 Ehdoton vankeusrangaistus.....	10
	2.4 Valvottu koevapaus.....	11
	2.5 Ehdonalainen vapautuminen.....	12
	2.6 Ehdonalaisesti vapautuneen valvonta.....	13
	2.7 Muut yhdyskuntaseuraamukset.....	14
3	Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen nuorten projekti.....	15
	3.1 Projektin kuvaus.....	15
	3.2 Projektiin osallistuneiden yksiköiden kuvaukset.....	19
	3.2.1 Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto.....	19
	3.2.2 Keravan vankila ja WOP-osasto.....	19
	3.2.1 Helsingin vankila.....	20
4	Nuoret rikoksentekijät.....	20
	4.1 Nuorisirikollisuuden syyt.....	21
	4.2 Nuorisirikollisuuden kehitys.....	22
5	Teorian viitekehys.....	24
	5.1 Desistanssi.....	24
	5.2 Asiakassuhteesta.....	27
	5.3 Asiakas-työntekijäsuhde rikosseuraamusalalla.....	28
	5.4 Ehdonalaisvalvontaan määrättyjen entisten vankien kokemuksia vankilan jälkeisestä elämästä.....	30
	5.5 Desistanssitutkimusta.....	31
6	Tutkimusasetelma.....	34
	6.1 Tutkimuksen kohderyhmä.....	34
	6.2 Laadullinen tutkimus.....	35
	6.3 Analysointi.....	37
	6.4 Eettisyys ja luotettavuus.....	39
7	Tulokset.....	41
	7.1 Vapauden valmistelu vankilassa.....	42
	7.2 Intensiivinen työote.....	45
	7.3 Valvonta.....	48
	7.4 Palveluihin kiinnittyminen.....	50
	7.5 Työntekijöiden ryhmä- ja yksilöhaastattelu.....	50
8	Johtopäätökset.....	55

8.1	Nuorten näkemyksiä intensiivisestä työskentelystä	56
8.2	Nuorten projektin kolmannen osatavoitteen toteutuminen	58
9	Pohdinta	60
9.1	Pohdinta luotettavuudesta ja eettisyydestä	61
9.2	Opinnäytetyöprosessin ja oman ammatillisuuden pohdinta	62
9.3	Tutkimuksen hyödyllisyys ja kehittämissuhteet	64
	Lähteet	67
	Liitteet	71

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä nivelvaihe tarkoittaa nuoren vangin siirtymävaihetta vankilasta vapauteen. Nivelvaihe alkaa, kun nuoren vapautumista aletaan valmistelemaan. Nivelvaiheen voidaan ajatella kestävän siihen asti, kun nuoren ehdonalaista vapautumista on kestänyt muutama kuukausi. Intensiivinen työote tarkoittaa tässä opinnäytetyössä nuoren kanssa tiiviin työskentelemisen lisäksi laajaa ja tehokasta verkostoyhteistyötä, minkä tarkoituksena on saada nuori kiinnittymään oikeisiin palveluihin ja näin pääsemään pois rikoskierteestä.

Vapauden valmistelu lyhyen rangaistuksen suorittajilla aloitetaan pian sen jälkeen, kun suorittaja on saapunut vankilaan. Pitkän rangaistuksen suorittajilla vapauden valmistelu käynnistyy hyvissä ajoin ennen suorittajan suunniteltua vapautumisajankohtaa. Koevapauden suunnittelu voi alkaa jo vuotta ennen vapautumista, jos koevapaus edistää vanginyhteiskuntaan asettumista ja vangin oletetaan olevan kyvykäs noudattamaan koevapauden ehtoja. Vapautuvan selviytymisedellytykset ja palvelutarpeet arvioidaan vapauttamisen suunnittelun alussa. Palvelutarpeen arvioinnissa arvioidaan vapautuvan vangin koko sosiaalinen tilanne. Palveluita järjestäessä voidaan tehdä sosiaali-, terveys-, päihdehuolto-, asunto sekä työvoimaviranomaisten kanssa yhteistyötä jos vanki antaa tähän suostumuksensa. Palveluiden on oltava vangin koti- tai asuin-kunnasta. Jos vangille asetetaan valvonta, myös vangin valvonnan järjestävä yhdyskuntaseuraamustoimisto osallistuu vapautumissuunnitelman laatimiseen. (Rikosseuraamuslaitos 2013a.)

Keskusteluissa, joita Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen ja yksiköiden sekä Helsingin kaupungin välillä on käyty, on noussut esille nuorten asiakkaiden huolestuttavasta tilanteesta (Projektisuunnitelma 2017). Nuorilla rikosten uusimisriski on muita ikäryhmiä korkeampi. Verkoston tukitoimia ja valvontaa tulisi nuorten vankien osalta kohdentaa kummallekin puolelle vapautumisvaihetta. Vankeusaikaisen työn lisäksi olisi hyvä luoda nuoren kanssa luottamuksellinen suhde ja mahdollisimman nopeasti vapautumisen jälkeen tavata intensiivisesti. (Projektisuunnitelma 2017.) Opinnäytetyömme liittyy Nuorten projektin osatavoitteeseen kolme, jossa pyritään vankilasta vapautuvien nuorten palveluohjauksen ja valvonnan tehostamiseen. Aiheen valintaan vaikutti työelämän tarve kyseisen opinnäytetyön tekemiseen sekä omat ammatilliset kiinnostuksen kohteet. Laurea-ammattikorkeakoulun suositusten mukaan opinnäytetyön tulisi olla kehittävä ja työelämälähtöinen. Uskomme, että opinnäytetyömme palvelee tätä ajatusta, ja että tutkimuksen tulokset vastaavat myös työelämän tarpeeseen. Lisäksi ehdonalaiseen vapauteen liittyviä suomalaisia tutkimuksia on toistaiseksi vielä vähän verrattuna ehdollista vankeusrangaistusta käsitteleviin tutkimuksiin.

2 Rikosseuraamuslaitos ja rangaistusjärjestelmä

Tässä kappaleessa on esitelty Rikosseuraamuslaitos ja rangaistusjärjestelmä. Koevapauden ja ehdonalaisen vapauden sekä ehdonalaisen vapauden valvonnan käsitettä avataan omina osioina, koska ne ovat tärkeä osa opinnäytetyön aihepiiriä. Ensimmäiseksi on kuitenkin esitelty omana osionaan rikosprosessin kulku esitutkinnasta oikeuskäsittelyyn asti. Oikeuskäsittelyn ja rangaistukseen tuomitsemisen jälkeen rangaistuksen panee täytäntöön Rikosseuraamuslaitos.

2.1 Rikosprosessi

Rikosprosessi etenee rikosilmoituksen tekemisestä poliisin suorittamaan esitutkintaan, jos on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen. Esitutinnan valmistuttua, esitutkintapöytäkirjat lähetetään syyttäjälle, joka harkitsee syytteen nostamista. Syytekynnyksen ylittyminen ei edellytä täyttä näyttöä rikoksesta. Syyttäjä nostaa syytteen, jos on olemassa todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden osoittamiseen. Sen sijaan tuomitseminen rikoksesta edellyttää täyden näytön. Kun syyte on nostettu, syyttäjä toimittaa haastehakemuksen käräjäoikeuteen. (Niemi 2015, 355-356.)

Kun haastehakemus on saapunut käräjäoikeuteen, rikosasian katsotaan tulleen vireille. Haastehakemuksessa kuvaillaan yksityiskohtaisesti rikoksen teonkuvaus ja se mihin rikokseen vastaajan katsotaan teollaan syyllistyneen ja mitä rangaistusta vaaditaan. Myös sovellettavat lainkohdat mainitaan haastehakemuksen yhteydessä. Lisäksi haastehakemuksessa ilmoitetaan todisteet ja todistusteema, joilla todisteet aiotaan näyttää toteen. Haastehakemuksen lisäksi käräjäoikeuteen toimitetaan esitutkintapöytäkirja ja asiakirjat, joita on tarkoitus esittää todisteena. Haastehakemuksen pohjalta käräjäoikeus antaa haasteen, joka annetaan tiedoksi vastaajalle. Haasteessa vastaajaa kehoitetaan ilmoittamaan kantansa sekä perustelut syytteeseen ja muihin vaatimuksiin. (Niemi 2015, 360-361.) Tämän jälkeen asia siirtyy käräjäoikeuden käsiteltäväksi.

Käräjäoikeuden tuomiosta voi ilmaista tyytymättömyyden 7 vuorokauden kuluessa ja valittaa hovioikeuteen 30 vuorokauden kuluessa tuomion antamisesta. Jos tuomion pituus on alle kahdeksan kuukautta, vastaajan valittaminen hovioikeuteen voi vaatia hovioikeuden antaman jatkokäsittelyluvan (Oikeus.fi 2016a). Jos tuomiosta ei ilmaista tyytymättömyyttä eikä siitä valiteta, tuomio saa lainvoiman ja tuomio laitetaan täytäntöönpanoon (Oikeus.fi 2016b). Ylintä tuomiovaltaa käyttää Korkein oikeus, jonka keskeisenä tehtävänä on antaa ennakkopäätöksiä sellaisista riita- ja rikosasioista, joihin laki ei anna selvää vastausta. Täten pyritään varmistamaan, että tuomioistuimet joka puolella Suomea tulkitsevat lakia samalla tavalla ja antavat oikeusohjeita vastaavanlaisten oikeusriitojen varalle. (Korkein oikeus 2014.)

Lievin kärkeäjoikeuden tuomitsema rangaistusmuoto on sakko, jonka toimeenpanee oikeusrekisterikeskus. Sakon voi määrätä poliisi, syyttäjä, tulli tai rajavartiosto. Sakko voi olla rikesakko tai päiväsakko. Rikesakon määrä on kiinteä ja sen määrää usein poliisi. Rikesakko määrätään vähäisistä rikkomuksista. Päiväsakkojen kohdalla mitä suurempi rikkomus on, sitä suurempi päiväsakkojen lukumäärä on, ja sitä suurempi kokonaissumma on. Suurin päiväsakkojen lukumäärä on 120. Jos rikoksia on useita, määrä on 240. Alarajaa päiväsakkojen lukumäärälle ei ole asetettu, mutta useille rikosnimikkeille on määritelty alaraja. Yhden päiväsakon määrä riippuu tuomitun nettotuloista. Jos päiväsakkoa ei makseta vapaaehtoisesti, asia etenee ulosottoon. Jos maksua ei ole tapahtunut ulosoton kautta, asia etenee käräjäoikeudelle. Käräjäoikeus voi muuntaa maksamattomat sakot vankeudeksi. Kolme päiväsakkoa vastaa yhtä päivää vankilassa. (Oikeus.fi 2017.)

2.2 Rikosseuraamuslaitos

Suomen oikeusministeriön alaisena toimii Rikosseuraamuslaitos, jonka tehtävänä on rangaistusten täytäntöönpano ja tutkintavankeuden toimeenpano. Toiminnan tavoitteisiin kuuluvat tuomitun valmiuksien lisääminen rikoksettomaan elämään sekä yhteiskuntaan sijoittumisen ja elämänhallinnan edistäminen. (L953/2009.) Rikosseuraamuslaitoksen toiminnalla pyritään vaikuttamaan uusintarikollisuuden vähenemiseen ja lisäämään turvallisuutta yhteiskunnassa. Rikosseuraamuslaitoksen toiminnasta on säädetty laissa ”Laki rikosseuraamuslaitoksesta” ja ”Asetus rikosseuraamuslaitoksesta”. (Rikosseuraamuslaitos 2013b.)

Rikosseuraamusalalla tapahtuneen organisaatiomuutoksen johdosta vuonna 2010 aloitti toimintansa Rikosseuraamuslaitos. Organisaatiomuutos yhdisti aikaisemmin erillään olleiden Rikosseuraamusviraston, Vankeinhoitolaitoksen ja Kriminaalihuoltolaitoksen yhtenäiseksi organisaatioksi. (Järvinen 2015, 32.) Nykyinen Rikosseuraamuslaitos koostuu keskushallintoyksiköstä, kolmesta rikosseuraamusalueesta, täytäntöönpanoyksiköstä ja koulutuskeskuksesta. Rikosseuraamusalueet jaetaan Etelä-Suomen, Länsi-Suomen ja Itä-Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueeseen. Jokaisella alueella on oma aluehallinto, joka muodostuu arviointikeskuksesta ja aluekeskuksesta. Vankilat ja yhdyskuntaseuraamustoimistot jakaantuvat rikosseuraamusalueille. (Rikosseuraamuslaitos 2017a.)

Rikosseuraamuslaitoksen toimijoilla eli virkamiehillä yhteisenä perustehtävänä on huolehtia rangaistusten turvallisesta ja lainmukaisesta täytäntöönpanosta. Rangaistuksella ei saisi olla enempää vaikutuksia tuomitun elämään kuin rangaistuksen suorittaminen vaatii. Puhutaan niin sanotusta normaalisuusperiaatteen noudattamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöön pantavien rangaistusten pyrkimys onkin se, että rangaistuksen suorittamisen aikana pystyttäisiin kehittämään valmiuksia rikoksettomaan elämään. Tuomitulla on paremmat mahdollisuudet

kiinnittyä osaksi yhteiskuntaa, jos hän voi kehittää näitä elämänhallintaan liittyviä valmiuksiin. (Rikosseuraamuslaitos 2013b.)

Toiminta Rikosseuraamuslaitoksessa pohjautuu yhteiskunnan tärkeisiin arvoihin eli oikeudenmukaisuuteen ja ihmisarvon kunnioittamiseen. Ajatus yksilön mahdollisuudesta muuttua ja kasvaa ohjailee Rikosseuraamuslaitoksen työtä. Sitoutuminen arvoihin merkitsee muun muassa tuomittujen kohtelemista asiallisesti, tasavertaisesti ja inhimillisesti, perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien turvaamista, kaiken toiminnan lainmukaisuuden noudattamista, kohtuullisuutta sekä täytäntöönpanon toteuttamista siten, että se tukee yksilöllistä kehitystä, kasvua ja pyrkimystä rikoksettomaan elämään. Rikosseuraamuslaitos pyrkii toiminnallaan ylläpitämään turvallista ja laillista seuraamusten täytäntöönpanoa, huolehtimaan osaltaan yhteiskunnan turvallisuudesta, myötävaikuttamaan uusintarikollisuuden vähentämiseen ja katkaisemaan rikollisuutta ylläpitävää syrjäytymiskehitystä. (Rikosseuraamuslaitos 2017b.)

Kuva 1: Rikosseuraamuslaitoksen strategia

2.3 Ehdoton vankeusrangaistus

Ehdoton vankeusrangaistus voidaan tuomita määräaikaisena tai elinkautisena. Määräaikaisen ehdottoman vankeusrangaistuksen kesto on vähintään 14 päivää ja enintään 12 vuotta. Jos useita rikoksia tuomitaan yhtä aikaa määräaikaisesti, vankeusrangaistuksen kesto on enintään

15 vuotta. Jos tuomittu rangaistus on pituudeltaan kaksi vuotta tai enemmän, se on aina ehdoton. Alle kahden vuoden rangaistukset voidaan tuomita ehdollisena. Ehdoton vankeusrangaistus suoritetaan vankilassa. Jos tuomittu on alaikäinen, rangaistus tuomitaan ehdottomana vain poikkeustapauksissa. (Oikeus.fi 2016d.) Poikkeustapauksiin vaikuttavat muun muassa aiemmat rangaistukset ja rikoksen vakavuus.

Elinkautisen vankeusrangaistuksen periaate on se, että tuomittu henkilö istuu vankilassa lopun elämäänsä. Helsingin hovioikeus voi kuitenkin päästää elinkautiseen tuomitun ehdollaiseen vapauteen, kun rangaistusta on suoritettu vähintään 12 vuotta. Jos rikos on tehty alle 21-vuotiaana, rangaistusta on pitänyt suorittaa vähintään 10 vuotta. Tasavallan presidentti voi armahdattaa elinkautiseen tuomitun. (Oikeus.fi 2016d.)

2.4 Valvottu koevapaus

Valvotun koevapauden tarkoituksena on asteittaisella ja suunnitelmallisella vapautumisella edistää ja ylläpitää vangin valmiuksia sijoittua takaisin yhteiskuntaan. Sisältönä valvotussa koevapaudessa on rangaistusajan suunnitelmassa määritelty osallistua hänelle ennalta määrättyyn toimintaan, velvollisuus pysyä asunnossa ja noudattaa muita laissa säädettyjä velvollisuuksia. Valvottu koevapaus voidaan panna täytäntöön muussakin paikassa, jonka katsotaan olevan sopiva. Tällaisia paikkoja voivat muun muassa olla paikat, jotka koevapauteen sijoitetun kuntoutuksen, hoidon tai vastaavan syyn perusteella sijoitetaan. Valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytyksenä on, että valvottu koevapaus edistää vankeuslain 4 luvun 6§:n mukaisen rangaistusajan suunnitelman toteutumista ja vanki suostuu valvontaan, joka on määritelty laissa ”Laki valvotusta koevapaudesta L629/2013”.

Valvottuun koevapauteen sijoittaminen edellyttää myös, että vangin käyttäytymisestä rangaistusaikana ja hänen rikollisuudestaan saatujen tietojen perusteella koevapauden ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä. Lisäksi vangilla täytyy olla käytössään koevapauden täytäntöönpanoon soveltuva asunto tai muu 2§:ssa tarkoitettu paikka sekä vanki sitoutuu noudattamaan yhteydenpitoa koskevia määräyksiä ja muita asunnon ulkopuolella liikkumiseen ja toimintaan liittyviä välttämättömiä ohjeita.

Vangin täytyy sitoutua olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja dopingaineita koevapauden aikana ja sitoutua päihitteettömyyden valvontaan. Vangin kanssa samassa asunnossa asuvien täysi-ikäisten henkilöiden täytyy suostua koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa, mistä annetaan suostumus kirjallisena. Alle 18-vuotiaan mielipide selvitetään ja hänet kuullaan. (L629/2013.) Valvottuun koevapauteen sijoitettua valvotaan teknisin apuvälinein sekä tekemällä ennalta ilmoittamattomia valvontakäyntejä valvottuun koevapauteen sijoitetun henkilön asuntoon ja toimintavelvoitepaikoille. Päihitteettömyyttä valvotaan puhalluskokeilla sekä virtsa-, sylki- ja verinäytteiden avulla.

Valvotun koevapauden täytäntöönpanosta huolehtii vankila, josta vanki vapautuu. Valvotussa koevapaudessa oleva vanki käy vankilalla säännöllisesti tapaamisissa. Jotkut tapaavat jo valvotun koevapauden aikana tulevaa ehdonalaisten vapauden valvojaa yhdyskuntaseuraamustoimistossa. Valvottu koevapaus päättyy, kun koevapauteen sijoitettu päästetään ehdonalaiseen vapauteen tai kun vankeusrangaistus on kokonaan suoritettu. Jos koevapauteen sijoitetun epäillään rikkoneen velvollisuuksiaan, Rikosseuraamuslaitos tekee asiasta selvityksen ja koevapauden sijoitetulle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Rikkomuksista voidaan määrätä valvottu koevapaus keskeytettäväksi ja loppurangaistus suoritettavaksi vankilassa ennen ehdonalaisten vapauden pääsemistä. (L629/2013.)

2.5 Ehdonalainen vapautuminen

Määräaikaista vankeusrangaistusta suorittavan, eli vähintään 14 päiväksi ja enintään 12 vuodeksi tuomitun vangin päästäminen ehdonalaisten vapauteen tarkoittaa sitä, että vanki suorittaa loppuosan rangaistuksestaan vapaudessa. (Hartoneva ym. 2015, 432.)

Vanki voidaan päästää ehdonalaisten vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu kaksi kolmasosaa. Alle 21-vuotias vanki voidaan päästää ehdonalaisten vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu puolet. Jos vangilla ei ole vankeushistoriaa kolmen vuoden ajalta, häntä pidetään vankeinhoidollisesti ensikertalaisena, ja voi päästä ehdonalaisten vapauteen suoritettuaan rangaistuksestaan puolet. Alle 21-vuotias vanki, joka on vankeinhoidollisesti ensikertalainen, voidaan päästää ehdonalaisten vapauteen suoritettuaan rangaistuksesta yhden kolmasosan. Rangaistuksen pituus on kuitenkin oltava vähintään 14 päivää, jotta vanki voidaan päästää ehdonalaisten vapauteen. (Hartoneva ym. 2015, 432-433.)

Yhteistä vankeusrangaistusta, jossa eri rikosten osuudet eivät erotu, suorittava vanki voidaan päästää ehdonalaisten vapauteen yhden määröosan mukaisesti. Sovellettava määröosa on lain mukaan se, mikä on ankarin. Vanki, joka suorittaa samaan aikaan täytäntöön pantavia määröaikaisia vankeusrangaistuksia, voi päästä ehdonalaisten vapauteen suoritettuaan täytäntöönpanossa samaan aikaan olevien rangaistusten yhteenlasketun ajan lain mukaisen määröosan mukaan. (Hartoneva ym. 2015, 435.)

Jos vangilla on tulossa suoritettavaksi uusia vankeusrangaistuksia tai sakon muuntorangaistuksia, on ehdonalaista vapautumista mahdollista lykätä vangin antaessa siihen suostumuksensa, tai jos vanki perustellusta syystä niin itse haluaa. Jos vangin käytöksen vuoksi on vaara, että vanki vapautumisen jälkeen tekee henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan törkeän rikoksen, ei tarvita vangin suostumusta ehdonalaisten vapautumisen lykkäämiseen. (Hartoneva ym. 2015, 435-436.)

Pitkäaikaisvankien on mahdollista päästä ehdonalaiseen vapauteen Helsingin hovioikeuden päätöksellä. Heidän on mahdollista vapautua myös Tasavallan presidentin armahduksesta. Pitkäaikaisvangit ovat vankeja, jotka suorittavat koko rangaistusajan vankilassa tai ovat elinkautisvankeja. (Hartoneva ym. 2015, 450-451.) Elinkautisvanki voi vapautua ehdonalaiseen vapauteen aikaisintaan 12 vuoden vankilassaoloajan jälkeen ja alle 21-vuotias 10 vuoden vankilassaoloajan jälkeen (Rikosseuraamuslaitos 2015b). Pitkäaikaisvangit hakevat ehdonalaista vapautumista Helsingin hovioikeudesta vapaamuotoisella hakemuksella (Hartoneva ym.2015, 452).

2.6 Ehdonalaisesti vapautuneen valvonta

Ehdonalaisesti vapautuva asetetaan ehdonalaisen vapauden valvontaan, jos vanki on rikoksen aikana ollut alle 21-vuotias, vanki haluaa valvontaan, vangin koeajan pituus on enemmän kuin yksi vuosi tai vangille on annettu ehdoksi noudattaa lääkehoitoa, joka on kerrottu lain L629/2013 4§:ssa ja mahdollisia muita hoitoja ja ehtoja. Vanki voidaan jättää asettamatta valvontaan, jos sitä ei selkeästi tarvita vangin vakavan sairauden, tulevan maasta poistamisen tai muun hyväksyttävän syyn takia. Valvontaan ei myöskään tarvitse asettaa, jos vangilla ei ole perustellusti riskiä syyllistyä rikokseen. Ilman valvontaa vapautuvalla vangilla oletetaan olevan sosiaalinen verkosto, joka tukee vankia hänen vapautuessaan. (Hartoneva ym. 2015, 441-442.)

Vangille laaditaan valvontaan liittyvä rangaistusajan suunnitelma ennen ehdonalaisen vapauden alkamista. Näin varmistetaan jo aikaisessa vaiheessa täytäntöönpanoviranomaisten, asuinkunnan viranomaisten sekä mahdollisten muiden tahojen yhteistyö liittyen vangin vapautumiseen ja tulevien tukitoimenpiteiden tarpeellisuuteen. Valvontaan liittyvä rangaistusajan suunnitelma laaditaan yhdessä vangin kanssa ja se on tarkoitus yhtenäistää vankeusajalle aikaisemmin laaditun rangaistusajan suunnitelman kanssa. (Hartoneva 2015, 443.)

Ehdonalaisen vapauden valvonnan sisältö koostuu valvotun ja yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijän eli valvojan välisistä tapaamisista sekä mahdollisista tapaamisista myös apuvalvojan kanssa. Valvontatapaamiset ovat säännöllisiä ja niiden tarkoitus on tarkkailla valvottavan elämäntilannetta ja siihen liittyviä muutoksia sekä tukea valvotun rikoksettomuutta. Lähtökohdana on, että valvonta aloitetaan intensiivisesti ja tilanteen vakiintuessa tapaamisia voidaan alkaa harventaa. (Hartoneva 2015, 442-443.) Valvottavan on noudatettava ehdonalaisen vapauden valvontaan liittyviä määräyksiä, kuten esimerkiksi päihteettömyyteen ja lääkehoitoon liittyviä velvollisuuksia. (Hartoneva 2015, 444.)

Valvontatapaamisten lisäksi valvonta voi pitää sisällään esimerkiksi osallistumista erilaisiin toimintaohjelmiin, jotka edistävät valvottavan sosiaalista kyvykkyyttä. Valvontaan saattaa sisältyä myös valvottavan ohjaamista käytännön asioiden hoitamisessa, esimerkiksi asunto- ja velka-

asioissa. Tapaamisiin ja muuhun toimintaan voidaan kuukaudessa käyttää valvottavan kanssa enintään 12 tuntia. Erityistä tukea ja valvontaa tarvitsevan henkilön kanssa voidaan tähän käyttää enintään 30 tuntia kuukaudessa. (Hartoneva ym. 2015, 442-443.)

2.7 Muut yhdyskuntaseuraamukset

Esittelemme erikseen muut tuomittavat yhdyskuntaseuraamukset, joita ovat ehdollinen vankeus ja sen valvonta, yhdyskuntapalvelu ja valvontarangaistus. Yhdyskuntaseuraamuksista ja niiden toimeenpanosta vastaa yhdyskuntaseuraamustoimisto. Edellä mainittujen seuraamusten lisäksi nuorelle henkilölle voidaan tuomita nuorisorangaistus. Kyseistä seuraamusta ei tässä opinnäytetyössä esitellä johtuen siitä, että sitä tuomitaan nykyään erittäin harvoin, eikä se liity opinnäytetyömme aiheeseen.

Ehdottoman ja enintään kahden vuoden pituisen vankeusrangaistuksen sijasta voidaan henkilölle määrätä ehdollista vankeutta, jos hänen aikaisemman rikollisuuden tai muiden seikkojen vuoksi ehdotonta vankeusrangaistusta ei ole välttämätöntä tuomita. Tuomion pituuden sekä koeajan, joka voi olla 1-3 vuotta pitkä, määrää tuomioistuin. Jos tuomittu syyllistyy koeajan aikana uuteen rikokseen, josta voidaan tuomita ehdoton vankeusrangaistus, myös aiemmin tuomittu ehdollinen vankeustuomio voidaan määrätä vankilassa suoritettavaksi. (Oikeus.fi 2016c.) Jos ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittu henkilö on ollut rikoksentekoaikanaan alle 21-vuotias, hänet voidaan asettaa valvontaan. Nuori henkilö määrätään valvontaan, jos valvonnan odotetaan tukevan henkilöä uusien rikosten ehkäisemisessä ja sosiaalisessa suoriutumisessa. (Rikosseuraamuslaitos 2016b.)

Ehdoton vankeusrangaistus, jonka pituus on maksimissaan kahdeksan kuukautta, voidaan muuntaa yhdyskuntapalveluksi. Tuomitun täytyy soveltua yhdyskuntapalveluun. Rikosseuraamuslaitos selvittää soveltuvuuden usein syyttäjän pyynnöstä soveltuvuusselvityshaastattelun kautta ja lopullisen ratkaisun yhdyskuntapalveluun tekee tuomioistuin. (Saarela 2017.) Yksi tunti yhdyskuntapalvelua vastaa yhtä päivää vankeutta. Yhdyskuntapalvelun tulisi pääasiallisesti kestää yhtä kauan kuin vankeusrangaistus kestäisi. Jos ehdotonta vankeutta olisi tuomittu esimerkiksi kuusi kuukautta, on tarkoitus, että myös yhdyskuntapalvelu suoritettaisiin puolen vuoden aikana. Jos yhdyskuntapalvelun aikana tulee useita rikkomuksia esimerkiksi päihitteettömyysveloitteeseen liittyen tai asiakas ei esimerkiksi noudata aikataulua, voi seurauksena olla yhdyskuntapalvelun keskeytyminen ja yhdyskuntapalvelu voidaan muuntaa vankeusrangaistukseksi. (Saarela 2017.)

Valvontarangaistus on otettu käyttöön Suomessa vuonna 2011 eli kyseessä on suhteellisen uusi rangaistusmuoto. Ankaruudeltaan valvontarangaistus sijoittuu yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeusrangaistuksen väliin. Valvontarangaistus voidaan tuomita enintään kuuden

kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen sijaan. Valvontarangaistus tuomitaan, jos yhdyskuntapalvelun tuomitsemiselle on jokin este. (Oikeusministeriö 2011.)

Valvontarangaistuksen aikana tuomittu asuu kotonaan, mutta häntä valvotaan sähköisesti teknisten välineiden avulla ja muilla tavoin, esimerkiksi valvontakäynneillä tuomitun kotona tai yhdyskuntaseuraamustoimistossa. Tuomittu on velvollinen noudattamaan hänelle laadittua päiväohjelmaa ja liikkumaan alueilla, jotka hänelle ovat ennalta määriteltä. Valvontarangaistuksen suorittaminen vaatii päihteettömyyttä, jota valvotaan Rikosseuraamuslaitoksen toimesta. Valvontarangaistuksen ehtojen toistuva rikkominen voi johtaa rangaistuksen loppuajan muuntamiseen ehdottomaksi vankeudeksi. (Rikosseuraamuslaitos 2015a.)

3 Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen nuorten projekti

Tässä luvussa on esitelty Etelä-Suomen Nuorten projekti, johon opinnäytetyö liittyy. Lisäksi luvussa on kuvattu tarkemmin opinnäytetyöhön osallistuvia yksiköitä. Luvun lopuksi on avattu myös nuorisorikollisuuden käsitettä sekä eritelty nuorisorikollisuuden syitä ja kehityssuuntaa.

3.1 Projektin kuvaus

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen Nuorten projekti, joka sijoittuu aikavälille 1.8.2016-31.12.2017, on suunniteltu alueella yksiköiden tarpeet huomioon ottaen yhteistyössä yksiköiden kanssa. Helsingin kaupungin kanssa on neuvoteltu projektiin liittyen sen suunnitteluvaiheessa. Nuorten projekti eli Nupro on käynnistynyt elokuussa 2016 ja sen tarkoituksena on kestää vuoden 2017 loppuun asti. Nuorten projektiin on saatu rahoitusta Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella Rikosseuraamuslaitoksen strategia- ja tuottavuus määrärahoista. (Projektisuunnitelma 2017.)

Nuorten projektin tavoitteena on syvenevässä rikoskierteessä olevien tai vakaviin rikoksiin syllistyneiden nuorten rikosseuraamusasiakkaiden rikoksista irrottautumisen tukeminen. Välillisenä kohderyhmänä on projektissa mukana olevien yksiköiden kehittämiseen osallistuvat verkostotahot ja työntekijät. Nuorten projekti on jaettu neljään osioon ja jokaisella osiolla on omat osatavoitteensa. Jokaiselle osiolle on myös asetettu tietty kohderyhmä, johon osio keskeisesti liittyy. Lisäksi projektin välillinen tavoite on kehittää täytäntöönpanoprosessin sujuvuutta nuorten osalta eri yksiköiden välissä. Projektin tavoitteet kytkeytyvät Rikosseuraamuslaitoksen alueen tulostavoitteisiin ja strategiaan. (Projektisuunnitelma 2017.)

Rikosseuraamuslaitoksen strategian osalta projektin tavoitteena on, että yhteiskunnan normaalipalvelujen käyttöä lisätään, jotta rangaistusten täytäntöönpanon aikana pystyttäisiin varmistamaan jatkumoina rangaistuksen jälkeiseen aikaan. Tulostavoitteen osalta vuodelle

2016 tarkoituksena oli yhdyskuntaseuraamusten käytön lisääminen edistämällä ja kehittämällä päihdekuntoutukseen sekä erilaisiin tukitoimiin liittyviä yhteistyömalleja ja palvelujatkumia. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen yksiköiden toimintasuunnitelmiin vuonna 2016 on määritelty, että alueella tulisi selkeyttää asiakkaan tai vangin prosessin nivelvaiheisiin liittyvää organisaation sisäistä yhteistyötä ja yhteistyökäytäntöjä eri verkostojen kanssa. Rikosseuraamuslaitoksen strategian vuosien 2017-2020 kehittämisaalueet, jotka liittyvät nuorten projektin toimintaan, ovat erityisryhmien tarpeiden huomioiminen, sidosryhmä- ja verkostoyhteistyö sekä kumppanuudet. (Projektisuunnitelma 2017.)

Projektissa on mukana Etelä-Suomen rikosseuraamusalueelta seitsemän yksikköä, jotka ovat Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto, Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto, Keravan vankila, Vantaan vankila, Helsingin vankila, Arviointikeskus ja Aluekeskus. (Projektisuunnitelma 2017.) Lisäksi Nuorten projektiin tuli mukaan kevään 2017 aikana vielä Jokelan avovankila, josta on valikoitunut osa opinnäytetyön kohderyhmää. Nuorten projekti tekee yhteistyötä Rikosseuraamuslaitoksen valtakunnallisen ”Vankeusaika mahdollisuutena” -projektin kanssa. Kyseisen projektin toiminta on käynnistynyt lokakuussa 2016 ja projektin yhtenä kohderyhmänä on nuoret romaniasiakkaat. (Projektisuunnitelma 2017.) Nuorten projekti jakautuu osatavoitteisiin, jotka on lueteltu alla. Opinnäytetyömme liittyy kohtaan kolme, joka esitellään ensimmäisenä.

Rikosten uusimisriski on suurimmillaan heti vapautumisen jälkeen ensimmäisen puolen vuoden sisällä. Nuorten vankien osalta valvontaa tulee tehostaa ja kehittää verkoston erilaisia tukitoimia vapautumisen molemmille puolille eli jo vankeusaikana tehdään työtä ja luodaan luottamussuhdetta nuoreen. Tarkoituksena on tavata nuorta intensiivisesti heti vapautumisen jälkeen. Projektin avulla testataan, onko vankilasta vapautuvien nuorten alkuvaiheen valvonnalla ja palvelunohjauksella vaikutusta nuoren rikoksista irrottautumisprosessiin ja kiinnittäytymiseen mielekkääseen tekemiseen ja palveluihin, jotka ovat nuorelle tarpeellisia niin nuoren omasta mielestä kuin työntekijän näkökulmasta. (Projektisuunnitelma 2017.)

Keravan vankilassa on käynnistetty tauon jälkeen uudelleen WOP-osasto nuorille. Lisäksi WOP-osasto on siirtynyt marraskuun 2016 jälkeen Keravan suljetun vankilan lakkauttamisen jälkeen avovankilan puolelle. Keravan vankilassa järjestetyn WOP-projektin pohjalta vapaudessa tapahtuvaa palvelunohjausta pidetään kannattavana. Keravan suljetun vankilan puolella on ollut ja avo-osastolla on edelleen nuoria, joilla on mahdollisesti suurempi tarve monipuoliseen palvelunohjaukseen sekä valvonnan tehostamiseen kuin WOP-osaston nuorilla. Siksi Keravan vankilan nuorten tilanne kartoitetaan ja osatavoitteessa kolme keskitytään etenkin nuoriin, jotka vapautumisen jälkeen Keravan vankilasta siirtyvät Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaiksi valvontaan.

Vankilassa aloitetaan nuorten vapauttamissuunnittelupalavereita, jotka järjestetään viikoittain. Projektityöntekijä osallistuu jokaiseen vapauttamissuunnittelupalaveriin. Projektissa Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimiston on tarkoitus ottaa vastuu Keravan vankilasta valvontaan vapautuvien nuorten palvelunohjauksesta. Kaikille alle 21-vuotiaille asetetaan valvonta, jonka lisäksi yli 21-vuotiaita, joille ei tule jäännösrangaistuksen mukaista valvontaa, pyritään motivoimaan valvontaan. Valvonta on kuitenkin tällöin vapaaehtoista. (Projektisuunnitelma 2017.)

Projektissa kehitetään yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Keravan vankilan palvelunohjausta, yhteistä suunnittelua jo vankeuden aikana sekä intensiivistä valvontaa. Lisäksi tarkoituksen mukaista on, että vankeusaikaista työtä pyritään lisäämään eli vapautuvaa vankia tavataan useammin kuin normaalisti ja verkostoja kootaan hyvissä ajoin ennen vapautumista. Kun vankila-aikaista työtä aletaan tekemään tehostetusti, mahdollistaa se yksilöllisemmän riskien ja tarpeiden perusteella täsmennetyt rangaistusajan suunnitelman. Verkosto- ja kuntayhteistyötä kehitetään sekä liikutaan nuoren asiakkaan tukena. Lisäksi nuorten valvontaja ja niiden sisältöjä kehitetään nuorille räätälöidysti esimerkiksi järjestelemällä ryhmävalvontaja ja erilaisia infoiltapäiviä. (Projektisuunnitelma 2017.)

Nuorten projektissa on kolme muuta osatavoitetta, jossa ensimmäinen osatavoite liittyy Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaisiin, jotka ovat iältään alle 25-vuotiaita ja ovat syyllistyneet vakaviin rikoksiin. Alle 25-vuotiaista tehdään arviointia seuraamus selvitysvaiheessa sekä täytäntöönpanon alettua. Osatavoitteessa tarkentuu BAROfi-menetelmän käytön soveltuvuus eli se, keille nuorille tullaan jatkossa tekemään BAROfi menetelmä. Toimenpiteinä ovat BAROfi-menetelmän koulutus ja käyttöönotto. Lisäksi yhteistyötä Helsingin sosiaalitoimen kanssa sekä moniammatillista yhteistyötä pyritään kehittämään.

Kehittämistyöhön osallistuvat kaikki alle 25-vuotiaiden kanssa työskentelevät nuorten- ja yhdyskuntapalveluryhmään kuuluvat työntekijät sekä esimiehet. Arviointimenetelmäosaaminen jalkautetaan toimiston sisällä tiimi- ja työparityöskentelyn avulla. Ensimmäisen osatavoitteen odotettuina tuloksina pidetään nuorten asiakkaiden arviointien laadun paranemista ja moninaisten ongelmien parempaa tunnistamista. Lisäksi viranomaisilla olevien nuorta koskevien tietojen yhdistäminen paranee ja Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston yhdyskuntapalvelutiimin ja nuorten tiimin työntekijät osaavat käyttää BAROfi arviointimenetelmää ja sen käytöstä tulisi osa työtä. Lisäksi nuoret kiinnittyisivät tarpeen mukaisesti palveluihin tai mielekkääseen tekemiseen.

Toinen osatavoite liittyy tutkintavankilassa olevien nuorten arvioinnin paranemiseen sekä tutkintavankilasta suoraan vapautuvien nuorten verkostoyhteistyön kehittämiseen.

Kohderyhmänä on Vantaan vankilassa olevat alle 21-vuotiaat helsinkiläiset nuoret, jotka ovat syvenevässä rikoskierteessä ja tulevat vapautumaan suoraan tutkintavankilasta. Tarkoituksena on pilotoida BAROfi menetelmä kaikkiin alle 21-vuotiaisiin helsinkiläisiin. Toimenpiteinä järjestetään BAROfi-arviointimenetelmän koulutuksia ja menetelmä otetaan käyttöön. Lisäksi verkostoyhteistyötä kehitetään ja Helsingin kaupungin kanssa kehitetään toimintamalli tutkintavankilasta vapautuville. Lisäksi lähiverkosta otetaan mukaan. Odotettuina tuloksina pidetään, että nuorten pyörövi-ilmio vähenisi ja osa nuorista, jotka ovat väliinputoajia, saataisiin kiinnittymään tarpeellisiin palveluihin ja mielekkääseen tekemiseen. Lisäksi nuorten arviointien laatu paranee ja moninaiset tarpeet sekä ongelmat tunnistettaisiin paremmin. BAROfi menetelmästä tulee osa Vantaan vankilan normaalia työtä ja BAROfi-menetelmän kautta koottua tietoa voidaan käyttää hyödyksi Helsingin vankilan nuorten osaston suunnittelussa ja Vantaan vankilan toimintojen kehittämisessä. (Projektisuunnitelma 2017.)

Osatavoitteessa neljä Helsingin vankila valmistautuu nuorten vankien vastaanottamiseen. Koska Keravan vankilan suljettu puoli lakkautettiin jo loppuvuodesta 2016, suljettuja laitosoloja tarvitsevia nuoria vankeja sijoitettiin Helsingin vankilaan, mikä nosti Helsingin vankilan nuorten vankien lukumäärää. Helsingin vankilaan päätettiin perustaa nuorten osasto alkuvuodesta 2017. Kun Helsingin vankilan remontti valmistuu, nuorten osasto siirtyy toiseen siipeen. Helsingin vankilan edustajat ovat mukana Nuorten projektin ohjausryhmässä ja seuraavat projektin toimintaa. Täten Helsingin vankila perehtyy ennalta nuorten vankien erityistarpeisiin, mikä auttaa osaltaan osastojen suunnittelussa. Nuorten projektin kautta toteutetaan tarkoituksenmukaisia osastojärjestelyjä sekä huomioidaan nuorten erityistarpeet osaston toiminnan suunnittelussa. Tarkoituksena on, että nuoret vangit saavat erityistarpeita huomioivaa toimintaa Helsingin vankilassa. (Projektisuunnitelma 2017.)

Nuorten projektin työntekijöinä toimivat Marianne Tuuttila Helsingin yhdyskuntaseuraamustoitimesta ja Kirsi Ketonen Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoitimesta. Kolmas projektityöntekijä on rekrytoitu Helsingin vankilaan 1.3.2017 alkaen. Projektityöntekijät osallistuvat omissa työpaikoissaan tiimikokouksiin, joissa käsitellään muun muassa Nuorten projektin viimeaikaisia kuulumisia ja kehitetään yhdessä uusia näkökulmia ja ideoita. Projektipäällikkönä Nuorten projektissa toimii kehityspäällikkö Minna-Kaisa Järvinen. Järvinen vastaa tavoitteiden suuntaisen toiminnan etenemisestä koko projektitoiminnan tasolla sekä antaa ohjausta projektityöntekijöille ja substanssiin liittyvää tukea. Projektipäällikkö vastaa myös raportoinnista alueen johtoryhmälle sekä projektin arvioinnista. (Projektisuunnitelma 2017.)

Projektissa on ohjausryhmä, johon kuuluu edustaja tai useampia edustajia eri Rikosseuraamuslaitoksen yksiköistä sekä edustaja Helsingin kaupungilta ja keskushallintoyksiköltä. Ohjausryhmä varmistaa projektin tavoitteiden toteutumisen ja

onnistumisen kokonaisuudessaan. Ohjausryhmä on hyväksynyt projektisuunnitelman ja seuraa projektin etenemistä sekä ratkoo yhdessä mahdollisia ongelmakohtia. Ohjausryhmän tehtävänä on myös tehdä linjauksia ja luoda tarvittaessa projektille uusia suuntia. Kun projektityöntekijät ja ohjausryhmä tekevät tiivistä yhteistyötä, pystytään varmistamaan tarkastelun kohdistuminen nuoren kokonaisprosessiin ja siihen kuuluviin erilaisiin nivelkohtiin. (Projektisuunnitelma 2017.) Lisäksi jokaisesta osatavoitteesta on valmistumassa opinnäytetöitä vuoden 2017 aikana.

3.2 Projektiin osallistuneiden yksiköiden kuvaukset

Seuraavaksi on lyhyesti esitelty ne Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen yksiköt, jotka kuuluvat opinnäytetyöhömmen ja ovat osallistuneet Nuorten projektiin. Nämä yksiköt ovat Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto, Keravan vankila ja WOP-osasto sekä Helsingin vankila.

3.2.1 Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto

Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto sijaitsee Vantaalla Tikkurilassa. Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto on Suomen suurin yhdyskuntaseuraamustoimisto. Espoon ja Vantaan toimistot yhdistyivät joulukuussa 2015. Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimiston alueeseen kuuluu 25 kuntaa eli koko Uusimaa lukuun ottamatta Helsinkiä. (Rikosseuraamuslaitos 2016a.)

Yhdyskuntaseuraamustoimisto vastaa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta ja niiden valvonnasta. Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistolla on toimipisteitä muun muassa Lohjalla ja Hangossa. Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistossa työskentelee noin 34 henkilöä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa (Rikosseuraamuslaitos 2016a). Suurin osa työntekijöistä on sosiaalialan ammattilaisia ja työskentelevät nimikkeellä ”rikosseuraamustyöntekijä”. Rikosseuraamustyöntekijät on jaettu kahteen tiimiin, Itä-tiimiin ja Länsi-tiimiin, joiden jako pohjautuu siihen, kummalta puolelta Uusimaata asiakkaat jaetaan työntekijöille. (Saarela, 2017.)

3.2.2 Keravan vankila ja WOP-osasto

Keravan vankila on ollut toiminnassa vuodesta 1891 suljettuna laitoksena vuoden 2016 loppuun asti. Keravan vankilan suljettu osasto suljettiin joulukuussa 2016 ja vankeja sijoitettiin muihin alueen suljettuihin vankiloihin ja avovankiloihin. Keravan vankilassa oli suljetulla osastolla 95 vankipaikkaa ja avovankilaosastolla 74. Keravan vankilaan sijoitetaan pääsääntöisesti nuoria, ulkomaalaisia sekä vankeja, jotka suorittavat lyhyitä tuomioita. Suljettu osasto toimi myös pidempituomioisten vankien välivaiheena. Keravan vankilassa työskenteli noin 115 työntekijää, mutta suljetun osaston sulkemisen jälkeen henkilöstöä on siirretty muihin Rikosseuraamuslaitoksen yksiköihin. Vankilasta löytyy työskentelymahdollisuuksia muun muassa maatalouden,

puusepänteollisuuden ja puutarhan aloilta. Keravan vankilassa on myös mahdollisuus opiskella peruskoulu- ja lukio-opintoja sekä osallistua oppisopimuskoulutukseen puutarhalla. (Rikosseuraamuslaitos 2017c.) Keravan vankilassa toimii WOP-osasto, jossa osa Nuorten projektiin osallistuvista vangeista suorittaa tuomiotaan.

WOP eli It works if you work it out, on tarkoitettu Uusimaalaisille 17-29-vuotiaille vangeille. WOP:in tavoite on rakentaa vangille yksilöllinen tulevaisuuden suunnitelma, joka on realistinen ja jokaisen omaan henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen pohjautuva. Suunnitelman rakentaminen aloitetaan vankeuden aikana ja sen toteutumista tuetaan myös vapautumisen jälkeen. Suunnitelma rakennetaan yhdessä vangin ja eri verkostotahojen kanssa. WOP:ssa tarkoitus on keskittyä kokonaisvaltaiseen kuntoutumiseen sekä toimintakyvyn vahvistamiseen intensiivisen työskentelyn kautta. (Rikosseuraamuslaitos 2013c.) WOP-osaston toiminta Keravan vankilassa koostuu verkostotyöskentelystä, päihdekuntoutuksesta Kalterit taakse-ohjelman kautta, tulevaisuuden suunnitelman laatimisesta, talous- ja velkaneuvonnasta, koulutus- ja työtoiminnasta, perhetyöstä sekä tukihenkilötoiminnasta. (Rikosseuraamuslaitos 2013c.)

3.2.1 Helsingin vankila

Helsingin vankila on suljettu laitos ja rakennettu vuonna 1881. Vankipaikkoja vankilassa on 254. (Rikosseuraamuslaitos 2017d.) Vankeja on Keravan vankilan suljetun osaston sulkeuduttua niin sanotuilla ”ylipaikoilla”, eli vankeja on vankilassa enemmän kuin vankipaikkoja. Henkilöstön määrä on Helsingin vankilassa 175, joista suurin osa on valvontahenkilöstöä.

Työtoimintaan vankilassa kuuluu muun muassa kirjapainotyö, opaste- ja kilpituotanto sekä metalli- ja konepajatyöskentely. Helsingin vankilassa voi suorittaa peruskoulun sekä lukio-opintoja. Kuntouttavassa toiminnassa tärkeässä roolissa on etenkin päihdekuntoutus ja vankilassa toimii päihdekuntoutus myös yhteisökuntoutuksena erillisellä osastolla. (Rikosseuraamuslaitos 2017d.)

4 Nuoret rikosentekijät

Tässä luvussa on kerrottu nuorisorikollisuuden ja nuorten rikosentekijöiden ominaispiirteitä sekä nuorisorikollisuuden kehitystä viimeisen parinkymmenen vuoden ajalta. Lisäksi on esitelty muutamia yleisiä nuorisorikollisuuteen johtavia syitä.

Nuoreksi rikosentekijäksi voidaan kutsua henkilöä, joka on rikoksen tekohetkellä ollut 15-21 -vuotias. Alle 15 -vuotiaalle ei voida tuomita rangaistusta rikoksesta eikä asiaa viedä oikeuteen käsiteltäväksi. Sosiaaliviranomaisten ja poliisin tehtävänä on huolehtia siitä, että kyseinen nuori rikosentekijä ei tee vastaisuudessa rikoksia. 15-17 -vuotiaalle tuomitun rangaistuksen

määrä on täysi-ikäiselle tuomitun rangaistuksen määrästä kolme neljäsosaa tai vähemmän. Nuorten rikosasiat käsitellään kiireellisinä ja alle 18-vuotiaat tuomitaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen vain painavista syistä. Vahingonkorvausvelvollisuus rikoksella aiheutetuista vahingoista koskee myös nuoria rikoksentekejiä ja alle 15-vuotiaita, vaikka he eivät rikosoikeudellisessa iässä olisikaan. (Oikeus.fi. 2016e)

Nuorten projektissa ja myös opinnäytetyömme asiakashaastatteluissa ikäjakauma on ollut 18-25- vuotiaat. Vaikka nuoreksi rikoksentekejäksi kutsutaan henkilöä, joka rikoksentekehetyllään on ollut 15-21 -vuotias, Nuorten projektin ikärajaan tämä ei ole vaikuttanut. Projektin osallistuva nuori on siis voinut olla 23- vuotias rikoksentekehetyllään, eikä ole syyllistynyt rikokseen 21- vuotiaana.

Nuoruus on aktiivisinta aikaa tehdä rikoksia, ja varsinkin omaisuus- sekä väkivaltarikokset ovat yleisiä nuorten keskuudessa. Julkisessa keskustelussa nuorten rikokset, niiden määrä ja muutokset ovat jatkuvasti esillä. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 15,49.) Normien eli sääntöjen rikkomista on pidetty nuoruuteen liittyvänä, ”normaalina” asiana. Rikoksiin saattaa nuoruuden ikävaiheessa syyllistyä myös sellaiset henkilöt, jotka eivät muuten tekisi rikoksia. Esitetään, että nuoret käyttäytyvät kahdella eri tapaa, kun puhutaan rikollisen käyttäytymisen jatkuvuudesta ja pysyvyydestä. Rikoskäyttäytyminen joko tapahtuu vain nuoruusiässä tai jatkuu erilaisissa muodoissa koko elämän. (Honkatukia & Kivivuori 2006,106-107.)

Nuorten rikoskäyttäytymistä voidaan luonnehtia ryhmämuotoiseksi. Rikokset tehdään usein ryhmässä. Mitä nuorempi rikoksentekejä on, sitä useammin hän tekee rikoksen toisen tai useampien henkilöiden kanssa. Haitallista ja rikollisuutta suosivaa vertaisryhmää voidaan pitää negatiivisena tekijänä nuoren elämässä. Ryhmässä nuori oppii rikollisia toimintatapoja ja lisäksi näyttämisen halu on suuri. Nuoret haluavat näyttäytyä rohkeina ja uskaliaina ikätoveriensa edessä. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 198-200.) Tutkittaessa nuoria rikoksentekejiä, heidän rikollinen toimintansa oli rutiininomaista, eikä päätöksiä tehty harkiten. Toiminta oli enemmän välitöntä ja harkitsematonta. Rikoksia tehtiin yhdessä toimien ja keskusteluissa rikosten tekemisestä nousi esille rikoksen status. (Viikki-Ripatti 2011, 210.)

4.1 Nuorisoriikollisuuden syyt

Nykyään uskotaan, että rikollinen käyttäytyminen johtuu perimän ja ympäristötekijöiden vaikutuksesta yhdessä. Jos keskitytään pelkkiin ympäristötekijöihin, voidaan rikollisen käyttäytymisen kehityksestä saada puutteellinen kuva. Ympäristön riskitekijöinä voidaan pitää esimerkiksi ongelmallista perheympäristöä ja asuinalueita sekä rikollista läheisverkostoa. Käyttäytymistäipumuksen kehittymisen prosessissa vaikuttaa taas perimä. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 97.)

Kivivuori ja Honkatukia ovat teoksessaan eritelleet keskeisiä nuorten rikoskäyttäytymisen syitä yksilötasolla. Rikollisuutta selittävät nuorten kohdalla muun muassa riskitekijät nuoren varhaisessa kasvuympäristössä. Tällaisia riskitekijöitä ovat esimerkiksi vanhempien päihteiden käyttö, nuoreen kohdistunut väkivalta sekä väkivaltainen ja ankara kasvatus. (Honkatukia & Kivivuori 2006,345.) Asenteita, jotka ovat rikollisuutta suosivia ja opittu median sekä vertaisryhmien kautta, voidaan myös pitää rikollisuutta selittävänä tekijänä. Sosiaalisesti huono-osaiset ja vähävaraiset perheet, joissa vanhemmat eivät kykene tai halua kontrolloida lapsiaan, voivat lisätä nuoren riskiä rikoskäyttäytymiselle. Tutkimukset osoittavat sen, jos rikoksien tekeminen ja ongelmat käytöksen kanssa alkavat hyvin nuorena, aikuisiässä rikoksista tulee huomattavasti vakavampia ja rikoksen teosta kroonisempaa. (Honkatukia & Kivivuori 2006,123,345.)

Kriminologiassa on esitelty erilaisia sosiologisia teorioita, joiden uskotaan selittävän rikollisuutta ja voivan soveltaa myös nuorisirikollisuuden selittämisessä. Rikollisuutta on selitetty muun muassa paineteorialla, oppimisteorialla ja leimautumisteorialla. Teorioita pidetään enemmän tietoutta lisäävinä, eivätkä siten ole ainoa vaihtoehto rikollisuuden selittämiselle (Honkatukia ja Kivivuori 2006,161). Teorioista voidaan päätellä, että köyhyyttä ja huono-osaisuutta voidaan pitää nuorisirikollisuuden aiheuttajina. Rikollisuus selittyy myös oppimisprosessilla esimerkiksi vertaisryhmien ja median kautta. Lisäksi vankeutta on pidetty rikollisuutta aiheuttavana. Vankeus vaikeuttaa sitä, että yksilö sopeutuisi sosiaalisen kontrollin lähteinä toimiviin instituutioihin. Eli vangin on vaikea vankilasta käsin kiinnittyä yhteiskuntaan. (Honkatukia ja Kivivuori 2006, 161.)

4.2 Nuorisirikollisuuden kehitys

Nuoret eivät pidä lain rikkomista normaalina asiana enää yhtä paljon kuin ennen. Muutosta on tapahtunut muun muassa nuorten asenteissa, ja esimerkiksi nuorten oikeustajunta on muuttunut ankarammaksi. (Honkatukia & Kivivuori 2006,48-49.) Väkilukuun suhteutettuna nuorten osuus rikoksista on pieni, ja viimeisen 15 vuoden aikana osuus on laskenut. Nuorille tuomitaan osin lievempiä rangaistuksia aikuisiin nähden eikä rikosoikeudellisia toimenpiteitä langeteta nuorille yhtä usein kuin aikuisille. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 285.)

Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti julkaisee vuosittain rikollisuustilannekatsauksen. Katsauksessa kuvataan laajasti, millaisia piirteitä rikollisuudella on ja kuinka se on kehittynyt. Katsauksessa on käytetty lähteinä rekistereitä ja kyselyjä. Rekisterilähteistä voidaan selvittää vain poliisin tietoon tullutta rikollisuutta eli ilmirikollisuutta. Kyseilyillä voidaan selvittää myös piilorikollisuutta, joka ei tule ilmi viranomaisten rekistereistä. (Rikollisuustilanne 2015.) Nykypäivänä nuorten rikollisuus tulee Poliisin tietoon yhä helpommin ja tilastoja selittääkin osin nuoriin kohdistuvan kontrollin tehostuminen (Honkatukia & Kivivuori 2006, 49).

Pahoinpitelyrikoksiin luetaan lievä pahoinpitely, pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely. Näiden rikosten määrä vuosina 1996-2006 on ollut nousujohteista alle 15-vuotiaiden sekä 18-20- vuotiaiden ja yli 20- vuotiaiden keskuudessa. Poikien ja miesten rikollisuus on ollut huomattavasti tyttöjen ja naisten rikollisuutta yleisempää, mutta naisten tekemät pahoinpitelyrikokset ovat lisääntyneet miesten tekemiä enemmän. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 37-38.) Vuoden 2015 katsauksessa vakavaksi väkivaltarikollisuudeksi on laskettu törkeät pahoinpitelyt ja henkirikoksen yritykset. Kokonaisuudessaan alle 15-vuotiaiden, 15-17 -vuotiaiden nuorten kohdalla vakavan väkivaltarikollisuuden taso on pysynyt alhaisena 1980- luvulta asti, jos ei oteta huomioon 2000- luvun alkua. Viimeisen viiden vuoden aikana pahoinpitelyrikosten tilastot ovat olleet alhaisia ja jatkavat mahdollisesti laskuaan myös tulevina vuosina. (Rikollisuustilanne 2015, 206.)

Ryöstö, vahingonteko, varkaus, näpistys ja kavallus ovat omaisuusrikoksia eli omaisuuteen kohdistuvia rikoksia (Rikosuhripäivystys 2014). Nuorten omaisuusrikollisuudessa on ollut havaittavissa vähentymistä. 15-17 vuotiaiden nuorten varkausrikokset ovat vähentyneet, kuten myös vahingonteot ja ryöstörikollisuus. Nuoret ovat tällä hetkellä lainkuuliaisempia kuin kymmenen vuotta sitten. Kivivuoren mukaan tämä selittyy muun muassa sosiaalisen kontrollin tehostumisella ja taloustilanteen kohenemisellä. Vähentyneet omaisuusrikokset voivat selittyä myös nuorten ajankäyttötapojen ja nuorisokulttuurin muutoksilla. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 22,53.)

Nuorilla henkirikoksen tekijöillä tarkoitetaan yleisesti alle 21-vuotiaita henkilöitä, jotka ovat syyllistyneet henkirikokseen eli murhaan, tappoon tai surmaan. Vuonna 2015 nuoria henkirikoksen tekijöitä oli tilastoitu Suomessa seitsemän. Kansainvälisesti tilastoituna suomalaisten nuorten tekemät henkirikokset ovat harvinaisia, vaikka asukasluukuun suhteutettu rikollisuus on pohjoismaihin ja Länsi- Eurooppaan verrattuna korkea. (Rikollisuustilanne 2015.)

Suurimman osan henkirikoksista tekevät 21-29- vuotiaat miehet. Nuoret tekevät henkirikoksia muihin rikoksiin verraten myös ryhmämuotoisesti aikuisia useammin. Nuoret valitsevat aikuisia useammin tekopaikaksi julkisen tilan, kuten puiston tai julkisen rakennuksen. Lisäksi uhrin valikoituvat eri tavalla nuorilla kuin aikuisilla. Nuoret valitsevat uhrikseen enemmän tuntemattomia henkilöitä, kun taas aikuiset valitsevat enemmän läheisiään. Tämä selittyy osin sillä, että monien nuorten elämään ei vielä kuulu esimerkiksi omia lapsia tai seurustelukumppania samalla tavalla kuin aikuisten. Nuoret saattavat elää vielä kiinteästi yhdessä lapsuuden perheen kanssa. Nuoret tappavat suhteellisen saman verran päihteiden vaikutuksen alaisena kuin aikuiset ja henkirikosten tekijöiden yhteiskunnallinen syrjäytyminen on kummallekin ikäluokalle tyypillistä. (Honkatukia & Kivivuori 2006,57,66-67,70,72,93.)

5 Teorian viitekehys

Tässä luvussa on esitelty tutkimuksen teoreettista aihepiiriä. Luvussa kerrotaan desistanssista ja asiakassuhteesta sekä esitellään keskeisimpiä tutkimuksia opinnäytetyön kannalta. Tutkimusten löytäminen oli haastavaa, koska opinnäytetyöhön liittyviä tutkimuksia on tehty verrattain vähän. Luvussa esiteltäviä tutkimuksia ovat Minna-Kaisa Järvisen akateeminen väitöskirja ja Päivi Lahden tutkimus ehdonalaivalvontaan määrättyjen entisten vankien kokemuksista vankilan jälkeisestä elämästä. Lisäksi esitellään desistanssiin liittyvää tutkimusta.

5.1 Desistanssi

Tutkittaessa rikollista uraa on paljastunut, että muutokset rikosten tekemisen kehityksessä ovat mahdollisia ja mieleen usein ilmaantuvia. Rutterin vuonna 1990 julkaistussa pitkittäistutkimuksessa lapset, joilla oli riski joutua rikolliselle polulle, onnistuivat usein välttämään riskin, jos lapsen ympärillä oli tiettyjä suojaavia tekijöitä. Nämä tekijät muodostavat suojelevan vaikutuksen, joka suojaa lasta aikaisemmin tapahtuneilta negatiivisesti vaikuttavilta kokemuksilta. Esimerkiksi lapset, jotka pitivät koulusta, pyrkivät suunnittelemaan tulevaisuutensa paremmin. Tällä oli positiivinen yhteys elämässä myöhemmin tapahtuviin asioihin, kuten varsinkin avioliiton solmimiseen ja työllistymiseen. (Healy 2010, 3.)

Kun puhutaan desistanssista, tarkoitetaan sillä rikollisuudesta irtautumista. Perinteisesti sitä on kuvailtu tapahtumaksi, jossa henkilö äkillisesti lopettaa rikosten tekemisen. (Kempainen 2014, 160.) Matti Laine on kuvannut desistanssia kuitenkin prosessiksi, joka on yksilökohtainen ja persoonallinen (Laine 2014, 123.) Desistanssin muodostuminen ei aina ole suoraviivaista ja mutkatonta, vaan prosessia on tulkittu muun muassa myrskyisäksi, toiminnalliseksi ja arvaamattomaksi kokonaisuudeksi. Desistanssi ei myöskään ole aina äkillinen tapahtuma, vaan sitä on kuvailtu asteittaiseksi rikollisuuden vähentymiseksi tai vähentämiseksi, mikä näkyy rikoksenteon toistuvuudessa, vakavuudessa ja monipuolisuudessa. (Healy 2010,5.) Marunan mukaan ei kuitenkaan voida sanoa mitään varmaa vielä siitä hetkestä, milloin voidaan sanoa rikosten tekijän lopettaneen rikollisuuden. Yksi vaihtoehtoinen malli voisi olla se hetki, kun rikoksenteikijä päättää lopettaa rikoksenteon. Desistanssin alkaminen olisi siis valinta. Kuitenkin tietoisesti tehty päätös pidättäytyä rikollisuudesta ja todellinen rikoksista pidättäytyminen ovat Marunan mukaan eri asioita. (Maruna 2001, 23)

Rikollisuudessa pysymisen ja rikollisuudesta irtautumisen rajaa on vaikea erottaa. Enemmistö rikoksenteikijöistä elää näiden kahden vaihtoehdon muodostamassa välitilassa yrittäen valita kummalle puolelle asettua. Rikollinen aktiivisuus vaikuttaisi olevan enemmän kausiluonteista kuin jatkuvaa toimintaa. Desistanssi ei myöskään välttämättä kestä yhtäjaksoisesti pitkän aikaa, vaan se syntyy aina välillä ja sen kesto voi vaihdella pienestä hetkestä pidempiin aikoihin. Nämä hetkellisen desistanssin ajanjaksot ovat rikollisen uran aikana suhteellisen yleisiä. (Healy

2010, 6.) Hetkellinen rikoksettomuus on ollut desistanssiin liittyvän keskustelun kohteena. Keskustelussa on noussut esille muun muassa, voidaanko hetkellistä rikoksettomuutta pitää desistanssina ja milloin voidaan todeta henkilön luopuneen rikollisesta toiminnasta. (Kempainen 2014, 160.)

Henkilön iällä uskotaan olevan yhteys rikollisuuteen ja sen vähenemiseen. Useimmat tutkijat ovat sitä mieltä, että rikollisuus on huipussaan nuoruuden ja varhaisaikuisuuden aikana. (Viikki-Ripatti 2011, 200.) Suurimmalla osalla aikuisista rikoksentekeijöistä on ilmennyt rikollista taipumusta jo lapsena, mutta suurin osa nuorisorikollisista ei jatka rikoksia aikuisiällä. Marunan mukaan näyttäisi siltä, että 85 prosenttia ”rikoksentekeijöistä” lopettavat rikoksentekon saavuttaessaan 28 vuoden iän. (Maruna 2001, 20.)

Victor Turner tutki henkilöitä, jotka elivät välitilassa kahden sosiaalisen maailman välissä. Turner esitteli kolmivaiheisen mallin, jossa ensimmäisessä erottelu vaiheessa henkilöt vetäytyvät vanhentuneista sosiaalisista rooleistaan ja hylkäävät vanhat arvot, ajattelutavat sekä käyttäytymismallit. Turnerin mukaan toisessa, välitilavaiheessa on henkilöille luonteenomaista itsetutkiskelu, monimerkityksisyys ja sosiaalinen vetäytyminen, mikä on hedelmällistä kasvamisen ja henkilökohtaisen muutoksen tapahtuessa. Viimeisessä vaiheessa henkilö omaksuu itsellensä uuden roolin. (Healy 2010, 35.)

Turnerin mukaan siirtymäriitit ja uuden roolin omaksuminen saavat alkunsa tärkeistä elämän muutoksista tai henkilökohtaisista vastoinkäymisistä. Desistanssia kiihdyttävät usein tärkeät elämäntapahtumat, jotka ovat yhteydessä aikuistumiseen. Tällaisia ovat esimerkiksi avioliitto tai työllistyminen. Myös huonot elämäkokemukset kiihdyttävät desistanssia, kuten pitkä vankeustuomio, jokin järkyttävä tapahtuma tai esimerkiksi parisuhteen dramaattinen päättyminen. Siirtyminen rikollisuudesta rikoksettomuuteen voi olla myrskyisä. Henkilön on usein eristädyttävä olemassa olevasta sosiaalisesta verkostosta, rooleista ja ympäristöstä. Henkilön on jätettävä taakseen vakiintunut elämäntyyli ja vakiintuneita kognitiivisia ja behavioraalisia malleja. (Healy 2010, 36.) Marunan mukaan esimerkiksi nuori rikoksentekeijä voi kirjaimellisesti kasvaa ulos rikoksentekosta. Paremmin sanottuna nuori rikoksentekeijä muuttuu ajan myötä vastuulliseksi aikuiseksi, ja rikoksien teko loppuu. Maruna esittää myös kaksi selitysteoriaa rikoksista luopumiselle, jotka molemmat ovat vuosikymmenien myötä hiipuneet suosiosta. Ensimmäisen teorian mukaan rikoksentekeijä luopuu rikoksista, kun hänet on ”korjattu” tai oikaistu psykoterapialla tai kuntoutuksella. Toisen teorian mukaan rikoksentekeijä luopuu rikoksista sen jälkeen, kun hänet on tuomittu vankeuteen ja niin sanotusti oppinut siellä virheestään. (Maruna 2001, 27-28.)

Marunan ja Farrellin mukaan rikollisuudesta irrottautumisen prosessia on kahdenlaista, primaarinen desistanssi ja sekundaarinen desistanssi (Healy 2010,7). Primaarinen desistanssi on määritelty rikoksettomuudeksi, joka tapahtuu lyhyellä aikavälillä (Kemppainen 2014, 160.). Sekundaarinen desistanssi on taas määritelty pitkäaikaiseksi prosessiksi, jonka ideaalina seurauksena henkilö muodostaa itsestään uudenlaisen, rikoksettoman minäkuvan. Prosessi tulee päätökseensä, kun uudenlainen minäkuva on sisäistetty. (Healy 2010, 7.) Sekundäärinen desistanssi on linkitetty vakiintuneeseen, pitkäaikaiseen rikoksettomuuteen (Kemppainen 2014, 160).

Marjatta Kemppainen artikkelissaan ”Psykososiaalinen sosiaalityö ja desistanssin tukeminen ehdollisen vankeuden valvonnassa” on maininnut tutkimuksen, joka käsittelee nuorten desistanssiin vaikuttavia tekijöitä. Ikääntymistä ja aikuistumista on pidetty nuorten rikollisuudesta irtautumiseen liittyvinä tekijöinä. Tutkimuksessa nuorten rikollisuudesta irtautuminen ja rikosten lopettaminen yhdistettiin ikäryhmästä riippuen muun muassa rikoksista tuomittaviin seuraamuksiin, käsitykseen rikoksen vääryydestä ja turhuudesta, vakituisen parisuhteen syntymiseen, työ- ja opiskelupaikan löytämiseen, käsitykseen velvollisuuksista perhe-elämässä ja tiedostettuun elämäntapojen muuttamiseen. Rikollisuudesta irrottautumista tukivat siis tietyt elämäntapahtumat ja solmitut perhe-, koulutus- ja työelämäsidokset aikuisuuden varhaisvaiheessa. Ratkaisevaa näissä sidoksissa on kuitenkin desistanssin kannalta se, millaista merkitystä niillä on henkilön elämässä. Desistanssi vaikuttaa olevan sidoksissa sellaisiin asioihin, joille annetaan arvostusta. Kuitenkin myös rikosoikeudellisilla toimenpiteillä, kuten vapauden menettämällä, on havaittu olevan yhteys rikoksista irtautumiseen. (Kemppainen 2014, 164.)

Desistanssin muodostumisen tielle voi tulla esteitä, ja niitä voidaan poistaa muun muassa tunnistamalla rikoksentekijän omia riskejä, tarpeita, vahvuuksia ja voimavaroja. (Laine 2014, 297). Rikoksentekijän kanssa työskentelevän työntekijän on kohdistettava työskentely sellaisia esteitä kohti, jotka voivat aiheuttaa uusintarikollisuutta. Työskennellessä asiakkaan kanssa esteiden voittamiseksi on tärkeää, että asiakkaalla on motivaatiota yrittää muuttaa omaa elämäänsä. Lisäksi työntekijän on tärkeää tukea asiakasta oikealla tavalla, pitää toivoa yllä ja uskoa asiakkaan omaan kykyyn muuttua ja kasvaa. (Kemppainen 2014, 161.) Kemppaisen mainitsemia tärkeitä tekijöitä desistanssin muodostumisen kannalta ovat toivo muutoksesta ja sosiaalisen paineen vastustamisen kyky. Lisäksi tärkeimpänä tekijänä Kemppainen mainitsee kyvyn luoda itselle sellainen tarina, jossa henkilö vakuuttaa itsensä siitä, miksi rikoksettomuutta kannattaa jatkaa. (Kemppainen 2014, 164.)

Desistanssiin liittyy keskeisesti myös GLM-malli eli Good Lives model, jolla tarkoitetaan ”Hyvän elämisen mallia”. Se sisältää syitä koskevat käytännöt ja seuraukset sekä yleisperiaatteet. Yleisperiaatteisiin kuuluu yleinen näkökulma siitä, että rikoksentekijöillä on samat perustarpeet ja tavoitteet kuin muullakin väestöllä. Rikoksentekijöillä on myös tavoitteena perushyveet, esimerkiksi fyysinen terveys, osaaminen, ihmissuhteet, luovuus ja niin edelleen. GLM-

malli kytkeytyy paineteoriaan eli luodaan laillisin keinoin mahdollisuuksia onnistumiseen ja menestymiseen. (Laine, 2011.)

5.2 Asiakassuhteesta

Asiakassuhde tässä opinnäytetyössä tarkoittaa instituutioon sitovaa työntekijän ja asiakkaan välistä ammatillista suhdetta. Antti Särkelän mukaan asiakkaan hyväksi kokema työskentelysuhde työntekijän kanssa on todettu olevan tärkeää, jos halutaan saavuttaa myönteisiä tuloksia (Särkelä 2001, 31). Särkelä on eritellyt hyvän asiakassuhteen elementtejä, joita ovat hyväksyminen, luottamus, välittäminen ja jämäkkyys. Asiakkaan ja työntekijän välisellä suhteella on väitetty olevan myönteistä vaikutusta asiakkaan rikollisuudesta irtautumisen prosessissa. Särkelä korostaa työntekijän hyviä vuorovaikutustaitoja, jotka ovat avainasemassa sellaisen asiakassuhteen luomisessa, joka mahdollistaa auttamistyön vaikuttavuuden. (Särkelä 2001, 31.)

Särkelä pitää asiakkaan hyväksymistä hyvän asiakassuhteen elementtinä ja yhtenä kivijalkana. Tärkeää on asiakkaan kokemus siitä, että työntekijä hyväksyy hänet sellaisena kuin on. Muutosta halutessaan asiakas hyväksytään myös henkilönä, joka pyrkii muuttumaan. Asiakkaan hyväksyminen ei kuitenkaan tarkoita hänen tekojensa hyväksymistä. Särkelä kuvaa tilannetta työntekijän ja asiakkaan liittoutumiseksi asiakkaan ongelmia vastaan. Työntekijä tarvitsee myös niin sanotusti asiakkaan hyväksynnän, jotta suhde toimisi halutulla tavalla. (Särkelä 2001,31-33.)

Luottamusta asiakkaan ja työntekijän välille luodessa korostetaan usein vaitiolovelvollisuutta ja keskusteltavien asioiden luottamuksellisuutta. Vaitiolovelvollisuuden lisäksi luottamus suhteessa kertoo siitä, että molemmat osapuolet tavoittelevat yhteistä hyvää eikä toista henkilöä ole tarkoitus loukata. Auttamistyössä kohdataan paljon asiakkaita, joiden elämässä ei ole välttämättä ollut kovinkaan luottamuksellisia ihmissuhteita. Lähtökohtana asiakassuhteen luomisessa on tärkeää olla tietoinen siitä, että asiakas ei mahdollisesti luota työntekijäänsä. Mutta kun luottamus asiakkaaseen on vihdoinkin voitettu, se mahdollistaa myös muiden myönteisten tuloksien saavuttamisen. (Särkelä 2001, 34-36.)

Riittävän työskentelysuhteen taso asiakkaan kanssa on Särkelän mukaan asiallisen neutraali taso. Asiallisen neutraalissa suhteessa työntekijä kykenee tutkimaan ja arvioimaan asiakkaan tilanteen ja auttaa asiakasta tilanteessa. Emotionaalisesti latautunut suhde taas tarkoittaa sellaista suhdetta, jossa asiakas kokee työntekijän välittävän hänen asioistaan. Asiakkaan asioista välittäminen kertoo työntekijän motivaation tasosta. Motivoitunut työntekijä on avaintekijä suhteen etenemisessä ja tällöin motivoi myös asiakasta. Tutkimukset ovat todistaneet emotionaalisen suhteen vaikuttavan myönteisesti työskentelyn tuloksiin. (Särkelä 2001, 38.)

Särkelän mukaan hyvässä työskentelysuhteessa asiakas pitää työntekijän vaativuutta välittämisenä ja kokee työntekijän toimivan hänen parhaakseen. Jämäkkyyttä voidaan hyödyntää parhaiten hyvässä asiakassuhteessa, sillä sen kerrotaan vahvistavan suhdetta entisestään. Heikko suhde ei taas välttämättä kestä vaativaa työntekijää. (Särkelä 2001, 40-41.)

Asiakkaan ja työntekijän välinen suhde voi olla asiakaskeskeinen ja/tai asiantuntijakeskeinen. Asiantuntijakeskeinen vuorovaikutus auttamissuhteessa on vuorovaikutusta, jossa työntekijän tehtävänä on saada asiakas näkemään asiat, niin kuin työntekijä näkee. Asiantuntijakeskeistä vuorovaikutusta ohjaavat tulkinnat ja tavoitteet, joita asiantuntijat ja järjestelmä ovat mahdollisesti määritelleet. Asiantuntijakeskeistä vuorovaikutusta on kritisoitu, eikä asiakas välttämättä pääse tuomaan omia näkemyksiään esille. Asiakaskeskeinen vuorovaikutus sen sijaan nostaa esille asiakkaan oman näkökulman. Lähtökohtana asiakaskeskeiselle vuorovaikutukselle on asiakkaan tarpeiden huomioiminen ja asiakkaan kunnioittaminen. Asiakaslähtöisyys ei kuitenkaan ole täysin ongelmaton. Väärin käytettynä se saattaa johtaa siihen, että työntekijä neutralisoituu liikaa, mikä voi hämärtää työntekijän vastuuta asiakas-työntekijäsuhteessa. (Mönkönen 2007, 38,61,63-65.)

5.3 Asiakas-työntekijäsuhde rikosseuraamusalalla

Vuonna 2015 julkaistussa akateemisessa väitöskirjassa Minna-Kaisa Järvinen on tutkinut asiakas-työntekijäsuhdetta dialogisen arvioinnin kautta. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut tietämyksen lisääminen rikosseuraamustyössä asiakas-työntekijäsuhteesta. Haastattelumenetelmänä toimii Järvisen kehittämä dialoginen arviointi, jossa tutkimustieto on kerätty työntekijän, asiakkaan ja tutkijan välisen dialogin kautta. (Järvinen 2015 5-6.) Särkelän mukaan hyvä asiakassuhde on sosiaalisen auttamistyön perusta. Työntekijän ja asiakkaan välinen suhde on hyvä, kun se on vastavuoroinen. Jotta voidaan auttaa, on oltava halua auttaa asiakasta ja luoda suhde, jossa ongelmistaan kärsivä haluaa työskennellä. (Särkelä 2001, 27.)

Rikosseuraamustyössä asiakkaan ja työntekijän välistä ammatillista suhdetta luonnehditaan institutionaaliseksi suhteeksi eli asiakas-työntekijäsuhde on sidottu instituutioon. Se on suhde, jossa tehtävät ja päämäärät ohjaavat vuorovaikutusta asiakkaan ja työntekijän välillä. Institutionaalista suhdetta voidaan pitää prosessina, joka jatkuu työntekijän vaihtumisenkin jälkeen. (Järvinen 2015, 22-23,25.) Ehdonalaisessa vapaudessa olevan henkilön valvonnasta vastaava työntekijä voi esimerkiksi vaihtua useamman kerran valvonnan aikana erilaisten syiden vuoksi.

Minna-Kaisa Järvisen (2015,24) mukaan muun muassa organisaation tehtävät, toimintamallit, tulkintakehykset, paikalliset kulttuurit, vuorovaikutus, koulutus, asema ja keskinäinen paikantuminen suhteeseen, ihmiskäsitys, elämänhistoria, elämäkokemus, elämäntilanne sekä työtilanne vaikuttavat siihen, millaiseksi institutionaalinen suhde rakentuu. Hyvin rakentunut suhde on myös muiden myönteisten tuloksien edellytys (Särkelä 2001,28).

Tutkimuskysymyksiä Järvinen on määritellyt kolme. Tutkittavia asioita ovat erilaiset asiakas-työntekijäsuhteet, suhteiden muutokset ja suhteiden ominaispiirteiden merkitys asiakkaiden elämänmuutoksiin. Tutkimusaineistona on käytetty 26 asiakas-työntekijäsuhdetta ja niitä on arvioitu dialogisen arviointimenetelmän avulla. Tutkimuskohteeksi on rajattu ainoastaan yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöitä ja asiakkaita. Kohderyhmän asiakkaat ovat tuomittu kaikenlaisiin yhdyskuntaseuraamuksiin. (Järvinen 2015,5.)

Järvisen mukaan tutkimuksen kautta nousee esille kuusi yhteistyötilaa, jotka syntyvät asiakkaan ja työntekijän erilaisten suhteeseen orientoitumisten pohjalta. Nämä yhteistyötilat ovat velvoite-, etäohjaus-, väli-, struktuuri-, akuutti- ja toimintatila. Asiakas-työntekijäsuhde kehittyy kokoajan ja Järvinen on eritellyt neljä erilaista suhdeprosessia, jotka ovat tasaisesti vahvistuva suhde, vastustuksen kautta vähitellen vahvistuva suhde, avainhetken kautta etenevä suhde ja alusta lähtien intensiivisesti etenevä suhde. (Järvinen 2015,6.)

Järvinen erittelee tutkimuksessaan kuusi asiakas-työntekijäsuhteen ominaispiirrettä. Merkittävänä tutkittavat ovat pitäneet suhteessa keskustelumahdollisuutta asioista ja keskustelun vapautta, eli asiakkaalla on mahdollisuus puhua työntekijän kanssa kaikenlaisista aiheista. Merkittävänä on pidetty keskusteluita rikollisen leimasta, häpeästä ja syyllisyydestä. (Järvinen 2015,6,206,209.) Asiakkaat ovat pitäneet merkittävänä myös sitä, että työntekijät ovat luoneet ja ylläpitäneet toivoa sekä tukeneet läheisiä ihmissuhteita. (Järvinen 2015, 219-220). Toivoa ylläpidetään kannustamalla asiakasta, vahvistamalla positiivisia asioita, korostamalla asiakkaan omia vahvuuksia ja tukemalla asiakasta vaikeissa vaiheissa. Toivoa luodaan etsimällä ja huomaamalla toivon pilkahduksia asiakkaan elämässä. (Järvinen 2015,219.)

Akuutteihin apua tarvittaviin asioihin on asiakkaiden mukaan reagoitu varsin nopeasti. Yksi tärkeä asiakas-työntekijäsuhteen ominaispiirre on ajankohtaisiin asioihin tarttuminen ja asioiden suunnitteleminen yhdessä. Näihin ominaispiirteisiin liittyy Järvisen mukaan selkeästi verkostotyö ja asiakkaan kiinnittyminen sosiaalisiin yhteisöihin. Yhdessä suunnittelu mahdollistaa asiakkaan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden lisääntymisen ja asiakas kykenee toteuttamaan asioita, joita on halunnut toteuttaa. (Järvinen 2015,215-218.)

5.4 Ehdonalaisvalvontaan määrättyjen entisten vankien kokemuksia vankilan jälkeisestä elämästä

Kvalitatiivisessa tutkielmassaan Jyväskylän Yliopiston sosiaalityön lisensiaatti Päivi Lahti on tutkinut ehdonalaisvalvontaan määrättyjen entisten vankien kokemuksia vankilan jälkeisestä elämästä. Tutkimuskysymyksenä Lahti on esittänyt, kuinka ehdonalaisvalvontaan määrätty entiset miesvangit järjestävät elämänsä vankilasta vapautumisen jälkeen ja millaista apua he kokevat saavansa päästäkseen pois rikollisista elämäntavoistaan. Toisena tutkimuskysymyksenä Lahti on esittänyt, tukeeko valvonta rikoksettomuutta. Lahden mukaan tutkielman tarkoituksena on ollut kasvattaa omaa ammatillista ymmärrystä perehtymällä vapautuneiden miesvankien vankilan jälkeiseen elämäntilanteeseen. (Lahti 2010, 2,49.)

Tutkielman kohderyhmän suuruus oli 13 haastateltavaa. Haastateltavat olivat ehdonalaisessa vapaudessa olevia suomalaisia miehiä, joiden vapautumisesta oli kulunut vähintään kolme kuukautta ja enintään yksi vuosi. Valvonnan aikana valvontatapaamisia on haastateltavilla vapautuneilla ollut ainakin kaksi kertaa kuukaudessa. Haastatteluissa Lahti on käyttänyt narratiivista eli kerronnallista haastattelutapaa. Lahti muodosti kaikista haastateltavista hyvin yksityiskohdaisen profiilin. Haastattelun teemoja olivat ehdonalaisen vapauden merkitys, päihteiden käyttö, päihteiden ja uusien rikosten yhteys, asuminen, talous, työllistyminen sekä tuen merkitys vankilan jälkeisessä elämässä.

(Lahti 2010,2,51,56.)

Lahden mukaan kaikki haastateltavat halusivat luopua rikollisuudesta ja tunnistivat päihteiden ja rikollisuuden välillä olevan yhteyden. Haastattelujen perusteella Lahti koki vankeuden ja vapautumisen liittyvän selkeästi toisiinsa. Haastateltavat kertoivat automaattisesti vankeusajastaan, vaikka tarkoituksena oli pysyä pelkästään vapautumisvaiheessa. Niitä pidettiin yhteisenä prosessina. (Lahti 2010,68.)

Vapautumisen jälkeisen elämäntilanteen koki haastavaksi 11 haastateltavaa, ja kaksi haastateltavaa kokivat elämäntilanteensa myönteiseksi. Kyseiset kaksi haastateltavaa olivat vapautuneet avolaitoksesta. Suljetusta laitoksesta vapautuminen koettiin hankalaksi. Monella haastateltavista suurena huolenaiheena olivat taloudelliset ongelmat ja työllistymisen vaikeus. Asunnottomuutta pidettiin suurimpana esteenä rikoksettomalle elämälle. Parhaiten tukea ja apua saatiin läheisiltä, kuten perheeltä. (Lahti 2010, 68-69,72-73,89.)

Haastateltavat eivät kokeneet, että valvonnalla olisi ollut vaikutusta rikollisuudesta irtautumiseen, rikoksen uusimisirisktiin tai rikolliseen käyttäytymiseen. Valvontaa piti täysin hyödyttömänä kaksi haastateltavista. Kaikki kokivat kuitenkin tulleen kuulluksi valvonnan aikana. Valvojien antamaa apua muun muassa päihdehoitoon hakeutumisessa, asunto- ja toimeentuloasioissa arvostettiin. Lahden mukaan valvonnalla saattoi olla myönteistä vaikutusta sosiaalisen

selviytymisen kannalta. Kaikki haastateltavat olivat saaneet apua myös omalta sosiaalityöntekijältä, mutta kokemukset muualta viranomaisverkostosta olivat vaihtelevia. (Lahti 2010,95,97,100,102,103.)

5.5 Desistanssitutkimusta

Seuraavat tutkimustulokset ovat otteita Deirdre Healyn teoksen ”The Dynamics of Desistance” seitsemännestä luvusta. Luku käsittelee tutkimustuloksia desistanssiin liittyen. Irlannissa ehdonalaisvalvojat ovat alkaneet työskentelemään nimenomaan sosiaalityön viitekehyksellä, joka arvostaa korkealaatuista valvontasuhdetta rikosentekijän ja valvojan välillä sekä tarjoaa käytännön apua sosiaaliin ongelmiin. Tämä tarjoaa mahdollisuuden saada lisää tietoa siitä, onko tällä lähestymistavalla mahdollista edistää desistanssia. On ollut kansainvälistä väittelyä siitä, pitäisikö pelkkä ehdonalaisen vapauden valvonta vai hyvinvointiorientoitunut toiminta asettaa etusijalle ehdonalaisessa vapaudessa. On tehty tutkimusta siitä, kumpi näistä on tehokkaampi. Rexin tutkimuksessa kaikki kolme tutkittavaa, jotka olivat ensikertalaisia, näkivät pelkän valvonnan sellaisena, joka pitää heidät pois ongelmista. Sen sijaan tutkittavat näkivät valvontaa parempana hyvinvointiorientoituneen toiminnan ehdonalaisessa vapaudessa, kuten myös ehdonalaisvalvojan välisen suhteen ja avun käytännön asioiden kanssa. Tutkimus on kuitenkin saanut kritiikkiä. Tutkijat ovat korostaneet erityisesti sitä, että se ei ole ottanut huomioon laajempia sosiaalisia ja rakenteellisia olosuhteita, jotka rajoittavat rikosentekijän kykyä muuttaa elämäänsä. (Healy 2010, 127,132.)

Pelkkä valvonta voi olla riittämätön saamaan aikaan todellista sitoutumista muutokseen ja näyttäytyisi tehokkaampana, kun se olisi yhdistettynä johonkin kuntoutusmuotoon. RAND- niminen yhtiö sponsoroi arvioinnin 14 intensiivisestä ehdonalaisvalvontaohjelmasta. Vuotta myöhemmin tutkittavilla, jotka olivat ilmoittautuneet myös kuntoutusohjelmaan, näkyi selkeää vähentymistä pidätyksissä verrattuna kontrolliryhmään, joka ei ollut ilmoittautunut kuntoutusohjelmaan. (Healy 2010, 132.)

Tutkimuksessa pyydettiin työntekijöitä kuvailemaan tehtäviä, joita he olivat suunnitelleet tekevänsä asiakkaan kanssa valvonnan aikana. Alle 10 prosenttia työntekijöistä totesi, etteivät ole tehneet minkäänlaista suunnitelmaa valvonnasta ja yksinkertaisesti vain vaativat osallistujien läsnäoloa tiettyihin tapaamisiin. Suurin osa heistä, jotka olivat laatineet suunnitelman, aikoivat työskennellä kirjallisuudessa kuvatut desistanssiin liittyvät tekijät huomioon ottaen. Esimerkiksi kaksi kolmasosaa valvontasuunnitelmista väitetään käsittelevän riippuvuuteen liittyviä ongelmia. Kolmasosa mainitsi avuntarpeen työttömyyteen ja kouluttautumiseen liittyvissä ongelmissa. 17 prosentissa suunnitelmista työntekijät mainitsivat aikovansa työskennellä myös rikosentekijöiden perheiden kanssa. Vain kolmasosa suunnitelmista sisälsi elementtejä, joiden

erityisesti väitetään käsittelevän rikoksentekoa tai kognitiivisia tekijöitä. On varmaa, että pääasiallinen painopiste työskentelyssä ovat rikoksentekijöiden kokemat sosiaaliset ongelmat. Työntekijät käyttivät myös enemmän tapauskohtaista työskentelyä ongelmien käsittelemisessä. (Healy 2010, 133.)

Tutkimuksessa työntekijöiden ja asiakkaiden väliset tapaamiset kestivät 62 prosentissa tapauksista enemmän kuin puoli tuntia, mutta tapaamisten tiheys oli suhteellisen matala. 31 tapauksessa tapaamiset olivat vähintään kahden viikon välein ja 21 tapauksessa tapaamiset olivat kerran kuussa. Tämä tarkoitti sitä, että 29 prosenttia tutkittavista näki työntekijää harvemmin kuin kerran kuussa. Työntekijät selittivät, että vähensivät usein tapaamisten tiheyttä, kun he uskoivat asiakkaidensa edistyneen hyvin. (Healy 2010, 134.)

Tutkimuksessa tutkittavilta kysyttiin heidän käsitystään ehdonalaisesta vapaudesta. Vastaukset oli koodattu sellaisiksi, jotka kuvasivat seurausta. Koodaukset olivat jaettu niin, että vaihtoehtoina olivat seuraavat: seuraamus oli joko pelkästään tukevaa, pelkästään valvonnallista tai ehdonalainen vapaus oli molempia. Tutkittavat valitsivat heille parhaaksi näkemänsä vaihtoehdon. Suurin osa tutkittavista piti työskentelyä hyvinvointiorientoituneena. Alle puolet vastanneista pitivät ehdonalaista vapautta tukevana ja se nähtiin pääasiallisesti kuntouttavana. Tulokset tarkistettiin suhteessa nykyiseen rikollisuuden tasoon. Nämä löydökset viittaavat siihen, että työskentely on vahvasti hyvinvointimallin mukaista. (Healy 2010, 134.)

Kysyttäessä kokemuksista ehdonalaisesta vapaudesta, enemmistö vastanneista viittasivat vain positiivisiksi koettuihin asioihin. Tämä osoittaa sen, että he suhtautuivat myönteisesti valvontaan. Vain viisi vastanneista ilmaisivat pelkkiä negatiivisia näkökulmia. Huomattava määrä vastanneista vastasivat kokeneensa molempia, negatiivisia ja positiivisia kokemuksia. Erona rikoksentekijöiden ja rikoksista pidättäytyvien välillä oli se, että pidättäytyjien näkökulma oli rikoksentekijöitä enemmän myönteisempi. Pidättäytyjillä oli enemmän myönteisiä kokemuksia seuraamuksesta. Tutkimus osoittaa, että niillä, joilla on myönteisempi käsitys valvonnasta, on pienempi riski joutua uudelleen tuomituksi rikoksesta, kuin negatiivisen käsityksen omaavilla henkilöillä. (Healy 2010, 135-136.) Ehdonalaisessa vapaudessa olevilla on positiivinen asenne ehdonlaiseen vapauteen. He ovat osallistuneet hyvin tapaamisiin ja osallistuneet hyvin tapaamisen aikana. Yleisesti ehdonalaisessa vapaudessa oleville suunnatusta kyselystä nousi esille, että suurimmalla osalla heistä on positiivinen näkemys valvonnasta. (Healy 2010, 137.)

Healyn mukaan on hyödyllistä tutkia, mitä kyselyyn osallistuneet henkilöt pitivät hyödyllisenä ja miten nämä näkökulmat vaikuttivat heidän käyttäytymiseensä. Ehdonalaisessa vapaudessa olevilta kysyttiin, mistä asioista oli eniten ehdonalaisvalvonnan aikana. Eniten hyötyä oli avusta käytännön asioissa, kuten työttömyyteen, koulutukseen ja riippuvuuksiin liittyvissä asioissa. Lisäksi hyödyllistä oli, että sai puhua jonkun kanssa ongelmistaan. Henkilöt kertoivat arvostaneen

sitä, että joku oli kiinnostunut auttamaan heitä. Muita asioita, joita henkilöt pitivät hyödyllisenä, olivat muun muassa tiedonsaanti rikokseen liittyvissä asioissa ja vankeuden pelko. Henkilöt uskoivat joutuvansa takaisin vankilaan, jos rikkovat ehdonalaista vapautta liittyviä ehtoja. (Healy 2010, 137-141.)

Osa kyselyyn osallistuneista ehdonalaista valvonnassa olevista ei hyötynyt ehdonalaista valvonnasta samalla tavalla kuin muut. Negatiiviseksi koettuja asioita olivat muun muassa tapaamisten hankaluus, liika kontrolli, liikaa henkilön elämään puuttumista, liian vähän käytännön avun antamista, liian pitkä valvontajakso ja intensiivisten istuntojen vaikeus. (Healy 2010, 143.) Moni tutkimukseen osallistuneista ehdonalaista vapautta olevista oli sitä mieltä, että valvonta auttoi heitä pysymään erossa rikollisuudesta. Melkein kaikki ehdonalaista valvojat olivat sitä mieltä, että valvonta vähentää uusintarikollisuutta. Huolimatta positiivisista vastauksista, vain yksi tutkimukseen osallistuneista mainitsi ehdonalaista valvonnan olevan ratkaiseva tekijä päätöksessä pidättäytyä rikollisuudesta. (Healy 2010, 144.)

Sari Viikki-Ripatti on tutkinut rikollisuudesta irrottautumista subjektiivisena kokemuksena. Lähdeaineisto oli muodostunut kahdeksasta empiirisestä tutkimuksesta. Tutkimuksia yhdisti se, että niissä subjektiivinen kokemus oli näkökulma rikollisuudesta irrottautumisessa. Yhteensä tutkimuksiin osallistui 247 entistä rikoksentekeijää. Kävi kuitenkin ilmi, että heistä osa oli vielä toistaiseksi aktiivisia rikoksentekeijöitä. Viikki-Ripatin mukaan tulokset osoittavat desistanssin syvälliseksi muutosprosessiksi. Identiteetin muutos desistanssin johdosta voi Viikki-Ripatin mukaan juurtua toimijaan. Tämä tarkoittaa sitä, että muutos ei ole jäänyt pelkän pinnan tasolle eikä toimijuus altistu yhtä helposti ulkopuolelta tuleville häiriöille. Desistanssin myötä entiset rikoksentekeijät olivat löytäneet elämän merkityksellisyyden ja tärkeyden. (Viikki-Ripatti 2011, 210, 222-223.)

Myös Farrall on maininnut teoksessaan ”Rethinking What Works With Offenders” desistanssiin ja ehdonalaista valvontaan liittyviä tutkimustuloksia. Muun muassa kysyttäessä ehdonalaista valvojilta valvonnan tarkoitusta, 59 prosenttia vastanneista kertoi valvonnan auttavan valvottua lopettamaan rikoksenteon. 38 prosenttia vastanneista kertoi, että valvonnan kautta valvottava saa neuvontaa. 28 prosenttia vastanneista kertoi valvonnan antavan valvottavalle mahdollisuuden käsitellä alkoholiin tai huumeaineisiin liittyviä ongelmia. 27 prosenttia vastanneista kertoi valvonnan auttavan valvottavaa ymmärtämään, miksi hän tekee rikoksia. (Farrall 2002, 71-72.)

Kysyttäessä rikoksentekeijöiltä avusta, jota he ovat saaneet valvojiltaan ongelmien käsittelyyn liittyen, 32 prosenttia rikoksentekeijöistä kertoivat valvojista olleen joko vähän tai ei ollenkaan

hyötyä ongelmien ratkaisemisessa. 50 prosenttia vastanneista kertoi ehdonalaisvalvojan auttaneen ongelmien kohtaamisessa. 48:sta vastanneesta 31 rikoksentekijää kertoivat valvojan antaneen ongelmaan liittyen myös neuvoja. (Farrall 2002, 92.)

6 Tutkimusasetelma

Luvussa on käsitelty opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä ja tavoitteita. Lisäksi on kerrottu tutkimuksen kohderyhmästä ja siitä, kuinka kohderyhmä on valikoitunut. Opinnäytetyön toteutustapa on esitelty myös kohta kohdalta luvussa. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

- 1) *Minkälaisia näkemyksiä nuorilla on intensiivisestä työtöteesta ja nivelvaiheen työskentelystä?*
- 2) *Miten intensiivistä työtöteettä voisi kehittää toimivaksi malliksi nuorten vapautuvien vankien koevapautteen ja ehdonalaisvalvontaan Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella?*

Opinnäytetyömme tavoitteena on kehittää vankilasta vapautuvien nuorten palvelunohjausta ja tehostaa ehdonalaisvalvontaa tuomalla esille kehitysehdotuksia haastatteluiden pohjalta. Opinnäytetyön toteuttaminen tuo uutta tietoa nivelvaiheen työskentelystä ja arvioi Nuorten projektin kolmannen osatavoitteen toteuttamista.

6.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmä eli haastateltavat on jaettu kahteen eri ryhmään, haastateltaviin nuoriin ja haastateltaviin työntekijöihin. Tutkimuksessa haastateltavat nuoret olivat vapautumisprosessin eri vaiheissa olevia 18-25- vuotiaita miehiä. Nuoret olivat joko ehdonalaisessa vapaudessa, valvotussa koevapaudessa tai suorittivat vielä tuomiotaan vankilassa, mutta olivat vapautumassa pian. Kohderyhmän suuruus oli asiakashaastatteluissa viisi asiakasta. Tarkoituksena oli saada mahdollisimman monta nuorta haastateltavaa mukaan tutkimukseen, mutta tutkimukseen valikoitui kyseinen määrä, koska kohderyhmään kuuluvia asiakkaita, jotka olivat haastatteluhetkellä tutkimukseen sopivia, ei yksinkertaisesti ollut enempää. Tähän oltiin etukäteen osattu varautua. Kohderyhmän suuruuteen vaikuttavat muun muassa myös ehdonalaisessa vapaudessa ja valvotussa koevapaudessa olevien nuorten tilanne ja halu osallistua tutkimukseen.

Tutkimukseen osallistuvia nuoria oli määrällisesti vähän, ja se vaikutti omalta osaltaan haastatteluaineistoon vähentävästi. Opinnäytetyötä aloitettiin tekemään siinä tiedossa, että siihen

osallistuvien nuorten määrä tulee jäämään todennäköisesti vähäiseksi. Vakavien, vankilatuomioon johtaneiden rikosten määrä on valtakunnallisesti Suomessa pieni, joten luonnollisesti myös nuorten rikosentekijöiden määrä on rajallinen. Koska opinnäytetyö toteutettiin vain Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella, myös opinnäytetyöhön osallistuvat nuoret olivat Etelä-Suomesta. Näin ollen osallistuvien nuorten määrä oli hyvin rajallinen. Kohderyhmää rajasi myös se, että kohderyhmänä olivat vain Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimiston valvontaan vapautuvat ja vapautuneet, ja kohderyhmän nivelvaihe ajoittui Nuorten projektin kanssa samalle ajankohdalle.

Tutkimuksen toisena tavoitteena oli kehittää omalta osaltaan nuorten ehdonalaisvalvontaa. Toisena kohderyhmänä haastattelimme Nuorten projektin työntekijöitä sekä niitä Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimiston, Helsingin vankilan ja Keravan avovankilan työntekijöitä, jotka työskentelevät ehdonalaisesti vapautuvien ja koevapauteen vapautuvien nuorten valvonnassa. Haastatteluiden kautta pyrimme saamaan esille työntekijöiden kehitysehdotuksia. Kohderyhmän suuruus oli 6 haastateltavaa.

6.2 Laadullinen tutkimus

Toteutimme opinnäytetyön laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullinen lähestymistapa sopii tutkimukselle parhaiten, koska tutkimme, millaisia merkityksiä asioille annetaan. Merkitykset ovat laadullisen tutkimuksen keskipiste (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Laadullista eli kvalitatiivista aineistoa kerätään usein haastatteluilla. Haastattelu luonnehditaan vuorovaikutukseksi, jossa kaksi henkilöä ovat vaikutuksessa toisiinsa. Sen avulla voidaan kerätä myös määrällistä eli kvantitatiivista aineistoa. Haastattelun tavoitteena on saada selville, mitä joku ajattelee jostakin asiasta. (Jari Eskola & Juha Suoranta 1999, 85.) Käytimme yksilö- ja ryhmähaastattelua opinnäytetyössämme aineistonkeruutapana. Haastateltavat nuoret haastateltiin yksilömuotoisesti ja työntekijät ryhmämuotoisesti. Yksi työntekijä haastateltiin yksilömuotoisesti.

Haastattelua voidaan pitää tutkijan johtamana keskusteluna, joka tehdään myös tutkijan aloitteesta. Tarkoituksena on se, että haastattelija esittää haastateltavalle kysymyksiä, joihin hän haluaa vastauksia. Haastattelulle tyypillistä on, että se on ennalta suunniteltua. Haastattelijan tehtävänä on haastattelun alulle paneminen ja ohjaaminen. Hänen tehtävänä on usein myös motivoida haastateltavaa henkilöä ja ylläpitää haastattelua oikealla tasolla. (Eskola & Suoranta 1999,85.)

Tutkimuksen laadukkuutta voidaan jo etukäteen alkaa tavoitella haastattelurungon laadinnassa. Haastattelurungon tulisi olla hyvä, jotta myös tutkimustulokset olisivat luotettavia (Hirs-

järvi & Hurme, 184). Haastattelimme kaikki haastateltavat puolistrukturoitujen teemahaastatteluiden muodossa. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysytään kaikilta haastateltavilta samat kysymykset samassa järjestyksessä ja haastateltavat antavat vastauksen omin sanoin (Eskola & Suoranta 1999, 86). Teemahaastattelussa haastattelujen teemat ovat erikseen määritelty. Teemoja ei tarvitse käydä haastateltavien kanssa samassa järjestyksessä, mutta haastattelijan on huolehdittava kaikkien teemojen läpikäymisestä. Haastattelija voi käyttää teemojen läpikäymisessä apunaan esimerkiksi tukilistaa. (Eskola & Suoranta 1999,86.) Keskityimme haastatteluisiin kokemuksiin vankeusaikaisesta vapauden valmistelusta eli nivelvaiheen työskentelystä, intensiivisestä työskentelystä, valvonnasta ja palveluihin kiinnittymisestä. Otimme kuitenkin huomioon haastateltavien näkemykset. Nuorten haastattelut rakentuivat neljän teeman ympärille ja työntekijöillä kolmen teeman ympärille (Kts. liite 4 ja liite 5)

Keskityimme lähtökohtaisesti haastatteluissa ja haastattelukysymysten laatimisessa työelämän tarpeisiin. Työelämä antoi ehdotuksensa siitä, mitä halutaan saada selville haastatteluaineistosta. Haastattelukysymykset on laadittu yhdessä työelämän kanssa, mikä on vaikuttanut aiheen rajaamiseen. Haastatteluissa pyrimme saamaan nuorten näkemyksiä nivelvaiheen työskentelystä heidän omien kokemustensa kautta. Ensisijaisesti olemme siis tutkineet näkemyksiä kokemusten kautta. Kokemukset ovat aina tärkeitä, kun aiotaan kehittää jotain. Haastateltavat nuoret olivat haastatteluiden aikana prosessin eri vaiheissa. Esimerkiksi vielä vankilassa olevilla nuorilla ei välttämättä ollut kokemusta ehdonalaisen vapauden valvonnasta, kun he eivät siinä vaiheessa prosessia vielä olleet. Tämä oli otettava huomioon tutkimusta tehdessä ja tutkimuskysymyksiä laatiessa oli huomioitava nuoren silloinen työskentelyvaihe.

Haastattelut tapahtuivat niin, että ensin haastattelimme opinnäytetyöhömmö osallistuvat nuoret Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljetuista vankiloista ja avovankiloista sekä Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistosta. Eli haastateltavat olivat niistä laitoksista, jotka osallistuvat Nuorten projektin toteutukseen. Nuorten haastattelut toteutettiin touko-kesäkuussa 2017. Haastateltaville nuorille esitimme haastattelussa samat teemat ja samat haastattelukysymykset. Jokainen haastattelu nauhoitettiin ääninauhurilla ja tarpeen mukaan tehtiin haastatteluiden aikana myös muistiinpanoja. Kun olimme keränneet aineiston nuorilta, haastattelimme opinnäytetyöhömmö osallistuvat työntekijät ryhmämuotoisesti samoista yksiköistä. Ensimmäinen työntekijöiden haastattelu ajoittui kesäkuulle 2017. Alkuperäisenä suunnitelmana oli tehdä myös toinen ryhmähaastattelu elokuun 2017 aikana lopuille haastateltaville työntekijöille, mutta aikataulullisten ongelmien vuoksi jouduimme perumaan toisen ryhmähaastattelun ja haastateltavien työntekijöiden määrä tutkimuksessa aleni. Aikataululliset ongelmat johtuivat kesälomasesongista, jolloin oli vaikea sovittaa aikatauluja yhteen työntekijöiden kesälomien takia. Yhden työntekijän kanssa toteutimme haastattelun yksilömuotoisesti, koska aikataululliset ongelmat vaikeuttivat ryhmähaastatteluun pääsemistä.

Työntekijöiden ja nuorten haastatteluiden teemat ja kysymykset erosivat toisistaan haastattelun erilaisten luonteiden takia. Myös asiat, joihin pyrimme haastatteluilla saamaan vastauksen, ovat erilaisia haastateltavien välillä. Työntekijöitä haastateltaessa keskityimme kehitysehdotuksiin ja suuntasimme katseen tulevaan, kun taas nuorten haastatteluissa tärkeänä pidettiin mielipiteitä asioiden nykyisestä tilasta. Työntekijöille tarkoitetut haastattelukysymykset olivat osaltaan muotoiltu sitä kautta, mitä nuoret olivat omissa haastatteluissa tuoneet esille.

6.3 Analysointi

Analysoimme haastatteluista saadun aineiston sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan analysointitapaa, jossa aineistosta etsitään yhtäläisyyksiä ja eroja. Aineistoa voidaan eritellä ja tiivistää. Se sopii melkein minkä tahansa tekstin tarkasteluun, kuten esimerkiksi päiväkirjojen, haastatteluiden, puheiden, keskusteluiden ja kirjojen tarkasteluun. Sisällönanalyysissä analysoidaan sellaista aineistoa, joka on tekstiä tai muutettu sellaiseksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Sisällönanalyysi on parhain ja helpoin tapa analysoida juuri meidän tutkimuksemme aineistoa. Tarkoituksena oli löytää mahdollisimman paljon yhtäläisyyksiä ja eroja nuorten haastatteluista. Litteroinnissa tutkimuksemme haastatteluista saatu aineisto muutettiin tekstimuotoiseksi, joten se soveltui sisällön analyysillä tarkasteltavaksi. Aineistoa analysoidessa käytämme nimenomaan laadullista sisällön analyysiä. Tällöin aineisto perustuu joko aineistoon tai tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Sisällönanalyysillä kuvataan sanallisesti dokumenttien sisältöä, mikä on kokonaispyrkimyksenä sisällönanalyysia tehdessä. Kun puhutaan sisällön analyysistä, ei silloin puhuta esimerkiksi aineiston kvalifioinnista analyysimenetelmänä, joka voisi olla mahdollinen. Tällöin se kuuluu sisällön erittelyyn. Tutkimustyön kannalta on suuri ero siinä, puhutaanko sisällön erittelystä vai sisällönanalyysistä. Sisällönanalyysi kertoo paljon enemmän tarkempaa tietoa kuin sisällön erittely. Sisällönanalyysi myös kyseenalaistaa erittelyn tuloksia. Sisällönanalyysin tekeminen antaa tietynlaisia liikkumavapauksia, mutta edellyttää sitä, että tietyt rajoitteet pystytään hyväksyä. Analyysia tehdessä tuotettu aineisto voidaan kvantifioida eli analyysia pyritään jatkamaan siten, että aineistosta tuotetaan määrällisiä tuloksia. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 106-107.)

Sisällönanalyysin pyrkimyksenä on kuvata tutkittavaa ilmiötä ja luoda sanallinen sekä selkeä kuvaus. Aineisto pyritään lajittelemaan tiiviiseen muotoon, joka on selkeä ilman, että sen tuoma informaatio katoaisi. Lisäksi tarkoituksena on myös lisätä informaatioarvoa, sillä aineistosta, joka on hajanainen, pyritään luomaan selkeää ja yhtenäistä. Täten aineisto selkeytyy ja voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta asiasta. Aineisto pilkotaan osiin, käsitteellistetään sekä kootaan uudelleen kasaan, mistä muodostuu lopulta looginen kokonaisuus.

Analyysin tekeminen jatkuu jokaisessa vaiheessa tutkimusprosessin aikana. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

Opinnäytetyössämme käytettiin aineistolähtöistä laadullista sisällönanalyysia eli induktiivisen sisällönanalyysia. Koko prosessi on jaettu kolmeen vaiheeseen, joita ovat aineiston pelkistäminen eli redusointi, aineiston ryhmittely eli klusterointi ja teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi. Aineiston redusoinnissa eli pelkistämässä auki kirjoitetusta haastatteluaineistosta karsitaan kaikki epäoleellinen pois. Redusointi voi tapahtua pilkkomalla informaatio osiin tai tiivistämällä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-109.)

Opinnäytetyömme pelkistäminen aloitettiin litteroimalla haastattelut tekstimuotoon. Haastattelut äänitettiin nauhurilla, joten litteroimme aineiston kuuntelemalla äänitteestä kuuluvaa haastattelua ja kirjoittamalla sen tekstin muotoon Word- asiakirjan- ja tekstinkäsittelyohjelmalla. Litteroitua materiaalia kirjoitimme yhteensä 61 sivua. Nuorten yksilöhaastatteluista kertyi 42 sivua, ryhmähaastattelusta 16 sivua ja yhden työntekijän yksilöhaastattelusta 3 sivua. Litteroinnin jälkeen kirjoitettu teksti luettiin läpi ja siitä jätettiin pois kaikki sellainen epäoleellinen, joka ei liittynyt esitettyihin haastattelukysymyksiin. Tämän jälkeen litteroidusta tekstistä etsittiin ilmauksia, jotka ovat olleet keskeisiä haastattelukysymyksiä ajatellen. Apuna käytettiin Word- asiakirjan- ja tekstinkäsittelyohjelmaa ja erivärisiä fontteja. Alkuperäiset ilmaisut koottiin taulukkoon teemoittain, ja niistä tehtiin pelkistetyt ilmaukset lauseittain. Lauseen osa tai ajatuskokonaisuus sisältäen lauseita, voi toimia analyysiyksikkönä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110).

Seuraavana vaiheena oli aineiston klusterointi eli aineistosta kootut alkuperäisilmaukset käydään läpi ja etsitään eroavaisuuksia sekä yhtäläisyyksiä käsitteiden muodossa. Asiat, jotka tarkoittavat samaa, ryhmitellään, yhdistetään luokaksi ja luokan sisältö nimetään kuvaavalla käsitteellä. Aineisto tiivistyy luokittelun myötä, koska siten luodaan yleisimpiä käsitteitä, johon yksittäiset tekijät voidaan sisällyttää. Tämän kautta luodaan pohjaa kuvauksille tutkittavasta ilmiöstä. Klusteroinnin kautta pelkistetyistä ilmauksista luodaan alaluokkia, jotka ryhmitellään eteenpäin yläluokiksi, jotka voidaan yhdistää pääluokiksi ja nämä vielä yhdistäväksi luokaksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.) Klusterointivaiheessa kokosimme samaa tarkoittavat pelkistetyt ilmaukset omaan laatikkoon taulukkoon. Samaa tarkoittavien ilmausten laatikoista yhdistyi näin alaluokkia, joita tuli jokaisen teeman osalta.

Aineiston klusteroinnin jälkeen aineisto käsitteellistetään eli abstrahoidaan. Tutkimuksen kannalta erotetaan olennainen tieto ja muodostetaan teoreettisia käsitteitä valikoitujen tietojen perusteella. Klusterointi kuuluu abstrahointiprosessiin. Abstrahoinnissa edetään alkuperäisistä kielellisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja sitä kautta johtopäätöksiin. Abstrahointia voidaan jatkaa niin pitkään yhdistelemällä luokituksia, kun sen katsotaan olevan mahdollista

aineiston sisällön näkökulmasta. Käsitteitä yhdistellään ja täten saadaan vastauksia tutkimuskysymyksiin. Sisällönanalyysi perustuu kokonaisuudessaan päättelyyn ja tulkintaan. Kuvaus tutkimuskohteesta muodostetaan yleiskäsitteiden avulla ja teoriaa sekä johtopäätöksiä verrataan alkuperäisaineistoon, kun uutta teoriaa muodostetaan. Teoreettisiin käsitteisiin liitetään empiirinen aineisto, josta muodostetaan tuloksissa luokittelujen pohjalta kategoriat, käsitteet ja niiden sisällöt. Johtopäätösten tekemisessä siis pyritään ymmärtämään asiat, jotka ovat merkityksellisiä. Tutkittavia pyritään siis ymmärtämään kaikissa analyysin vaiheissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111-113.) Abstrahointivaiheessa muodostimme alaluokista yläluokkia, joissa muodostui teoreettisia käsitteitä aina pääluokaksi saakka. Yläluokista saattoi siis muodostua pääluokkia, jos yläluokkia pystyi vielä yhdistämään. Näiden teoreettisten käsitteiden tulisi antaa vastaus tutkimuskysymyksiin. Esimerkkitaulukkoista, jotka ovat opinnäytetyömme analysointivaiheesta, näkyy esimerkit ilmausten pelkistämävaiheesta aina pääluokkien muodostumiseen (Kts. liite 7 ja liite 8).

6.4 Eettisyys ja luotettavuus

Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on tutkijan subjektiviteetti. Lisäksi on tärkeää, että myönnetään, että tutkija on tutkimuksessaan myös yksi tutkimusvälineistä. Luotettavuuden arviointi kuuluu koko tutkimusprosessiin. Luotettavuutta arvioidessa täytyy ottaa huomioon myös se, että kvalitatiiviset tutkimukset sisältävät enemmän tutkijan omaa pohdintaa ja ovat henkilökohtaisempia kuin kvantitatiiviset tutkimukset. (Eskola ja Suoranta 2014, 211-212.)

Luotettavuus voi kärsiä laadullisissa tutkimuksissa myös tutkittavan aineiston takia. Kun aineistona on haastateltavien omat mielipiteet ja kokemukset, ei voida täysin luottaa niiden todenperäisyyteen. Myös nuorten asenne haastattelua kohtaan ja mielentila haastattelun aikana voi vääristää tutkimustuloksia. Huomioon täytyy ottaa se, että haastattelussa on kyse haastateltavan omasta kerronnasta, mielipiteistä ja näkemyksistä. Lisäksi vaarana on asian väärinymmärtämisen mahdollisuus. Haastattelija voi ymmärtää haastateltavan esittämän asian väärin tai haastateltava voi tahattomasti johtaa haastattelijaa harhaan. Esimerkiksi haastattelukysymykset voivat olla muotoiltu sellaisiksi, että haastateltava voi tulkita ne eri tavalla kuin haastattelija. Ja jos haastattelija ei ymmärrä oikeasta haastateltavaa kysymyksissä oikeaan suuntaan, vaikuttaa se haastatteluaineistoon negatiivisesti. Luotettavuuteen vaikuttaa keskeisesti myös se, miten haastatteluja verrataan aikaisempiin tutkimustuloksiin.

Tutkimuksen laadukkuuteen vaikuttaa myös tutkimusvälineistö ja niiden toimivuus sekä se, että kysymyksien täydentämiseen on haastattelun aikana mahdollisuus. Lisäksi haastattelu olisi hyvä litteroida niin pian kuin mahdollista. (Hirsjärvi & Hurme 184-185.) Tutkimuksessa nauhureiden toimivuus testattiin ennen haastatteluja ja paristot vaihdettiin. Haastattelujen jälkeen litteroimme haastattelut mahdollisimman nopeasti. Litterointi tapahtui enintään muutamien

päivien jälkeen haastatteluista. Koska opinnäytetyöprosessi on toiminut haastattelujen ja analysoinnin osalta tiiviisti, on sillä myös osansa tutkimuksen luotettavuudessa ja laadukkuudessa.

Tutkimuksen eettisyydessä täytyy ottaa huomioon se, että tutkimuslupa-asiat ja opinnäytetyösopimukset ovat kunnossa. Henkilöiden on pystyttävä myös osallistumaan tutkimukseen ilman, että heidän henkilöllisyytensä paljastuisi. Nuorten määrä on opinnäytetyössämme sen verran rajattu, että riski henkilöllisyyden paljastumiselle on suurempi kuin tavallisesti. Jokaiselle tutkimukseen osallistujalle kerrotaan kuitenkin erikseen, että henkilöllisyyden suojelemiseksi haastatteluiden aineistot tuhoetaan, kun niitä ei enää tarvita. Osallistujille kerrotaan myös, että heidän henkilöllisyytensä salataan, eikä henkilöllisyyttä pysty toteamaan julkaistua opinnäytetyötä lukiessa. Myös hienotunteisuus ja toisen henkilön sekä yksityiselämän kunnioittaminen on otettava huomioon haastatteluista tehtäessä.

Yksi tärkeimmistä periaatteista on ollut asiakkaiden ja työntekijöiden anonymiteetin suoja. On erittäin tärkeää, että nuorten vankien henkilöllisyys ei tule paljastumaan missään vaiheessa tutkimusprosessia tutkimuksen ulkopuolisille henkilöille. Henkilötietoja ei ole kysytty missään vaiheessa tutkimusprosessia ja tutkimuksesta on poistettu kaikki informaatio, mistä olisi mahdollista tunnistaa tutkimukseen osallistuneen asiakkaan henkilöllisyys. Emme ole tuoneet tutkimuksessa esille esimerkiksi, missä laitoksessa asiakas on suorittanut tuomiotaan, mikä on hänen rangaistuskertaisuus tai tarkka ikä. Myöskään rikostiedot eivät olleet tutkimuksen kannalta oleellisia tietoja ja ne olisivat jääneet myös tutkimuslupamme ulkopuolelle. Jos asiakas on haastatteluissa tuonut jotain näistä tiedoista esille, olemme jättäneet sen tutkimustiedon ulkopuolelle.

Tutkimuksessa olemme tuoneet esille vain asiakkaiden ikäjakauman sekä tietoa siitä, onko tuomiota suoritettu Nuorten projektin aikana suljetussa vankilassa, avovankilassa vai molemmissa. Tarkat laitostiedot on myös jätetty tuloksien ulkopuolelle, mikä myös vaikuttaa anonymiteetin säilymiseen. Työntekijöiden haastatteluissa on tutkimuksessa tuotu ilmi vain, että työntekijät työskentelevät vankilassa tai yhdyskuntaseuraamustoimistossa tehden työtä nuorten asiakkaiden kanssa. Lisäksi osa työntekijöistä kuuluu Nuorten projektin työryhmiin omissa toimipisteissään. Kaikki tiedot, joita olemme tutkimuksessa käyttäneet, ovat käyneet läpi tarkan, laaja-alaisen eettisen pohdinnan.

Ehdoton vankeusrangaistus on ankarin seuraamus, mitä suomalaisessa yhteiskunnassa voidaan tuomita. Vankila lyö yleisesti tuomittuun leiman, jonka hävittämisen vapautumisen jälkeen on vaikeaa. Vankilaorganisaatio on luotu rankaisemista ja turvallisuutta varten, ei vuorovaikutukseen. Suljetuissa vankiloissa vallitsee tietyn tyyppinen epäluottamus sekä vankien ja henkilökunnan yleinen vastakkainen asettelu. Korkeatasoisen asiakastyön tunnuspiirteisiin kuuluvat re-

hellisyys, luottamus, avoimuus sekä itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Vankilaan joutuminen tarkoittaa vapauden sekä sitä kautta itsemääräämisoikeuden menettämistä. Myös avovankiloissa elämä on kontrolloitua, sillä alueelta ei voi poistua luvatta, vaikka muurit puuttuvatkin. (Granfelt 2011, 215.) Yleisesti suljettu vankila tuo asiakkaille negatiivisia tunteita. Siihen vaikuttaa osaltaan tiukat säännöt, rutiinit, suljettu ympäristö sekä se, jos asiat eivät hoidu vankilan sisällä asiakkaiden näkökulmasta. Se luo osaltaan asiakashaastattelujen osalta oman sävöyksen tutkimuksen luotettavuuteen. Haastatteluissa on mahdollista, että asiakkaan oma mielipide vankilaa kohtaa voi osaltaan vääristää lopullisia tutkimustuloksia, koska mielipiteet voivat olla erittäin voimakkaita tietyissä tilanteissa.

Laadullisen tutkimuksen yleistä luotettavuutta lisää se, että tutkija tuo esille tarkan selostuksen tutkimuksen vaiheista ja toteuttamisesta. Lisäksi haastattelun olosuhteet olisi tarpeellista kertoa totuudenmukaisesti ja mahdolliset virhearvioinnin mahdollisuudet. Lisäksi olisi tärkeää tuoda esille haastatteluihin käytetty aika ja oma itsearviointi tilanteesta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 232). Olemme tutkimuksessamme selittäneet vaiheet tarkasti ja perustelleet miksi jotkut asiat on toteutettu juuri sillä tavoin. Haastattelut toteutettiin yhdyskuntaseuramustoimistolla ja vankilassa, mitkä osaltaan ovat häiriöttömiä paikkoja, mutta voivat osaltaan etenkin asiakashaastatteluita tehdessä vaikuttaa haastateltavan halukkuuteen puhua asioista avoimesti. Haastatteluihin käytetty aika riippui täysin haastateltavista ja heidän innokkuudesta vastata kysymyksiin. Osa asiakashaastatteluista kesti vartin verran, osa taas puolisen tuntia. Työntekijöiden ryhmähaastattelu kesti yli tunnin, jonka aikana materiaalia tutkimukseen kertyi paljon. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa selkeästi se, jos haastateltava vastaa kysymyksiin erittäin lyhyesti ja nopeasti verrattuna siihen, että kysymyksiin vastattaisiin laajasti tuotteen paljon puhetta.

7 Tulokset

Tässä luvussa esittelemme tutkimuksen tulokset teemoittain. Yksilöhaastatteluin haastateltavia nuori oli yhteensä viisi. Ennen haastattelukysymysten esittämistä, kysyimme haastateltavilta nuorilta taustakysymykset. Taustakysymyksiä esitimme iän, jota käytimme tutkimuksessa muodostaen ikäjakauman haastateltaville, sekä työskentelyvaiheen eli oliko haastateltava vapautumassa vankilasta ehdonalaiseen tai koevapauteen vai oliko meneillään valvottu koevapaus tai ehdonalaisen valvonta. Haastateltavien nuorten sukupuoli oli kolmantena taustatietona. Työntekijöitä haastateltiin yhteensä kuusi, joista viisi haastateltiin yhteisessä ryhmähaastattelussa ja yksi yksilöhaastattelulla. Nuorten haastatteluissa neljänä teemana olivat vapauden valmistelu vankilassa, intensiivinen työote, ehdonalaisvalvonta ja palveluihin kiinnittyminen. Työntekijöiden haastatteluiden kolme teemaa olivat nivelvaiheen intensiivinen työskentely ja verkostoyhteistyö, työnjako laitosten välillä sekä projektin vaikutukset ja kehitysehdotukset.

Haastateltavat nuoret olivat kaikki miehiä ja iältään 21-25-vuotiaita. Kaksi haastateltavista oli vankeusvankeja, mutta vapautumassa joko valvottuun koevapauteen tai ehdonalaisen valvontaan. Kaksi haastateltavista oli haastatteluhetkellä valvotussa koevapaudessa ja yksi ehdonalaisen koevapauden valvonnassa. Haastatteluissa muistutimme jokaista nuorta, että tarkoituksena on vain keskittyä sillä hetkellä meneillään oleviin tuomioihin, koska oli mahdollista, että haastateltavilla voisi olla aikaisempia tuomioita, joista tuodut tiedot vaikuttaisivat tutkimuksen luotettavuuteen heikentävästi. Luvun lopuksi esittelemme työntekijöiden ryhmähaastattelujen tulokset.

Koodasimme nuoret haastateltavat koodeilla H1-H5 ja niin edelleen. H on lyhenne haastateltava- sanasta ja numero kirjaimen perässä kertoo sen, kuka on vastauksen kertonut. Haastateltavat ovat satunnaisessa numerojärjestyksessä, eikä niistä pysty tunnistamaan haastateltavan henkilöllisyyttä. Koodasimme myös haastateltavat työntekijät koodein H6-H11. Myös työntekijät ovat numeroltaan satunnaisessa järjestyksessä, minkä vuoksi haastateltavien henkilöllisyys ei paljastu missään opinnäytetyön vaiheessa.

7.1 Vapauden valmistelu vankilassa

Ensimmäinen teema käsitteli vapautumisen valmistelua vankilassa. Jaoimme esille tulleet asiat alaluokkiin, joita olivat positiiviset asiat vapautumisen valmistelussa, vapauden valmistelun aloittamisajankohta ja aloitus, huonot kokemukset vapauden valmistelusta sekä odotukset valvonnasta. Asia, mikä tuli selkeästi haastatteluissa esille, oli, että vapauden valmistelu on yleisesti koettu tehokkaammaksi avovankilassa kuin suljetussa vankilassa, joissa vapauden valmistelu ei ole toiminut välttämättä toivotulla tavalla. Kaikki haastateltavat, joilla oli jatkumo suljetusta vankilasta avovankilaan, toivat tätä asiaa haastatteluissa esille suoraan tai viittaamalla asiaan vastatessaan johonkin toiseen kysymykseen.

”Siis siel avolla toimi tosi hyvin et niinku pääs just hoitaa kaikki, kaikki asiat mitä periaatteessa tartti vapautumista varten et, et ei ollu mitää niinku ongelmii ulosottojen kaikki tämmösten kaa et niit pysty hoitaa hyvin sielä ja tälleen mut sit taas kivitalossa just ei onnistunu mikää.” H3

”Mä hain päihteettömälle osastolle suljetussa. Siel ne alko tai siel me alettiin valmistelemaan mun vapautumista, mutta se miten se valmisteltiin, ni se oli ehkä, ehkä enemmän semmosta et se kirjataan koneelle ylös, mutta ei me sitä käytännössä valmisteltu, valmisteltu vasta ku avotalosta.” H5

Haastateltavat pitivät vapauden valmistelua hyödyllisenä ja yleisesti heillä oli myönteinen kokemus vapauden valmistelusta vankilassa. Vain yksi haastateltavista piti vapauden valmistelua heikkona, koska vapauden valmistelua ei hänen näkemyksensä mukaan hoideta oikein. Hänellä

oli kuitenkin hoitunut valvottuun koevapauteen koulupaikka, päihdekuntoutus ja asunto, josta etenkin oli kiitollinen. Myös muilla haastateltavilla yleiseen positiiviseen kokemukseen vapauden valmistelusta kuuluivat etenkin asunto ja koulu- tai työpaikka. Yksi haastateltavista kuvaili vapauden valmistelun hyödyllisyyttä niin, että vapautuessa vankilan ulkopuolella on jotain odottamassa, ettei sinne tarvitse lähteä tyhjin käsin.

”Siis se meni niinku ihan nappiin et öö, mä kyl sain niin paljon apua periaatteessa, kun mä vaan tarttin ja tota nää kaikki asuntoasiat sun muut järjestettiin niinku silleen, että mul ei ollu mitään käsitystä et niitä voidaan ees hoitaa näi hyvin niinku että siis. Mä tiedän, että ihmisillä on tosi paljon huonojaki kokemuksia siitä, että saattaa lähteä viiden vuoden tuomiolta muovipussi kädessä mut mun kohdalla tää ainaki meni nyt näin, että en voi valittaa hirveesti.” H2

Muita positiivisia asioita vapauden valmistelussa olivat muun muassa se, että asiakkuus sosiaalitoimen kanssa on järjestynyt ja työskentely on saatu kunnolla käyntiin. Yksi haastateltava kertoi, että sosiaalitoimen asiakkuuden kautta hänelle oli järjestynyt asunto. Lisäksi hän kertoi vankilassa aloitetun koulutuksen muodostuneen myös oman koevapauden sisällöksi. Myös oman työntekijän ja valvojan tekemä panostus vapautumisen valmistelun osalta tuotiin esille useita kertoja. Oman työntekijän merkitys korostui myös muiden teemojen kysymysten vastauksissa.

”Juteltu niitä näitä ja tutustuttu toisiimme. Nii ja joo, no vähän suunniteltu et mitä pitäis olla siin vapaudessa, että mitkä asiat ois tärkeitä ja asuntoasioita se on mua auttanu hoitaa ja tai silleen et se on niinku ottanu mun puolesta yhteyttä sosiaalitoimeen. Et silleen jeesannu tommissa asioissa mitä mä en täältä voi. Ottanut numeroita netistä ja tollasii. Auttanu niissä.” H1

Positiivisen kuvaan vapautumisen valvonnasta on myös vaikuttanut se, jos hoidettavia asioita siviiliä ajatellen on ollut vähän vapautumisen valmistelun aikana. Siten asioiden hoito on nopeampaa ja helpompaa, kun asunto ja työpaikka ovat valmiina, minkä kautta voidaan sanoa, että elämän peruselementit ovat jo kunnossa.

”Omatyöntekijä ja sit se pyys ton todistuksen tost asumisesta ja vuokrasopimuksesta ja kuntouttavasta työtoiminnasta ja sit mä hoidin ne sille”--”mul oli valmiin työpaikka ja kämppä.” H4

Kysyttäessä vapauden valmistelun aloittamisajankohtaa, on yleisesti ottaen vapauden valmistelu aloitettu 10-3kk ennen vapautumista. Vapautumisella tarkoitetaan tässä vapautumista valvottuun koevapauteen tai ehdonalaisen valvontaan. Jos vapautumisen valmistelu aloitetaan liian myöhään, on selkeää, että asioiden hoitamisen kanssa tulee kiire. On yksilöllistä kuinka

aikaisin vapautumisen valmistelu olisi aloitettava, koska osalla asiakkailla on enemmän hoidettavia asioita kuin joillakin toisella. Kysyttäessä vapauden valmistelun aloittamisesta, haastateltavat kertoivat, että vapauden valmistelu on pääsääntöisesti aloitettu ottamalla yhteyttä rikosseuraamusesimieheen, erityisohjaajaan tai valvoja on ottanut yhteyttä vankiin.

”No mullahan se meni silleen tosi hyvin, koska mä kävin sellasen kuntoutuksen ja näin ja tota sitä kautta sitten koevapaus laitettiin vireille jo 10 kuukautta ennen lähtöä ja tälleen mutta sitten se siin tuli loppuu kohden vähän kiire ku sit sitä ehkä alettiin työstää vähän liian myöhään kuitenkin mutta niinku mulla ihan kuitenkin meni tosi hyvin se päällisinpuolin vaikka se sit kiireellä lopussa tehtiinki ni pääsin ihan suht ajoissa koevapauteen.” H2

Kysyttäessä huonoista asioista koevapauden valmisteluun liittyen, jos vertaa huonojen asioiden määrää aiemmin esiteltyihin positiivisiin asioihin, on huonoja asioita selkeästi vähemmän. Huonona pidetyt näkemykset vapauden valmistelusta vankilassa, ovat yksilöllisiä ja yksittäisiä tapauksia, joista haastateltaville on jäänyt negatiivinen mielikuva. Yhdellä haastateltavista ei ollut mitään negatiivista sanottavaa vapauden valmistelusta. Muiden esille tuomat huonot asiat olivat toisistaan poikkeavia, eikä selkeää yhtenäisyyttä ollut. Yksi haastateltavista pitää vapauden valmistelua vankilassa heikkona. Tuleva ehdonalaisvalvoja on ollut yhteydessä häneen vankeusaikana ja sitä kautta hän on tutustunut valvojaan. Yksi haastateltavista piti huonona, että vapauden valmistelu oli hidasta ja sisälsi paljon odottelua. Lisäksi selkeä huono asia oli, että hänen kohdallaan valvotun koevapauden valmistelun ajankohdan kanssa kävi työntekijöillä moka, mikä siirsi valvotun koevapauden alkamisajankohtaa. Yhdelle haastateltavista oli valittu valvotun koevapauden ajaksi päihdetyöntekijä, mikä ei henkilökohtaisesti ollut hänelle hyvä asia. Yksi haastateltava kertoi ettei vapautta valmisteltu vankilassa ollenkaan, mutta ehdonalaisvalvoja tuli tapaamaan häntä säännöllisesti.

”No mun mielestä se oli aika hidasta ku mä oisin voinnu jo päästä huhtikuussa, ku sil mul ois ollu se puol vuotta jäljellä tuomioo, ni mä oisin silloin voinnu päässä koevapauteen, mut mä pääsisin vasta toukokuussa. Vähän nopeemmin ois voinnu hoitaa ne asiat tai sillee, niin piti kokoajan oottaa ja sit piti taas tehdä joku pien juttu ja sit oottaa.” H4

”Sit vankilalle ei ilmeisesti käyny sen mun päihdetyöntekijä, et sit ne veti sinne hatusta jonku ihan tuntemattoman kaverin mulle.” H5

Yksi haastateltavista oli tiivistetysti sitä mieltä, että suljetussa vankilassa vapauden valmistelu ei toiminut, mihin viitattiin jo alussa. Avovankilan ja suljetun vankilan erot tulivat haastattelussa selkeästi esille myös muissa teemoissa, mikä on luonnollista avovankilan avoimuuden vuoksi.

Seuraavaksi kysyttiin odotuksia tulevasta valvonnasta. Koska yksi haastateltavista oli tällä hetkellä ehdonalaisen valvonnassa, hänen näkökulma keskittyi siihen, miltä parhaillaan menossa oleva ehdonalaisen valvonta on vaikuttanut ja mihin asioihin on jo ehditty keskittyä. Yleiset odotukset ehdonalaisen valvontaan oli, että aluksi tapaamisia olisi tiiviimmin ja pikkuhiljaa tapaamiset vähentyisivät eli tapaamisia olisi kerran kuukaudessa. Yksi haastateltavista oli ajatellut tapaamisten olevan vieläkin tiiviimpiä ja tulevan valvonnan suorittaminen ei tunnu ylityspääsemättömältä.

”Oon kait sen valvojan kans niitä aikoja kai pari kuussa ekat kolme kuukaut ja sit se kai harvenee oisko se kerran kuussa.” H4

Myös se, että henkilökohtainen asenne ehdonalaisen valvontaan ja mahdollinen elämäntavan muutos, vaikuttivat siihen, että odotukset ehdonalaisen valvontaa kohtaan olivat positiivisia. Yksi haastateltava kertoi, että aikaisemmalla tuomiolla tarkoitusperät päästä ehdonlaiseen vapauteen ja koevapauteen ovat olleet vääriä. Muun muassa päihteidenkäytöstä on valehdeltu, jotta pääseminen ehdonlaiseen vapauteen olisi helpompaa. Viimeisimmän tuomion aikana asioita on alettu katsoa eri näkökulmasta. Yksi haastateltava kertoi tehneensä elämäntaparemontin, minkä kautta myös ehdonalaisvalvontaan suhtautuminen on ollut erilaista. Myös se tuotiin esille, että huolehtimista ei saa olla liikaa valvojan toimesta, koska silloin se ei ole vapautta.

”Ei oo mitään odotuksia et saa nähä sitte että miten se hoituu. Aika avoimin mielin lähen sillee et kyl se on ottanut mut huomioon ku mä oon sanonu et mä en jaksa sit joka viikko tulla minnekkään näkee ja tolleen et kyl sit siviilis on vähän muutaki tekemistä et ei jaksa kokoajan olla paapottavana siel silleen et ihmiset kokoajan soittelee tai jotai tollasta perään ni eihän se oo, ei se oo vapautta sillo.” H1

7.2 Intensiivinen työote

Haastattelujen toinen teema käsitteli intensiivistä työtettä. Haastattelujen pohjalta analysoinnissa teema on jaettu neljään alaluokkaan, joita ovat työskentelyssä mukana olleet, kokemukset intensiivisestä työskentelystä, kokemukset verkostoyhteistyöstä siviilistyöntekijöiden kanssa ja valvojan rooli. Intensiivisessä työskentelyssä on selkeästi ollut mukana haastateltavien niin sanotut omat työntekijät vankilassa. Omalla työntekijällä tarkoitetaan pääsääntöisesti

työntekijää, sillä osastolla, missä tuomiota on suoritettu. Pääsääntöisesti he työskentelevät nimikkeellä erityisohjaaja. Esille tuli myös se, että avovankilan henkilökunta on työskennellyt tiiviisti vangin kanssa, mutta suljetussa ei niin paljon ja tuomiota on saanut pääsääntöisesti suorittaa itseksensä. Intensiivisessä työskentelyssä on ollut mukana myös sosiaalityöntekijöitä siviilistä, päihdetyöntekijöitä sekä rikosseuraamuskeskimies ja valvoja.

”Osaston ohjaaja, ni se on tosi hyvin auttanu nyt, ku se on ainut joka talon puolelta, et se on tosi hyvin, et se on just nyt varannu noi kaikki asuntoasiat, et mulla on niinku asunto palaverieita pari kappaletta ja sit se on hoitanu mulle siviiliin toisen semmosen palaverin et saa tukiverkostoo tohon päihteidenkäyttöön ni se hoitanu tosi paljon niitä asioita.” H1

”Noo siel oli pääasiassa tää omaohjaaja jonka kans tätä tehtiin ja sit tää koevapauksista vastaava rikosseuraamuskeskimies ja sitten, niinku vankilan puolelta ja sit niinku, just ehdonlaisvalvoja ja vankisosiaalityöntekijä täällä.” H2

Selvitettäessä kokemuksia intensiivisestä työskentelystä ja intensiivisyyden näkymisestä työskentelyssä suurimmalla osalla haastateltavista ensimmäinen yhteydenotto työntekijään työskentelyn aloittamisen osalta oli tapahtunut heiltä itseltään. Yleistä oli se, että työskentelyn edetessä työntekijät alkoivat ottaa yhteyttä aktiivisemmin asioiden hoidon vuoksi. Yksi haastateltavista kertoi, että yhteydenotto oli tapahtunut työntekijän puolelta. Yksi haastateltava

”No mä olin kuullu tosta vankisosiaalityöntekijästä jo joskus aikasemmin ja silloin mä olin siin jo aikasemmin täl tuomiolla, ni mä sielt niinku pyysin, et ne vois alkaa pistää vireille sitä asiaa siis sitä asiakkuutta niinku sinne suuntaan jo sitä koevapautta varten ja siitä se niinku lähti sitte. Siis periaatteessa aloin sitä asiaa ite hoitaa niinku mut kyl ne sit oli tosi aktiivisesti itekki sinne yhteydessä.” H2

”No siis alote tapahtu multa että mä ite sanoin, että mä haluan vapautuvien vankien sosiaalityöhön vantaalle et mä oon joskus aikasemminki yrittäny hakee sinne, mut sillan sinne mua ei otettu vastaan siihen jaja, sit omatyöntekijä lähti sitä asiaa selvittää ja mun mielestä se toimi tosi hyvin” H5

Haastateltavat ovat nähneet työskentelyn omantyöntekijän kanssa tiiviinä ja sen on nähty edistävän vapautumisen valmistelua, koska keskustelu työntekijän kanssa on helppoa ja asiat hoidetaan. Yksi haastateltava kertoi työntekijän auttaneen häntä alkamaan suorittaa ajokorttia vankilassaoloaikana, Yksi vangeista toi esiin näkökulman siitä, että tietokoneella asiat näyttä-

vät hyvältä, mutta ne asiat, jotka on tietokoneelle syötetty, eivät välttämättä toimi käytännössä. Suljetun vankilan työskentelyä toivottiin tiiviimmäksi, mutta avovankilan työskentelyyn oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä, myös tiedonkulusta avovankilan työntekijöiden välillä.

”No kyl se siis tuntuu että tunnutaan olevan perillä mun asioista ihan niinku joka paikassa välillä paremmin ku mä itekki että tota siis varmasti on tosi tiivistä.” H2

Yksi haastateltavista kertoi, että on pitänyt intensiivistä työskentelyä hyödyllisenä, mutta olisi kaivannut selkeämpiä ohjeita, miten asioissa toimitaan ja edetään. Asioiden hoito ei välttämättä ole yksinkertaista, joten ohjeistusta ja sitä, että työntekijät kertovat missä asioissa mennään, koettiin tärkeänä. Intensiivinen työskentely on kokonaisuus, joka ei välttämättä ole yksinkertainen vangille.

”No ois aina voinu tietää et ja kertoo et mitä seuraavaks tapahtuu ja millon ja ku ei oikeen tienny kans... en mä tie.., et semmonen selkeys ja selkeämmät ohjeet et miten edetään.” H4

Suurimmalla osalla haastateltavista on ollut työskentelyssä mukana siviilityöntekijöitä. Siviilityöntekijöiden mukana olo on yksilöllistä ja menee tarpeen mukaan, mikä katsotaan yhdessä asiakkaan kanssa. Jos siviilityöntekijöitä on ollut työskentelyssä mukana, on yhteistyö sujunut toivotulla tavalla haastateltavien mielestä ja yhteydenotot ovat sujuneet mutkattomasti valvojan kautta. Siviilityöntekijät ovat tarpeen mukaan osallistuneet palaverihin, mikä on nähty hyvänä asiana.

”No yks aika oli siel koevapaudest verkostopalaveri siin loppuvaihees. Oli siis kolme mikä siis missä mä asun, ni kaks ohjaajaa oli yhes palaveris, se oli ihan jees.” H4

Toisen teeman neljännessä alaluokassa käsiteltiin valvojan roolia siinä työskentelyvaiheessa, missä kukin haastateltavista siinä hetkessä oli. Kaikkien haastateltavien mielestä valvojan kanssa työskentely on sujunut hyvin ja on pidetty hyvänä, että valvoja lähtee työskentelyyn mukaan hyvissä ajoin ennen vapautumista. Yksi haastateltava kertoi käyvänsä välillä ihan mielelläänkin valvontatapaamisessa, koska kertoi hänellä olleen paineita lähteä koevapauteen. Haastateltavalla oli tunne, että hän olisi saattanut ”sössiä” kaiken heti alkuun. Samanlaisia paineita oli myös ehdonlaiseen vapauteen lähtiessä. Valvoja on tällöin ollut tukena. Ehdonlaiseen vapauden valvonnan alkaessa valvoja on jo tuttu, mikä madaltaa osaltaan kynnystä mennä valvontatapaamisille.

”No aika hyväks et tota, valvoja tuliks se tapaa mua jo puoltoisvuotta ennenku mä vapauduin vai vuos ennenku mä vapauduin, et hyvissä ajoin. Et tos nyt koevapaudessa kaks kertaa nähny et kerran mä kävin toimipisteellä ja kerran se kävi vankilalla.” H5

”Parempi se sillai mun mielestä, on niinku tutustuu, et heti ku pääsee pois ni sit tulee joku tuntematon ihminen.” H3

7.3 Valvonta

Kolmannessa teemassa, jossa haastateltavilta kyseltiin valvontaan liittyviä asioita, esille nousivat näkemykset siitä, kuinka usein omaa valvojaa tulisi tavata, millaisia asioita valvonnan aikana tulisi hoitaa tai käydä läpi ja näkemykset siitä, millaiseksi nuoret kokevat intensiivisen valvonnan. Kysyttäessä nuorilta heidän odotuksiaan tulevan tai meneillä olevan valvonnan suhteen, vastaukset olivat hyvin erilaisia. Tämä ei ollut yllätys, koska asiakkaiden odotukset valvonnasta ovat henkilökohtaisia ja yksilöllisiä. Esille nousivat yhdellä haastateltavista odotukset siitä, että asioita lähdetäisiin hoitamaan yksilöllisesti ja ohjaavasti. Yksi haastateltavista kertoi suhtautumisensa valvontaan muuttuneen myönteisemmäksi. Kahdella haastateltavista ei ollut minkäänlaisia odotuksia valvonnan suhteen. Valvontaa pidettiin luonnollisena jatkumona ja se koettiin sellaiseksi, jonka kykenee suorittamaan. Yksi haastateltavista arveli, että liialliset tapaamiset saattaisivat olla huono asia.

”No ei mulla kyllä oikeen sellasia mitään ihmeempii odotuksii et. Tuntuu vaan sellaselta luonnolliselta jatkumolta.“ H2

”Sillai yksilöllisesti niinku mietitään se mitä tarvii et tarviiks tukee jossai vai ei tarvii esim just kyllä toi valvoja hoiti mulle ton duuninki nytte et.. sano et soita tonne ja hyvä sillai et.” H3

Kysyttäessä kuinka usein haastateltavien mielestä olisi hyvä tavata valvojaa nivelvaiheen ja valvonnan aikana, kolmen haastateltavan vastaukset valvojan tapaamistiheyteen olivat kahden viikon ja yhden kuukauden välillä. Kahden haastateltavan mielestä tapaamisia voisi aluksi olla tiiviimmin, minkä jälkeen tapaamiset harventuisivat. Useampi tapaaminen valvonnan alussa ei haittaa, mutta sitä ei koeta tarpeelliseksi. Kolme haastateltavista koki myös soittamisen hyväksi vaihtoehdoksi päivittää tilannetta tapaamisten sijasta. Ehdotuksena yksi haastateltavista sanoi, että valvojalle voisi soittaa esimerkiksi viikon välein. Lisäksi yksi haastateltavista koki valvojaan tutustumisen jo vankeusaikana positiivisena asiana, joka helpottaa tulevia valvontatapaamisia, koska silloin on matalampi kynnyks tavata valvojaa. Valvojaan tutustuminen olisi hyvä aloittaa ainakin puoli vuotta ennen vapautumista.

”Noo mun mielestä se ois hyvä vaik kuukauden välein päivittää tilannetta..tai siis et siin ois jotain tapahtunukki ku jossai viikossa, jos viikon välein tapaa ni sit se vaan rupee vaan ärsyttää. Tai silleen että voi soittaa vaikka kerran viikossa.” H1

”No toiki on varmaan vähän tilanteen mukaan et varmaan, alkuun ehk tietysti vähän tiiviimmin, ois varmaan hyvä ja ehk seki sit vähän tilanteen mukaan et jos oikeesti on jotai asiaa ni et pystyis soittaa et mitä varmasti tälläki hetkellä pystytään tekee.” H5

Kysyttäessä, millaisia asioita valvonnan aikana tulisi käydä läpi ja hoitaa, Kaksi haastateltavista pitivät tärkeänä, että he saisivat hoidettua itselleen toimeentulon. Lisäksi haastateltavat pitivät tärkeinä hoidettavina asioina asunnon saamista, koulutusta ja peliriippuvuuden hoitamista. Muun muassa rahapelien pelaaminen on aiheuttanut riippuvuutta. Yksi haastateltavista halusi asioiden hoituvan jo ennen vapautumista. Yksi haastateltavista sanoi, että hoidettavat asiat voisi katsoa tilannekohtaisesti. Yksi haastateltavista piti omaa motivaatiota tärkeänä, ja halusi valvonnan aikana hoitaa asioita, jotka ovat itselle tärkeitä.

”No semmosia asioita mitä ite kokee tärkeeks tai mitä ite haluaa tehdä ku ei niist muuten tuu mitään jos joku toinen sanoo et pitää tehdä tai tolleen..Se et mitä sä ite näät tärkeeks ni kyllähän sä sit teet sen mukaan ja jos joku vähän auttaa, nii se menee hyvin. Mut jos sä et nää sitä tärkeeks ni et sä kyl sit teekkään sitä.” H1

Kysyttäessä intensiivisen valvonnan hyödyllisyydestä, kukaan haastateltavista ei pitänyt valvontaa selkeästi huonona asiana. Huomioon täytyy kuitenkin ottaa, että vain yhdellä haastateltavista oli kokemusta jo kokemusta intensiivisestä valvonnasta. Muilla haastateltavilla kyseessä oli mielikuva tulevasta valvonnasta tai kokemus aikaisemmasta valvonnasta, vaikka tarkoituksena olikin pohtia vain tämän hetkistä tuomiota. Kokemusta heillä on kuitenkin valvojan kanssa työskentelystä, koska se on aloitettu jo vankeusaikana.

Valvonnan kerrottiin olevan kuitenkin enemmän velvollisuus. Yksi haastateltavista sanoi valvonnan olevan mukavaa vaihtelua. Kuitenkaan kolme haastateltavista ei kokenut valvontaa hyödylliseksi. Valvontaa pidettiin omalla kohdalla tarpeettomana. Yksi haastateltavista koki valvonnan olevan hänen kohdallaan hyödyllistä. Yksi haastateltava oli varma, ettei omasta mielestään tule aiheuttamaan itselleen vapautumisen jälkeen enempää ongelmia, mutta piti valvontaa kuitenkin positiivisena asiana ja sellaisena, jonka muistaa “takaraivossa”.

”Noo en mä tiä onks se sit loppupeleis nii tärkeetä niinku mulle..tai mitä mä oon.. et niinku koenko mä sen niin tärkeeks itelle ,mut ku se on pakko mennä ni se on pakko mennä.“ H1

”No täs tilanteessa mä koen aika hyödylliseksi et mul on taas et mä en tiä mitä tapahtuu ku mä vapaudun et mulla on taas kaikki ihan auki et se, et ku mä en tiä et lähenks mä koevapauteen vai.” H5

7.4 Palveluihin kiinnittyminen

Kysyttäessä palveluihin kiinnittymisestä kolme haastateltavista kertoo olevansa kiinnittynyt suunniteltuihin palveluihin muun muassa koulutuksen ja asuntoasioiden osalta. Yhdellä haastateltavista on suunnitelmissa päihdeettömyys ja työllistyminen. Yksi haastateltavista oli kiinnittynyt päihdepalvelujen piiriin ja työskentelyä oli suunniteltu vapautumisen jälkeenkin, mutta haastateltava kertoi suunnitelmien peruuntuneen päihderikkomuksen vuoksi.

”Et mul oli, öö, oliks se, mä en muista millä palvelunimellä se meni oliks se joku jatkopalvelut tai joku ni tota mut nyt seki lähti alta koska mul on positiivinen seula. se piti, säännöllisii tapaamisii sen mun päihdetyöntekijän kans sielt päihdekuntoutusosastolta et me oltais sit siviilissä, ku mä vapaudun, oltais nähty säännöllisesti ja vaihettu kuulumisii ja jos tarvii johonki tukee tai apuu ni mä pystyn pyytää sieltä.” H5

Kysyttäessä vangeille laadittavasta vapautumissuunnitelmasta useampi haastateltava kertoi, ettei heille ole laadittu kyseistä suunnitelmaa. Kun haastateltavilta kysyttiin, onko heille vankeusaikana tehty vapautumista varten suunnitelmaa, josta käytetään nimitystä vapautumissuunnitelma, kolmelta haastateltavalta heidän kertomansa mukaan puuttui vapautumissuunnitelma, eikä vapautumissuunnitelma- nimeä ollut käytetty. Sama määrä haastateltavia kuitenkin kertoi vapautumista tai koevapautumista olevan kyllä suunniteltu ja vapauden valmistelu oli sisällytetty rangaistusajan suunnitelmaan, eikä erilliseen vapautumissuunnitelmaan.

7.5 Työntekijöiden ryhmä- ja yksilöhaastattelu

Työntekijöiden ryhmähaastattelussa läpikäytiin kolme teemaa, joista jokaisesta teemasta nousi esille näkemysten lisäksi kehitysehdotuksia. Tärkeimpinä kehitysehdotuksina koko ryhmähaastattelun osalta nousivat esille nivelvaiheessa käytettävän yhdyshenkilömallin jatkaminen ja laajentaminen koko Etelä-Suomen rikosseuraamusalueelle sekä nuoren kohdalla verkostotapaamisten lisääminen ja kehittäminen. Myös muita kehittämisehdotuksia nousi esille eri teemoihin kytkeytyen. Tähän kappaleeseen on lisätty yhden työntekijän yksilöhaastattelun tulokset.

Kysyttäessä nivelvaiheen intensiivisestä työskentelystä ja verkostoyhteistyöstä, nousi esille työntekijöiden omat näkemykset siitä, mitä intensiivinen työskentely on, mitä se pitää sisällään ja miten se näyttäytyy kunkin omassa toimipaikassa. Lisäksi esille nousivat näkemykset laitosten välisestä yhteistyöstä ja kehitysehdotukset liittyen laitosten väliseen yhteistyöhön. Intensiivistä työtettä luonnehdittiin yhteistyöksi toimijoiden välillä. Nuori on koko ajan jonkun tavoitettavissa, mikä muodostaa katkeamattoman jatkumon työskentelyn alusta loppuun asti. Haastateltavat pitivät intensiivisenä työskentelynä myös tavoitteellista työskentelyä ja yksilöllistä intensiivisyyden tarpeen arviointia jokaisen henkilön kohdalla. Yksi haastateltavista kiitetti intensiivisen työskentelyn sellaiseksi, jossa nuorten tarpeet ja tavoitteet tunnustetaan ja niihin pureudutaan.

”Vanki tai nuori tässä tapauksessa on niinkun tavallaan jonkun hyppysissä. Jos-sain on alotettu jotakin ja sit se jatkuu et sit siihen vaan hyppää niitä palasia mukaan ja se homma jatkuu sen vangin ja nuoren kannalta sillain jouhevasti. Et jos se näyttäytyy niinkun hänelle semmosena intensiivisenä että joku on niinku koko ajan...” H6

”Nii, ja intensiivisyydestä tulee sinänsä mieleen vaan se, että tuntee sen henkilön ja oikeesti niinku tietää sen tarpeet ja pystyy tuomaan ne jotenki niinku esille tai et se henkilö pystyy ite tuomaan ne esille ja pystyy ite tiedostamaan ne ja näkee omat tarpeensa ja sitte ite ymmärtää ja sitte sitä kautta sen, että mitä se nyt oikeesti tarvii ja minkälais on sille mahdollista rakentaa sitä verkostoa ja minkälaisia tarpeit sil on ylipäänsä.” H9

Intensiivisyys näyttäytyy verkostoyhteistyönä, viranomaisyhteistyönä, palveluohjauksena, tiiviinä työskentelynä vankilassa, ja tukena, joka jatkuu siviiliin pääsyn jälkeenkin. Kahdella haastateltavalla oli samanlaisia näkemyksiä siitä, että intensiivisyys määrittyy aina nuoren tarpeiden mukaan. Esille nousivat myös näkemykset nuoren muutoshalukkuudesta ja omasta motivaatiosta, jota täytyy olla näkyvissä, jotta voidaan työskennellä intensiivisesti. Sellaisen eteen työskennellään vähemmän, joka ei tuo omaa motivaatiotaan riittävästi esille. Lisäksi muutama haastateltavista oli samaa mieltä siitä, että nuorten ja ensikertalaisten kanssa työskennellään automaattisesti intensiivisemmin kuin muiden rikosseuraamusasiakkaiden kanssa.

”Jotain muutosta pitää olla näkyvissä, että lähtee intensiiviseen työskentelyyn. Että jos joka tuomio on se sama esitys, mitä kaikkea on pielessä ja mitä pitäis tehdä ja mitä on tekemättä, ja sitten se on teennäinen se muutosmotivaatio. Siinä ei hirveen monta kertaa jaksaa lähtee intensiivisesti mukaan. Että siitä

syystä myös ensikertalaiset ja nuoret. Silloin vielä näkee, että jotain on tehtävissä. Ainakin näkee sen muutoksen isompana.” H7

Laitosten välinen yhteistyö on yhden haastateltavan mukaan ollut tapauskohtaista ennen projektin alkamista. Valvojien työstä ei ole tiedetty paljoakaan. Valvonta ja sen aloittaminen on ollut työntekijästä riippuvaista. Projektin jälkeenkin yhteistyö on ollut tapauskohtaista ja riippuvaista työntekijöistä. Muun muassa yleiset käytännöt asioiden kirjaamisen suhteen puuttuvat. Yhden haastateltavan mukaan valvojien työtä tulisi tuoda enemmän esille eri rikosseuraamusalan yksiköihin. Lisäksi yksi haastateltavista kertoi vaikeuksista valvonnan aloittamisen ja sen valmistelujen suhteen. Haastateltava koki vaikeaksi ja ongelmalliseksi päätäntävällän valvonnan aloittamisen suhteen, ja toivoi valvonnan aloittamista helpommaksi, jotta valmistelut voidaan aloittaa ennen päätöstä valvonnasta.

”Aika tapauskohtasta, niinku työntekijöistä riippuvaista ehkä. Semmosia yleisiä käytänteitä ei ehkä yleisemmin oo ollu. Jotkut on paljon meihin yhteydessä ja luontevasti yhteydessä ja sitten taas on niitä taloja jotka ei juurikaan oo. Että sit niitä vaan tipahtelee muutaman viikon varotusajalla joku vapautunut. Tai, että verkostot on ollu, mutta valvoja ei oo ollu siellä mukana ja taas saa niinku hypätä sinne kelkkaan. Et hyvin varmaan vaihtelevaa.” H6

Yhtenä tärkeimpänä positiivisena asiana, jonka nuorten projekti on tuonut, on kaikkien haastateltavien mukaan yhdyshenkilöiden lisääntynyt määrä laitosten välillä, ja sitä on kutsuttu yhdyshenkilömalliksi. Tätä kautta yhteistyö on tullut selkeämmäksi ja verkostoyhteistyö on parantunut. Mallin haluttaisiin laajentuvan myös muualle. Yksi haastateltavista ehdotti muiden yhdyskuntaseuraamustoimistojen liittymistä mukaan yhdyshenkilömalliin. Kehitysehdotuksena haastateltavat keskustelivat mahdollisuudesta koota yhdyshenkilöt puhelinnumeroineen kaikkien toimipaikkojen nähtäville. Lisäksi ehdotettiin yhdyshenkilöpalaverin järjestämistä, jossa kutsuttaisiin eri yhdyskuntaseuraamustoimistojen yhdyshenkilömallista kiinnostuneita tai siitä tietämättömiä työntekijöitä paikalle, ja esiteltäisiin sitä heille. Tätä kautta saataisiin mahdollisesti lisää kiinnostuneita ja tulevia yhdyshenkilöitä. Samalla saataisiin mallia laajennettua entistä enemmän.

”Itse mietin, että tän nuorten projektin myötä on tullut erittäin monta yhdyshenkilöä. Yhteistyö lisääntynyt useamman vuoden aikana ja lisää. Nyt on et okei, mä tiedän kenelle mä soitan kenelle sopiva asiakas. Yhdyshenkilömalli saisi jatkaa.” H7

”Ja sais laajentua muuallekin. Et must tuntuu, että hämmästyttävän vähän on yhteistyötä ollu niinku nuortenkin kohdalla. Et pitäis olla niinku ehdottomasti.”
H8

Kehitysehdotuksina laitosten välisen yhteistyön sekä vankilan ja yhdyskuntaseuraamustoimiston suhteen nousi päällimmäisenä esille verkostopalaverien lisääminen jokaisen nuoren kohdalle, jotta jokainen tietää mitä tekee ja kaikki ovat perillä nuoren asioista jatkumon säilyttämiseksi. Verkostopalaverissa olisi erityisen hyvä olla mukana työntekijä yhdyskuntaseuraamustoimistosta, jotta nuori jo siinä vaiheessa näkisi ne henkilöt, jotka työskentelevät nuoren kanssa. Myös valvoja näkisi, kenen kanssa työskentelyä aletaan muodostamaan. Valvojien työtä tulisi haastateltavien mukaan myös jollain tavalla saada näkyvämmäksi rikosseuraamusalan eri yksiköihin.

”Niin, varmaa nuorten kohal ku niillä on sitä verkostoo vielä nimenomaan ympärillä tavallaan niin siinä on hyvä niille toimijoille vähän tietää kuka tekee mitään. Ettei mee päällekkäin.” H6

Yhdyskuntaseuraamustoimiston ja vankilan välinen yhteistyö alkaa usein siitä, kun vapautumista aletaan valmistelemaan. Kaksi haastateltavista olivat sitä mieltä, että nuoren kanssa aloitettaessa valmistelemaan vapautumista, yhdyskuntaseuraamustoimiston valvojan olisi hyvä tulla tapaamaan vähintään kuukautta ennen vapautumista tai vielä aikaisemmin. Jotta voisi työskennellä intensiivisemmin ja tutustua paremmin, valvojaa tulisi tavata ennen valvontaa vähintään kaksi kertaa uusien asiakkaiden kanssa. Vanhoja asiakkaita voisi vankeusaikana taas muuten vaan käydä tapaamassa ja kyselemässä kuulumisia ennen valvontaa.

”Et sillon vois miettiä niinku näitä tapaamisia niinku muutenki sen vankeuden aikana. Et kävis sillai moikkaamas johki tapaamisee mukaa selkeesti. Mut sit uusien tulokkaiden kohalla ni varmaa vähintään se kuukaus, mieluiten ehkä enemmänkin. Mut kyllä tässä on huomattu, että se on vähintään se kaks kertaa, jos haluaa tehdä yksilöllisemmin, jos haluaa tehdä rauhassa ransua ja tutustua edes vähän paremmin.” H6

Toisen teeman, työnjaon osalta nousi myös esille verkostopalaverien merkitys. Yhden haastateltavan mukaan työnjako on sujunut laitosten välillä jouhevasti. Jokaisella on selkeät tehtävät siitä, kuka tekee mitään. Tässäkin kohtaa haastateltava mainitsee verkoston merkityksen, joka on tärkeä varsinkin, kun yritetään estää päällekkäisyyksiä työskentelyssä. Yksi haastateltavista pitää verkostoa myös siinä mielessä hyvänä asiana, että laitoksilla voi olla erilaista tietoa nuoresta. Vankilassa työskentelevän ohjaajan tiedot nuoresta saattavat olla vankitietojärjestelmän ja nuoren oman kertoman varassa, kun taas valvojalle nuori saattaa olla tuttu aikaisempien

yhdyskuntaseuraamusten tai valvonnan kautta. Myös muilla nuoren kanssa työskentelevillä saattaa olla sellaista tietoa nuoresta, jota voidaan hyödyntää nivelvaiheessa. Verkoston kautta kaikki pääsevät käsiksi näihin tietoihin ja sitä kautta ovat tietoisia nuoren asioista.

”Työnjako on menny varmaan aika sillai jouhevasti, et se ei oo ollu sellanen mitä olis ittekkää jääny miettiin. Se verkosto on kaikessa kuitenkin se avainsana, et se vaan toimii. Et sillä nimenomaan poistuu se semmonen päällekkäisyys, niin sillä se karsitaan. Ja tää on nyt karsiutunu omasta näkövinkkelistä niinku paljon. Ei oo ollu sellast päällekkäistä työtä, on päässy mukaan verkostoihin, eikä lähtee sielt juntaamaan alusta kartottaan kaikkee.” H6

Kysyttäessä työnjaon haasteita, ryhmähaastattelun haastateltavat eivät sellaisia nähneet. Haastateltavat näkivät enemmän mahdollisuuksia, kuten esimerkiksi valvojan näkeminen kahden laitoksen, avovankilan ja suljetun vankilan välillä yhdyshenkilönä. Yksi haastateltavista näki yhtenä työnjaon haasteena kuitenkin päällekkäisen työn. Mahdollisuutena nähtiin mahdollisuuksia käyttää vankeusaikana valvojaa saattajana nuoren lähtiessä saattolomalle muun muassa tutustumiskäynnille jonnekin tai hoitamaan asioita, jotka liittyvät vapautumiseen tai koevapauden alkamiseen. Valvojan käyttäminen tämänkaltaisissa tilanteissa saattaisi olla loogisempi vaihtoehto. Yksi haastateltavista piti mahdollisuutena myös kuntoutus- ja toimintaohjelmien läpikäymistä vankeusaikana valvojan kanssa. Kontakti tiivistyisi tätä kautta valvojaan jo varhaisessa vaiheessa, nuorikin näkisi jatkumon kokonaisuutena.

”Seki on niinku hyvä puoli, ku ollaan suojatussa vankilassa, ja sit voi hyvinkin nopeesti tulla siirtoja esimerkiks avovankilapuolelle. Ja tavallaan siinä just vankila pakenee siinä kohtaa pois ja tavallaa paljon yhteistyötä ei oo. Mut on tosi hyvä jos valvoja on siin kohtaa mukana. Niinku tavallaan linkkinä myös.” H8

”No tietysti jos ei vaikka tiedä missä mennään ni sit tehää vaik päällekkäistä työtä, vähä semmosta resurssien tuhlausta, ehkä ei sit saavuteta minkäänlaisia tuloksii.” H6

Projektin aikana ei ole ilmennyt minkäänlaisia ongelmia, mutta muutama asia on jäänyt uupumaan, jonka oltaisiin toivottu projektin myötä tapahtuvan. Yksi haastateltavista kertoi, että muun muassa koevapauksien valmistelussa oltaisiin toivottu enemmän valvojan mukana oloa. Myös yhdyskuntaseuraamustoimiston rooli koevapauden aikana on vielä jäänyt epäselväksi. Tähän toivottiin muutosta.

”Ehkä yks-toimiston puolelta koevapauksien valmistelujen mukana olo on ihan selkeesti mikä vielä näyttäytyy, että ne vaan tupsahtaa sinne. Ja sit on et, miten

pitää vähän niinku tavata tai miten on niinku arvioitu et olis hyvä tavata, koska ei yks-toimistossa välttämättä tunneta tyyppiä vielä ollenkaan. Siinä kohassa vielä enemmän mukana oloa ja selkeet keskustelut siitä, että mikä se yks-toimiston rooli sen koevapauden aikana on.” H6

Lisäksi yksi haastateltavista toi esille nuorisorangaistuksen mahdollisuutena. Kyseiseen rangaistukseen tuomittujen määrä on nykyään lähes olematon. Nuorisorangaistus voisi olla haastateltavan mukaan parempi vaihtoehto vankeuden sijaan. Haastateltavan mukaan vankeustuomio itsessään voi olla yksi monista syistä siihen, miksi rikoskierre syvenee.

”Ehkä jotenkin nousis nää nuorisorangaistukset jollain lailla taas tapetille, kun ne on niin kauan kun ne on ylipäättään ees keksitty, niin miksei niitä käytetä. Ja tietysti, tää on nyt niinku takapäässä vapautumiseen liittyen, mutta tota on nuorisorangaistuksessakin valvonta, mut että sitä ylipäättään kaipaisin.” H8

Myös läheisverkoston mukaan ottamista vapauden valmisteluun pidettiin yhtenä mahdollisuutena, mutta mielipiteet haastateltavien kesken olivat eriäviä. Läheisverkostot voivat olla tukijalka, mutta pahimmillaan myös hajottava tekijä nuoren senhetkisessä tilanteessa. Yksi haastateltavista kertoi, että projektista ei ole informoitu tarpeeksi työyhteisössä ja joutuu itse olla aktiivinen, jos haluaa saada tietoa projektista.

8 Johtopäätökset

Seuraavassa kappaleessa on esitelty johtopäätökset tutkimustuloksista. Johtopäätöksiä on vertailtu aikaisempien tutkimusten tuloksien kanssa. Lisäksi kappaleessa on arvioitu Nuorten projektin kolmannen osatavoitteen toteutumista. Tuloksista nousi esille paljon näkemyksiä intensiivisestä työskentelystä nivelvaiheen aikana. Johtopäätöksiä on tehty niistä näkemyksistä, jotka ovat eniten olennaisia projektin tavoitteiden ja tutkimuskysymysten kannalta sekä vaativat syvempää pohtimista.

Johtopäätöksillä haetaan vastauksia tutkimuskysymyksiin, minkälaisia näkemyksiä nuorilla on intensiivisestä työtoteesta ja nivelvaiheen työskentelystä sekä miten intensiivistä työtoteetta voisi kehittää toimivaksi malliksi nuorten vapautuvien vankien koevapauteen ja ehdonalaivalvontaan Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella. Johtopäätöksiä voidaan tehdä muutamista opinnäytetyömme tuloksista ja niitä voidaan verrata kirjallisuuteen ja aikaisempaan tutkimukseen.

8.1 Nuorten näkemyksiä intensiivisestä työskentelystä

Opinnäytetyön tuloksien mukaan nuoret pitivät positiivisena asiana heille tärkeinä pidettyjen asioiden hoitamista, kuten esimerkiksi koulutuksen, työn ja asunnon saamiseen sekä riippuvuuksien hoitamiseen liittyviä asioita. Edellä mainitut asiat nousivat esille niin vapauden valmisteluun liittyvissä kuin palveluihin kiinnittymiseen liittyvissä kysymyksissä niveltyöskentelyn kaikissa vaiheissa. Myös Healyn teoksessa mainitussa tutkimuksessa rikoksenteekijöiden avun tarve kohdistui työttömyyteen ja kouluttautumiseen. Työskentelyn painopisteenä olivat sosiaaliset ongelmat, joita rikoksenteekijät kokivat. (Healy 2010, 133.) Lisäksi kysyttäessä ehdonalaisvalvonnan hyötyjä, tutkittavat pitivät myös hyödyllisenä virkailijoiden antamaa apua samoissa asioissa; työttömyyteen, koulutukseen ja riippuvuuksiin liittyvissä asioissa (Healy 2010, 137). Koulutuksen, työn, ja asunnon saamista sekä riippuvuuksien hoitamista voidaan pitää merkittävänä asiana nuorelle, ja näiden asioiden hoitaminen koetaan tarpeelliseksi ja onkin tärkeää hoitaa nivelvaiheen aikana, parhaimmillaan jo ennen vapautumista. Matti Laine pitää asiakkaan tarpeita ja käsitystä omasta tilanteestaan lähtökohtana kaikelle työskentelylle. Asioita lähdeään työstämään eteenpäin sellaisen tavoitteen eteen, joka on asiakkaalle itselle tärkeä. Jos tavoite ei ole tärkeä, asiakas ei välttämättä tee tarpeeksi töitä tavoitteen eteen, eikä työntekijän kanssa tehtävä yhteistyö onnistu. (Laine 2001, 87.)

Nuoret nostivat haastattelun aikana moneen otteeseen omat työntekijät ja heidän merkityksensä esille ja sen, kuinka hyvin asiat hoituvat oman työntekijän kanssa. Laineen mukaan auttamissuhdetta voidaan pitää toimivana interventiona jo itsessään. Asiakkaat eivät välttämättä ole kokeneet elämässään montaa hyvää ihmissuhdetta, joka olisi luottamuksellinen. Hyvä asiakas-työntekijäsuhde on silloin samalla myös emotionaalisesti korjaava. (Laine 2001, 71.) Voidaan olettaa, että intensiivisyys näkyy hyvin työntekijän ja nuoren välisessä suhteessa ja on vaikuttanut siihen positiivisesti. Nuorten haastatteluista nousi pelkästään positiivisia asioita omasta työntekijästä. Intensiivisen työskentelyn kautta ammattisuhde työntekijän ja nuoren välillä voimistuu, työntekijä tuntee nuoren tarpeet paremmin ja pystyy näin hoitamaan asioita yksilöllisemmin nivelvaiheen aikana.

Ehkä suurimpana johtopäätöksenä pidämme sitä, että nuoret eivät pidä valvontaa huonona asiana, mutta eivät koe sitä intensiivisyydestä huolimatta tarpeelliseksi omalla kohdalla. Ainoastaan yksi viidestä haastateltavasta kertoi valvonnan olevan omalla kohdalla hyödyllistä. Myös Päivi Lahden lisensiaattitutkimuksessa (Lahti 2010), jossa tutkittiin ehdonalaiseen määrättyjen entisten vankien kokemuksia vankilan jälkeisestä elämästä, haastateltavat eivät kokeneet valvontaa hyödylliseksi, vaikka tapaamiset valvojan kanssa sujuivat hyvin. Haastateltavat eivät kokeneet valvonnalla olleen vaikutusta uusintarikollisuuteen. Lahti kertoo haastateltavien ajattelevan valvonnan asiaksi, joka on hoidettava. (Lahti 2010, 102-103.) Myös opinnäytetyömme tulokset kertovat, että valvontaa pidetään enemmän velvollisuutena. Sen sijaan vapauden val-

mistelua pidettiin hyödyllisenä. Lahden tutkimuksesta heijastui myös se, että uusintarikollisuuden voi vaikuttaa vain itse omasta tahdosta (Lahti 2010,103). Nuoret korostivat myös haastattelussa oman motivaation tärkeyttä siinä, miten esimerkiksi hoitaa asiat ja miten kiinnostunut on muuttamaan vanhoja elämäntapoja.

Suomalaisten ehdollisessa valvonnassa olevien nuorten desistanssiprosessi alkaa omasta tahdosta, joka syntyy jostakin sellaisesta negatiivisesta kokemuksesta, joka liittyy rikolliseen elämään. Oman motivaation lisäksi nuori tarvitsee viranomais- ja lähisuhdeverkoston sekä mahdollista vertaistukea, jotka tukevat nuorta. Nuoren tulisi saada rikosten tekemisen tilalle jotain sellaista merkityksellistä, mikä tukisi nuoren rikoksettomuutta (Kempainen 2014, 164). Raino Lavikkalan mukaan asiakkaan olisi hyvä johtaa desistanssiprosessia, jossa työntekijän rooli on avustaa rikollisuudesta irtautumista. Työntekijän empaattinen tuki auttaa ylläpitämään asiakkaan motivaatiota vastoinkäymisiä kohdatessa. Tärkeä keino poistaa esteitä prosessin tieltä ja säilyttää asiakkaan motivaatiota on esimerkiksi auttaa asiakasta sosiaalisissa ja käytännön ongelmissa. Varhain aloitettu vapautumisen suunnittelu ja vapauden valmistelu, luotettavan asiakas-työntekijäsuhteen luominen, jatkumo siirtyessä vankilasta vapauteen ja tarpeellisten palveluiden piiriin ohjaaminen saattavat olla vaikuttavuutta lisääviä tekijöitä rikollisuudesta irtautumisessa. (Lavikkala 2011, 116.)

Yhteneväisyyksiä Lahden tutkimukseen löytyy myös siinä, että Lahti kuvailee tärkeimmäksi tutkimuksensa johtopäätökseksi sitä, ettei valvonnan vaikutusta uusimisriskiin tunnistettu. Sen sijaan sosiaaliseen selviytymiseen liittyvät vaikutukset tunnistettiin. Valvoja antoi apua palveluohjauksen muodossa muun muassa virastoasioissa, palveluihin kiinnittymisen suhteen ja asuntoasioissa. Lisäksi valvontatapaamisissa haastateltavat kokivat tullessa kuulluksi. (Lahti 2010, 105.)

Haastatteluista tuli ilmi, että vapauden valmistelua pidetään yleisesti heikompana suljetussa vankilassa kuin avovankilassa. Tähän vaikuttaa luonnollisesti se, että avovankilassa ympäristö on avoimempi myös asioiden hoitamisen kannalta ja työskentely avovankilassa on selkeästi enemmän vapauteen valmistavaa kuin suljetussa vankilassa. Suljetussa vankilassa myös vankimäärät ovat paljon suurempia kuin avovankiloissa, mikä vaikuttaa selkeästi siihen, että työskentely ei välttämättä pysty olemaan kaikkien vankien kanssa niin tiivistä kuin ehkä tarve olisi. Haastatteluista tuli myös ilmi yleinen käsitys siitä, että suljetussa vankilassa on mahdollista suorittaa tuomio täysin itsekseen ilman aktiivista työskentelyä vankilahenkilökunnan kanssa. Tutkimuksen tuloksista on luettavissa se, että vangin oma-aloitteisuus on avain siihen, kuinka tiiviiksi työskentelyä vankilassa pystyy kehittymään. Lisäksi tuloksista kävi ilmi se, että vankilan tukea pidetään verrattain heikkona, mutta yhdyskuntaseuraamustoimiston työskentelyä ja tu-

kea hyvänä. Asian tulkinassa tulee huomioida se, että vapauden valmistelun pitäisi olla yhteinen asia vankilan ja yhdyskuntaseuraamustoimiston välillä eli valvoja osallistuu vapautumisen suunnitteluun.

Yhdyskuntaseuraamustoimistossa tapahtuva työskentely painottuu vapautumisen ajalle valvotun koevapauden ja ehdonalaisen valvonnan kautta, mikä mahdollistaa tiiviimmän asiakassuhteen syntyminen ja sitä kautta asiakkaan asioiden hoidon intensiivisyyden. Kun perusasiat ovat kunnossa vapautumisen hetkellä, yhdyskuntaseuraamustoimistossa työskentelyä pystytään jatkamaan tiiviimmin keskittyen syvemmin asiakkaan henkilökohtaisiin asioihin.

Vaikka valvonnan aikana nuori saa tarvitsemaansa tukea ja apua lähes kaikissa asioissa ja nuoren kanssa työskennellään kokonaisvaltaisesti, ei valvontaa kuitenkaan haastatteluiden tulosten perusteella koeta tarpeelliseksi omalla kohdalla. Emme saaneet haastatteluissa vastausta tähän ongelmaan, eikä johtopäätöksiä pysty tekemään siitä, onko nuoren omasta mielestä asiat niin hyvin, ettei valvontaa tarvita vai siitä, että jotain pitäisi tehdä vielä paremmin jatkumon luomiseksi. Lisäksi huomio kiinnittyi siihen, että vapauden valmistelua vankilassa pidetään hyödyllisenä, mutta vankilassa saatava tuki koetaan heikommaksi kuin yhdyskuntaseuraamustoimistosta saatava tuki. Nuoret haastateltavat pitivät kuitenkin oman työntekijän tukea merkittävänä vankilassa vapautta valmistellessa. Vaikka oma työntekijä on tukenut, kysymykseksi muodostuu, onko tuki ollut riittävää vankilan muiden työntekijöiden osalta. Myös se, onko nuorten ja muiden työntekijöiden välinen työskentely vankilassa ollut tarpeeksi tiivistä tai suhde ollut tarpeeksi luotettava, että tuen tarve olisi täyttynyt täysin, on kysymys, joka tässä nousee esille. Eli onko intensiivisyys keskittynyt vain oman työntekijän ja nuoren väliseen työskentelyyn vankilassa.

8.2 Nuorten projektin kolmannen osatavoitteen toteutuminen

Nuorten projektin osatavoitteena 3 on vankilasta vapautuvien nuorten palveluohjauksen ja valvonnan tehostaminen. Projektin yhtenä tarkoituksena oli testata sitä, vaikuttaako vankilasta vapautuvien nuorten alkuvaiheen valvontaan ja palveluohjaukseen panostaminen nuoren elämään, rikoksista irroittautumisprosessin tukemiseen, mielekkääseen tekemiseen kiinnittymiseen ja tarpeenmukaisiin palveluihin. Haastatteleamalla projektiin osallistuneita nuoria ja heidän työntekijöitään teemahaastattelun avulla, arvioimme kolmannen osatavoitteen toteutumista. Opinnäytetyömme tuloksista voidaan sanoa, että vankilasta vapautuvien nuorten palveluohjausta ja valvontaa on tehostettu. Tämä näkyy intensiivisen työotteen tietoisena lisääntymisenä vapauden valmistelussa, koevapaudessa ja ehdonalaisvalvonnassa. Myös verkostoyhteistyötä on lisätty ja laitosten välistä yhteistyötä on tehostettu. Kaarina Mönkkösen mukaan (2007,130) verkostotyönä voidaan pitää yhdessä toimivien läheisverkostojen ja viranomaisver-

kosten yhteistyötä, jossa asiakkaan tukeminen muodostuu hyödyntämällä verkostoon kuuluvien näkemyksiä. Työntekijät ovat myös hyvin tietoisia intensiivisestä työtteestä, verkostotyöskentelystä ja intensiivisyyden vaikutuksista.

Seikkulan ja Arnkilin (2005,9) mukaan Moniammatillinen kokonaisuus, jota voidaan kutsua verkostoyhteistyöksi, on parhaimmillaan, kun se rakentuu osista, jotka täydentävät toisiaan, ja jossa ammattilaiset osaavat olla yhteydessä oikeaan tahoon, kun asiantuntemuksessa johonkin asiaan tarvitaan täydennystä. Asiantuntevat ammattilaiset pystyvät tällöin antamaan kansalaisille oikeantasoista ammatillista apua ja palveluita. Moniammatillinen kokonaisuus on pahimmillaan sellaista, jossa siihen kuuluvat elävät epätietoisuudessa siitä, kenen vastuulla on mikäkin. Kaikki eivät välttämättä tee omaa osaansa asiakkaan auttamiseksi, ja heitä yritetään saada niin tekemään. Pahimmillaan verkostoyhteistyö on myös, kun verkostokokoukset eivät tuota tulosta ja asiakkaiden tilanne muuttuu huonompaan suuntaan tai asiakkaat kokevat koko verkoston huonoksi. (2005,9)

Toimenpiteet, joita on suunniteltu kolmannen osatavoitteen toteutumiseksi, ovat kehittää valvonnan intensiivisyyttä nuoren erityistarpeet huomioiden, kohdentaa valvonnan intensiivisyyttä nuorille, jotka tarvitsevat tiivistä tukea sekä lisätä ja mallintaa verkostojen kanssa tehtävää työtä. Työntekijöiden ryhmähaastattelun tulokset kertovat, että toimenpiteitä on tehty suunnitelmien mukaisesti. Konkreettisesti on muun muassa tarkennettu nivelvaiheeseen liittyviä yhdyshenkilöitä, ja tämän kautta on muodostunut yhdyshenkilömalli, jossa tiettyjen yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden vastuulle on nimetty vastuualueet, joiden asioita työntekijät hoitavat, ja näin myös nimettyjen vankiloiden työntekijät tietävät kehen ottaa yhteyttä, milloin missäkin asiassa.

Vankilasta vapautuminen voi aiheuttaa huomattavia ongelmia, mikä johtuu usein laitos- ja yhdyskuntaseuraamustoimiston välisestä huonosti toimivasta yhteydenpidosta. Jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että yhdyskuntaseuraamustoimiston edustaja osallistuu rangaistuksen suunnitteluun ja vapauden valmisteluun. Asiakkuuden kokonaishallinta näkyy asioiden sujumisena. (Lavikkala & Linderborg 2011, 116.) Työntekijöiden vastaukset ryhmähaastattelussa antavat olettaa yhdyshenkilöiden tarkentumisen ja lisääntymisen olevan positiivinen ja kaivattu asia yhdyskuntaseuraamustoimiston ja vankiloiden välille. Selkeitä käytäntöjä ei ole aikaisemmin ollut yhdyshenkilöiden osalta. Yhdyshenkilömalli lisää jouhevaa työskentelyä näiden laitosten välillä ja mahdollisesti myös vähentää turhia viestintäongelmia niin, että asioita pystytään nyt hoitamaan nopeasti ja vaivattomasti ainakin ehdonalaisvalvontaan ja vapautumiseen liittyvissä asioissa. Kysymyksille pystytään nyt saamaan suoraan vastaus, kun tietää keneltä kysyä.

Myös nuorten haastattelut antavat olettaa, että suunnitellut toimenpiteet, kuten valvonnan intensiivisyyden kohdentaminen ja verkostoyhteistyön lisääminen ovat toteutuneet ja lisääntyneet hyvin. Nuorten haastatteluista nousi esille, että esimerkiksi oman työntekijän ja valvojan välinen yhteistyö on ollut tiivistä ja nuoren asioista tunnutaan tietävän hyvin, eikä työskentelyä ole tarvinnut aloittaa nollapisteestä siirryttäessä vankilasta vapauteen. Myös yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijään tutustuminen jo hyvissä ajoin ennen valvontaa on osoittautunut hyväksi käytännöksi.

Yhdyshenkilömallin myötä yhdyskuntaseuraamustoimiston valvoja ja työntekijät vankilan puolelta pystyvät sopimaan nuoren asioista helposti ilman ongelmia, kun ovat informoituja toisistaan ja yhteisestä asiakkaasta. Ryhmähaastattelussa ilmeni erityinen tarve yhdyshenkilömallin laajenemiselle Etelä-Suomen alueelle. Malli palvelisi verkostoyhteistyötä ja sitä, että myös työnjaosta laitosten välillä tulisi sujuvampaa ja resurssit kohdistettaisiin sinne, missä niitä eniten tarvitaan.

Kaikki työntekijät, jotka osallistuivat ryhmähaastatteluun, toivoivat projektin kautta tulleiden positiivisten asioiden, kuten yhdyshenkilömallin ja verkostopalaverien säilyvän ja kehittyvän entisestään. Mönkkösen (2007,130) mukaan, kun asiakkaan ongelmat vaativat enemmän kuin yhtä ammattinoutajaa ja asiakkaan läheiset halutaan saada mukaan tukemaan asiakkaan kuntoutumista, verkosto tulisi koota yhteiseen palaveriin. Myös Mönkkönen ehdottaa nuoren asiakkaan kohdalla verkostokokousta, jos nuoren oma vastuun kantaminen on myös tavoitteena. (Mönkkönen 2007, 130.) Verkostopalavereja toivottiin haastatteluissa käytännöksi jokaisen nuoren kohdalla, mikä palvelisi ja mallintaisi verkostojen kanssa tehtävää yhteistyötä sekä nuoren erityistarpeita. Verkostopalaverien yleistymisen lisäksi myös jatkumoiden muodostumista nuoren kohdalla sekä antaisi nuorelle yhtenäisen kuvan siitä, että vankila, yhdyskuntaseuraamustoimisto ja muut mahdolliset toimijat työskentelevät yhdessä nuoren kanssa tavoitteellisesti ja tehokkaasti.

9 Pohdinta

Viimeisessä luvussa käsittelemme pohdinnan muodossa tutkimuksen hyödyllisyyttä ja kehittämisehdotuksia, joita opinnäytetyön aikana on tullut esille Nuorten projektin kautta. Pohdimme myös tutkimuksen luotettavuutta sekä eettisyyttä. Viimeisenä käsittelemme opinnäytetyön kokonaisprosessia ja omaa ammatillisuutta.

9.1 Pohdinta luotettavuudesta ja eettisyydestä

Kumpikaan meistä tämän opinnäytetyön tekijöistä ei ole tutkijoita eikä aikaisempaa kokemusta tutkimuksen teosta ole. Opinnäytetyömme oli ensimmäinen laadullinen tutkimus, jonka olemme tehneet, lukuun ottamatta yhtä opintojaksoa, jossa tehtiin niin sanottuja minitutkimuksia. Tutkimuksessa olemme pyrkineet siihen, että tulokset olisivat mahdollisimman luotettavia ja hyödynnettävissä omalta osaltaan rikosseuraamusalan kehittämiseen muun muassa nuorten ehdonalaisessa valvonnassa. Koska toive tämänkaltaisen opinnäytetyön tekemisestä on tullut Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen Nuorten projektin edustajilta, on tarkoituksena ollut vastata heidän toiveisiin ja niihin tutkimuskysymyksiin, joihin he ovat toivoneet tutkimuksellista vastausta. Tutkimuksessa on noudatettu eettisen työskentelyn periaatteita.

Laadullisen tutkimuksen prosessissa haastattelutilanteessa mahdollisesti esiintyvä jännitys, sen hetkinen tunnetila, ennakkokäsitykset ja oletukset vaikuttavat osaltaan tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen. Joissain asiakashaastatteluissa etenkin jännittyneisyys oli aistittavissa. Jännitys on luonnollista, mutta tutkimuksen haastattelutilanteessa se voi vaikuttaa tutkimustuloksiin esimerkiksi sitä kautta, että jännittyneisyyden vuoksi haastateltava ei välttämättä kerro kaikkea mitä oikeasti tulee mieleen kysymyksistä, jotta selviäisi jännittävistä tilanteista mahdollisimman pian pois. Yleensä jännittyneisyys häviää, kun haastattelu jatkuu jonkun aikaa. Näissä tilanteissa, kun selvää jännitystä oli havaittavissa, olisimme voineet palata alkupään kysymyksiin mahdollisesti uudestaan tarkentaaksemme vastauksia. Myös haastattelutilalla, kysymyksillä ja yleisellä ilmapiirillä on keskeinen merkitys haastattelun kululle ja sitä kautta sen tutkimuksen luotettavuudelle.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen vaikuttaa myös se, onko haastateltava ja haastattelija entuudestaan tuttuja esimerkiksi työntekijä-asiakassuhteen kautta. Tutkimuksessamme ei tätä asiaa voinut havaita, koska asiakkaat eivät olleet entuudestaan tuttuja ja emme työskentele laitoksissa, joista haastateltavat asiakkaat olivat. Täten haastateltavilla on pienempi kynnys puhua avoimemmin asioista ja kertoja tarkkojakin yksityiskohtia ilman, että joutuisivat tietyllä tapaa peittelemään tai häpeilemään kantojaan kysymyksiin, mikä voisi olla mahdollista, jos työskentelisimme laitoksissa joihin Nuorten projekti keskeisesti vaikuttaa. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa, kun mietimme erilaisia tapoja toteuttaa nuorten ja työntekijöiden haastatteluja, nousi esille ajatus nuoresta ja tämän työntekijästä samassa haastattelussa. Tällainen konteksti olisi vaikuttanut jollain tavalla varmasti siihen, että varsinkin nuorella tietyistä asioista puhumisen kynnys olisi suurempi. Työntekijän mukana olo ei välttämättä olisi ollut täysin huono asia, mutta negatiivisista ja huonoista asioista ei todennäköisesti olisi puhuttu samalla tavalla kuin yksilöhaastattelussa

9.2 Opinnäytetyöprosessin ja oman ammatillisuuden pohdinta

Opinnäytetyön tekeminen on työläs, mutta opettavainen prosessi, joka vaatii aikaa. Aloitimme tämän opinnäytetyön tekemisen alkuvuonna 2017. Alun alkaen aloitimme opinnäytetyöprosessin toisen aiheen parissa jo maaliskuussa 2016, mutta kyseinen opinnäytetyöprosessi katkesi siihen, että aiheesta oli valmistumassa opinnäytetyö tietämättämme ja aiheen näkökulman muuttaminen siinä hetkessä koitui mahdottomaksi. Tämä osoitti meille sen, että tutkimuksen tekeminen ei ole yksinkertainen prosessi vaan sen aikana voi tulla eteen ongelmia, jotka voivat estää koko tutkimuksen tekemisen. Tämä opetti meille ongelmanratkaisutaitoja tutkimuksen tekemisen kannalta, tietynlaista mukautumiskykyä, tilanteeseen mukautumista ja sinnikkyyttä.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme tehneet aktiivisesti yhteistyötä Rikosseuraamuslaitoksen Etelä-Suomen aluekeskuksen kehityspäällikön Minna-Kaisa Järvisen ja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen Nuorten projektin projektityöntekijän Kirsi Ketosen kanssa. Opinnäytetyön aihe tuli heiltä työelämän ja projektin tarpeesta. Opinnäytetyöprosessin aikana olemme tehneet yhteistyötä heidän kanssaan muun muassa tutkimuskysymyksiä ja haastattelukysymyksiä laatiessa. Aktiivinen työskentely työelämän edustajien kanssa on ollut erittäin tarpeellista, jotta opinnäytetyöstä on saatu muodostettua kokonaisuus, joka olisi hyödyllinen niin nuorten projektin kuin rikosseuraamusalan kehittämisen näkökulmista. Opinnäytetyöprosessin tekeminen rikosseuraamuslaitoksen edustajien kanssa on ollut opettavainen kokemus, joka on parantanut henkilökohtaisia ongelmanratkaisutaitoja, tehtävien jakamista ja opettanut kysymään neuvoa ajoissa ennen eteen tulleiden ongelmien kasvamista liian suuriksi.

Opinnäytetyö on ikään kuin tutkintomme lopputyö, joka kokoaa yhteen sen, mitä olemme opintojemme aikana oppineet. Opinnäytetyö on prosessi, jonka aikana tietoa etsitään, sitä hyödynnetään ja sitä tuotetaan. Opinnäytetyö on kokonaisvaltainen prosessi, mikä vaatii opiskelijalta paljon taitoa, mutta lopulta se on kuitenkin oppimiskokemus. Opinnäytetyön kautta ymmärsimme sen, että opintojen aikana tietoa on kertynyt paljon, mutta edelleen on paljon opittavaa, eikä se tapahdu hetkessä. Opinnäytetyöprosessin kautta tuli lopullinen ymmärrys siitä, että työskentely rikosseuraamusalalla on jatkuvaa uuden oppimista, ymmärtämistä ja myös kehittämistä. Alalla ei tule koskaan olemaan täysin valmis. Kehitystä rikosseuraamusalalla tapahtuu paljon, mikä vaatii alan ammattilaisilta erityistä mukautumista ja avoin mielisyyttä uusia asioita kohdatessa.

Opinnäytetyö syntyi opiskelun ja työn ohella. Opinnäytetyön aikana teimme tutkintomme viimeiset harjoittelut ja olimme normaalisti töissä. Toinen opinnäytetyön tekijöistä (Heinonen) työskenteli opinnäytetyöprosessin aikana rikosseuraamusalalla ja toinen tekijöistä (Niemelä) lastensuojelun työtehtävissä. Opinnäytetyöprosessin tekeminen yhdessä toisen opiskelijan kanssa on vaatinut selkeää työnjakoa tehtävien asioiden kanssa, joustavuutta ja suunnitelmallisuutta. Aloitimme opinnäytetyöprosessin yhdessä jo keväällä 2016 toisen aiheen parissa ja

jatkoimme yhdessä työskentelyä, vaikka aihe vaihtuikin välissä. Yhteistyö on kokonaisuutena sujunut hyvin ja olemme suunnitelmavaiheesta lähtien olleet asioista pääosin samaa mieltä ja erimielisyyksien tullessa eteen, on yhteisen linjan löytäminen ollut melko helppoa. Opinnäytetyöprosessin aikainen yhteistyö on opettanut ja vahvistanut myös niitä asioita, joita tulevassa työelämässä tarvitaan. Täytyy pystyä itsenäiseen työskentelyyn, mutta loppujen lopuksi työtä tehdään kuitenkin tiiminä, jossa sooloilu ei kannata pitkälle. Olemme tehneet opinnäytetyötä itsenäisesti etukäteen sovittujen asioiden ja tehtävien jakamisen mukaan, mutta välillä olemme tavanneet ja tehneet asioita yhdessä. Se, että molemmat ovat asuneet opinnäytetyöprosessin aikana eri paikkakunnilla, on asettanut työskentelyyn myös hieman haastetta. Eri paikkakunnalla asuminen ja vuorotyö, jotka molemmat ovat tehneet, ovat tuoneet haasteita etenkin aikataulujen sopimisen osalta. Haastatteluista suoritimme osan yhdessä, mutta muutoin jaoinme haastattelut aikataulullisista syistä. Itsenäinen työskentely on ollut ajallisesti tehokasta ja mahdollistanut opinnäytetyön tekemisen vuorotyön lomassa. Opinnäytetyön tekeminen on ollut mieluinen, mutta työläs prosessi, mikä on vaatinut selkeää suunnitelmallisuutta ja oma-aloitteisuutta.

Teimme opinnäytetyön analyysivaiheen kesän aikana, mikä toi haasteen saada ohjausta lomasesongin vuoksi. Muutoin olemme saaneet opinnäytetyön ohjaajalta ohjausta aina, kun olemme tarvinneet ja ohjaaja on ollut kannustava, vaikka opinnäytetyön kokonaisprosessin aikana on tullut suuriakin ongelmia. Opinnäytetyön ohjaajalta on saatu tarvittavia näkökulmia aiheeseen sekä tarkkaa rajausta, jos vaarana on ollut aiheen paisuminen. Lisäksi työelämän tuki on ollut korvaamatonta ja erittäin tarpeellista. Opinnäytetyön tutkimus- ja haastattelukysymykset tehtiin yhdessä työelämän kanssa, heidän mielipidettään ja tarvetta kuunnellen. Lisäksi asiakkaiden haastatteluajat sovittiin yhdyskuntaseuraamustoimiston projektityöntekijä Ketosen kautta, joka oli avainasemassa haastatteluiden toteutumisen kannalta.

Mieluisin työskentelyvaihe oli haastatteluiden toteuttaminen. Haasteeksi muodostui etenkin työntekijöiden haastatteluajojen sopiminen, mihin vaikutti muuan muassa kesälomakauden alkaminen ja loppuminen. Aluksi suunnitelmissa oli toteuttaa kaksi ryhmähaastattelua, mutta toinen ryhmähaastattelu jouduttiin perumaan aikataulullista syistä, ja haastattelimme yhden haastateltavan yksilömuotoisesti. Tämä vaati meiltä aikataulun muokkaamista ja muuntautumiskykyä. Ajoittain aikataulujen yhteensovittaminen haastattelujen vuoksi oli haasteellista, mutta joustavuudella päästiin toivottuun lopputulokseen. Toisen ryhmähaastattelun peruminen johti kuitenkin siihen, että arvioitu työntekijöiden kohderyhmän suuruus pieneni, mikä vaikutti haastatteluaineiston laajuuteen vähentävästi.

Haasteellisin, aikaa vievin ja työläin vaihe oli aineiston litterointi ja tulosten purkaminen tutkimuksen kannalta hyödylliseen muotoon. Tämä koetteli uskoa siihen, että opinnäytetyö valmistuisi ilman suurta aikataulullista venymistä ja lisäksi oli haastavaa luottaa siihen, että oma

osaaminen olisi sillä tasolla, että tulosten purkaminen menisi oikein, eikä mitään tärkeää jäisi niin sanotusti huomaamatta. Loppujen lopuksi tulosten purkaminen oli mielekästä, koska sen kautta oppi huomaamaan asioita, joita tutkimuksen kannalta oli tärkeä hyödyntää. Opinnäytetyön tekeminen syvensi omaa ammatillista osaamista, kirjoittamisen taitoa sekä opetti syvällisempää pohdintaa. Olemme tyytyväisiä tekemäämme opinnäytetyöhön ja sen kautta saatuihin tietoihin, joista toivomme olevan hyötyä etenkin Nuorten projektille. Lisäksi opinnäytetyön kautta arvostus tutkimustyöhön kasvoi. Olemme tehneet opinnäytetyön sen hetkisen jaksamisen ja oman henkilökohtaisen aikataulun mukaan, koska töiden tekeminen opinnäytetyöprosessin aikana on ollut koko ajan läsnä. Lisäksi olemme oppineet sietämään sen, että asioihin ei välttämättä ole oikeita vastauksia tai tiettyjä toimintatapoja, joilla asioita rikosseuraamusalaa voitaisiin kehittää. Opinnäytetyöprosessi syvensi ammatillista osaamista sekä kykyä tehdä johdopäätöksiä niin tutkimustiedon kuin kokemustenkin kautta.

9.3 Tutkimuksen hyödyllisyys ja kehittämisehdotukset

Opinnäytetyömme on tilaus työelämältä ja on osa suurempaa kokonaisuutta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen Nuorten projektiin osallistuvien vankiin rikoksiin syyllistyneiden, vapautumisvaiheessa, koevapaudessa tai ehdonalaisessa vapaudessa olevien nuorten näkemyksiä intensiivisestä työskentelystä nivelvaiheen aikana sekä projektissa työskentelevien työntekijöiden näkemyksiä intensiivisestä työskentelystä ja verkostoyhteistyöstä. Lisäksi tavoitteena on selvittää työntekijöiden kehitysehdotuksia nivelvaiheen työskentelyyn. Opinnäytetyömme oli tarkoitus antaa sellaista hyödyllistä tutkimustietoa, jota voidaan käyttää arvioitaessa Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen Nuorten projektin kolmannen osatavoitteen toteutumista eli vankilasta vapautuvien nuorten palveluohjauksen ja valvonnan tehostamista.

Uskomme, että opinnäytetyöstämme saatuja tutkimustuloksia voidaan pitää hyödyllisinä ja käyttää arvioitaessa, onko vankilasta vapautuvien nuorten palveluohjauksessa ja valvonnassa tapahtunut myönteisiä muutoksia. Lisäksi uskomme, että tutkimustulokset sekä niiden kautta esille nousseet työntekijöiden näkemykset ja kehitysehdotukset auttavat kehittämään nuorten palveluohjausta ja valvontaa oikeaan suuntaan ja auttavat myös jatkossa intensiivisen valvonnan kohdentamisessa sellaisille henkilöille, jotka sitä tarvitsevat. Tutkimuksen tulokset ovat hyödyllisiä etenkin kehitettäessä nuorten projektin kolmannen osatavoitteen tuotosta, toimintamallia, joka olisi laajennettavissa koko Etelä-Suomen rikosseuraamusalueelle. Opinnäytetyön tuloksista muun muassa näkyy, että tällainen toimintamalli on jo osittain rakentunut ja mahdollisesti siirrettävissä myös muihin vankiloihin ja yhdyskuntaseuraamustoimistoihin.

Kehitysehdotus projektin jälkeiseen työskentelyyn, mikä löytyi tutkimuksen kautta, oli selkeän toimintamallin luominen intensiiviseen työskentelyyn nuorten kanssa. Toimintamalli sisältäisi

yhdyshenkilön, jonka kautta informaatiota pystyttäisiin yksiköiden sisällä levittämään aktiivisemmin. Lisäksi dokumentoiminen on tärkeää eli intensiivisestä työskentelystä tehtäisiin esimerkiksi raportti, jossa malli esiteltäisiin ja miten se toimii. Malli sisältäisi myös selkeän työjaon vankilan ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen välillä, jotta päällekkäiseltä työltä välttyttäisiin. Lisäksi oli tärkeää, että yhteystiedot puhelinnumeroineen, olisi kaikkien työntekijöiden saatavilla helposti, esimerkiksi intran kautta. Lisäksi mallin kautta olisi myös mahdollisesti hyödyllistä koota yhteen laajemmin yhteistyötahoja ja verkostoja Etelä-Suomen alueelta esimerkiksi listaksi, josta työntekijän olisi helpompaa löytää yhteistyötahoja nuorelle asiakkaalle. Yhteistyötahojen ja verkostotyön kenttä on Etelä-Suomessa laaja, mikä voi aiheuttaa työntekijälle haasteen löytää oikea palvelu niin sanotusta laajasta valikoimasta. On monia palveluja ja yhteistyötahoja, joista työntekijällä ei välttämättä ole mitään tietoa. Palvelujen listaaminen yhteen on kuitenkin haastavaa, koska palvelujen verkosto on laaja ja palveluita tulee myös lisää. Listaaminen vaatii monen työntekijän panoksen, mutta sen hyöty voi mahdollistaa entistä tehokkaamman työskentelyn.

Kehitysehdotuksena nuorten valvottuun koevapauteen esitämme, että koevapauden aikana tehtäisiin enemmän yhteistyötä vankilan ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen välillä ja yhteydenpito olisi molemmiin suuntaista. Aiemmin yhdyskuntaseuraamustoimiston on pitänyt olla aktiivinen, jotta yhdyskuntaseuraamustoimisto pääsisi mukaan työskentelyyn mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Olisi hyödyllistä, jos tulisi nuorten kohdalla tavaksi, että yhdyskuntaseuraamustoimisto olisi valvotun koevapauden aikana mukana mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Opinnäytetyön tuloksien kautta oli havaittavissa, että intensiivinen työskentely on tässä vaiheessa ollut asiakkaille hyödyllistä. Vaikutus esimerkiksi nuorten asiakkaiden uusintarikollisuuteen ja pidemmän ajan sitoutumiseen palveluihin, on kuitenkin nähtävissä vasta pidemmän ajan kuluttua. On siis vaikea sanoa tässä vaiheessa, mikä olisi tulevaisuuden kannalta selkeästi hyödyllistä kehittämistä, koska projektin lopullisia tuloksia ei voida tässä vaiheessa vielä tutkia. Selkeää kuitenkin on, että projektin mukaista työskentelyä olisi järkevää jatkaa myös projektin loputtua vuoden 2017 jälkeen. Se miten projektin mukaista työskentelyä eri yksiköissä voidaan alkaa toteuttaa, on asia, johon täytyy keskittyä työntekijöiden toimesta hyvissä ajoin ennen projektin loppumista. Tulevaisuudessa olisi kiinnostavaa tutkia, miten projektin mukainen työskentely on vaikuttanut nuorten palveluihin kiinnittymiseen pidemmällä aikavälillä ja sitä kautta myös uusintarikollisuuteen. Tutkia voisi myös työntekijöiden kehitysehdotusten toteutumista tulevaisuudessa.

Lähteet

PAINETUT LÄHTEET

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Farrall, S. 2002. Rethinking What Works with Offenders: Probation, Social Context and Desistance from Crime. Cullompton: Willan Publishing.

Granfelt, R. 2011. Vankila auttamistyön ympäristönä? Teoksessa Pehkonen, A. & Väänänen-Fomin, M. 2011. Sosiaalityön arvot ja etiikka. Juva: Bookwell Oy.

Hartoneva, A., Mohell, U., Pajuoja, J. & Vartia, M. 2015. Yhdyskuntaseuraamukset ja vankeus. Tallinna: Tietosanoma

Healy, D. 2010. The Dynamics of Desistance: Charting pathways through change. UK : Willan Publishing.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy.

Honkatukia, P. & Kivivuori, J. 2006. Nuorisorikollisuus: määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Kemppainen, M. 2014. Psykososiaalinen sosiaalityö ja desistanssin tukeminen ehdollisen vankeuden valvonnassa. Teoksessa Linderborg, H., Suonio, M. & Lassila, T. 2014. Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitos.

Laine, M. 2014. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Lavikkala, R. 2011. Vaikuttavan rikosseuraamustyön kysymyksiä. Teoksessa Lavikkala, R. & Linderborg, H. 2011. Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Vantaa: Rikosseuraamuslaitoksen koulutuskeskus.

Maruna, S. 2001. Making Good: How Ex-Convicts Reform and Rebuild Their Lives. Washington, DC: American Psychological Association.

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita.

Niemi, M. 2015. Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja. Sarja C 65. Oikeus tänään. Osa 1. Bookwell Oy: Rovaniemi.

Särkelä, A. 2001. Välittäminen ammattina. Tampere: Vastapaino.

Seikkula, J. & Arnkil, T. 2005. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Viikki-Ripatti, S. 2011. Rikollisuudesta irrottautuminen subjektiivisena kokemuksena. Teoksessa Lavikkala, R & Linderborg, H. 2011. Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Vantaa: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus.

SÄHKÖISET LÄHTEET

Järvinen, M-K. 2015. Asiakas-työntekijäsuhde rikosseuraamusalalla. Dialoginen arviointi tiedon-
tuotannon tapana. Viitattu 20.3.2017.

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96536/978-951-44-9683-7.pdf?sequence=1>

Korkein oikeus. 2014. Ennakkopäätökset. Viitattu 27.2.2017. <http://korkeinoikeus.fi/fi/index/ennakkopaatokset.html>

Kosonen M., Rautiainen M.& Riikonen J. 2012. Nuoren oikeusopas. Rikos ja sen vaikutukset. Offsetpaino L Tuovinen Ky: Kuopio. Viitattu 20.2.2017.http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/toimipaikkojenliitetiedostoja/6DjaiqeSl/Nuoren_oikeusopas.pdf

Lahti, P. 2010. Ehdonalaisvalvontaan määrättyjen kokemuksia vankilan jälkeisestä arjesta. Licensiaatin tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Viitattu 20.3.2017.

<http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=5c23dc40-16c3-4971-8fe5-df64dc8099c2>

Laine, M. 2011. Haaste. Asiantuntevasti rikosentorjunnasta ja kriminaalipolitiikasta. Positiivista kriminologiaa. Viitattu 28.8.2017. <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiar-kisto/haaste32011/positiivistakriminologiaa.html>

Laki Rikosseuraamuslaitoksesta. 27.11.2009/953. Finlex. Viitattu 1.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090953>

Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta. 10.4.2015/400. Finlex. Viitattu 2.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150400?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=valvontarangaistus>

Laki valvotusta koevapaudesta. 23.8.2013/629. Finlex. Viitattu 19.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20130629#L3P27>

Oikeus.fi. 2016c. Ehdollinen vankeusrangaistus. Viitattu 2.3.2017 ja 20.2.2017. <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/rikosasiat/seuraamukset/ehdollinenvankeusrangaistus.html>

Oikeus.fi. 2016d. Ehdoton vankeusrangaistus ja yhdyskuntapalvelu. Viitattu 1.3.2017. <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/rikosasiat/seuraamukset/ehdotonvankeusrangaistusjayhdyskuntapalvelu.html>

Oikeus.fi. 2016a. Jatkokäsittelylupa. Viitattu 27.2.2017. <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/muutoksenhaku/jatkokasittelylupa.html>

Oikeus.fi. 2016b. Tyytymättömyyden ilmoitus. Viitattu 27.2.2017. <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/muutoksenhaku/muutoksenhakeminen.html>

Oikeus.fi. 2017. Sakko. Viitattu 2.3.2017. <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/rikosasiat/seuraamukset/sakko.html>

Oikeus.fi. 2016e. Nuoret rikosentekijät. Viitattu 8.3.2017. <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/rikosasiat/nuoririkosentekija.html>

Oikeusministeriö. 2013. Lapsi rikoksen uhrina. Tietoa väkivalta- ja seksuaalirikoksen uhriksi joutuneen lapsen vanhemmalle. Viitattu 19.2.2017. http://www.oikeusministerio.fi/material/attachments/om/julkaisut/esitteitaoikeudellisistaasioista/6KEuvMmeV/Lapsi_rikoksen_uhrina_opas.pdf

Oikeusministeriö. 2011. Valvontarangaistus. Viitattu 1.3.2017. <http://oikeusministerio.fi/fi/index/toimintajatavoitteet/kriminaalipolitiikka/seuraamusjarjestelma/valvontarangaistus.html>

Poliisi. Virallisen syytteen alaiset rikokset ja asianomistajarikokset. Viitattu 19.2.2017. https://www.poliisi.fi/rikokset/virallisen_syytteen_alaiset_rikokset_ja_asianomistajarikokset

Rikollisuustilanne 2015. 2016. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto. Viitattu 1.3.2017 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/164434/Katsauksia_14_Rikollisuustilanne_2015_2016.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2017b. Arvot ja strategia. Viitattu 1.3.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/arvot.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2013b. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 1.3.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2015a. Valvontarangaistus. Viitattu 2.3.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/valvontarangaistus.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2015b. Vankeus. Viitattu 14.2.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/vankeus.html>

Rikosseuraamuslaitos 2017d. Helsingin vankila. Viitattu 21.4.2017. <http://www.kriminaali-huolto.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/helsinginvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2017c. Keravan vankila. Viitattu 21.4.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/keravanvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2017e. Jokelan vankila. Viitattu 4.5.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/jokelanvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos 2013c. WOP. It works if you work it out. Viitattu 21.4.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/muusosiaalinenkuntoutus/wop-itworksifyouworkitout.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2016b. Nuorten ehdollisen vankeuden valvonta. Viitattu 20.2.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/ehdollisestirangaistujenuortenvilvonta.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2017a. Organisaatio. Viitattu 2.3.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/organisaatio.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2016a. Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto. Viitattu 2.9.2017 <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/yhdyskuntaseuraamustoitomistot/vantaa.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2013a. Vapautumisen valmistelu. Viitattu 3.9.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vapautuminen/vapautumisenvalmistelu.html>

Riku - Rikosuhripäivystys. 2014. Omaisuusrikos. Viitattu 13.3.2017. <http://www.riku.fi/fi/erilaisia+rikoksia/omaisuusrikos/>

Saaranen-Kauppinen, A & Puusniikka, A. 2006. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 22.2.2017. <http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/>

JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen nuorten projekti (1.8.2016-31.12.2017). Projektisuunnitelma syyskuu 2016, päivitetty tammikuu 2017.

Saarela S. Henkilökohtainen tiedoksianto. 01/2017. Rikosseuraamustyöntekijä. Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto.

KUVAT

Kuva 1: Rikosseuraamuslaitos. Arvot ja strategia. Viitattu 10.4.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/arvot.html>

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa-anomus	72
Liite 2: Tutkimuslupa.....	74
Liite 3: Saatekirje.....	76
Liite 4: Nuorten haastattelukysymykset	77
Liite 5: Työntekijöiden haastattelukysymykset	79
Liite 6: Suostumuslomake haastateltaville	81
Liite 7: Esimerkkitaulukko 1	82
Liite 8: Esimerkkitaulukko 2	83

Liite 1: Tutkimuslupa-anomus

Tutkimuslupa- anomus opinnäytetyölle ”Intensiivinen työote nuorten koevapaudessa ja ehdon-
laisvalvonnassa”

Tutkimuksen tekijöiden yhteystiedot:

Aino Heinonen

Elisa Niemelä

Oppilaitostiedot:

Laurea- ammattikorkeakoulu, Tikkurilan yksikkö, Ratatie 22

Sosionomi, rikosseuraamusala

Tutkimuksen ohjaajan tiedot:

Yliopettaja Otso Lapinleimu, Rikosseuraamusalan koulutuskeskus

Yhteistyökumppanit:

Nuorten projektin projektipäällikkö Minna-Kaisa Järvinen

Nuorten projektin projektityöntekijä Kirsi Ketonen

Haemme tutkimuslupaa opinnäytetyöllemme ”Intensiivinen työote nuorten koevapaudessa ja ehdon-
laisvalvonnassa”. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Etelä-Suomen rikosseuraamusalu-
een Nuorten Projektin kanssa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Etelä-Suomen rikosseu-
raamusalueen nuorten projektiin osallistuvien 16-25- vuotiaiden ehdonlaisesti vapautuneiden,
koevapaudessa olevien ja vielä vankilassa olevien nuorten näkemyksiä intensiivisestä nivelvai-
heen työskentelystä, joka aloitetaan jo vankeusaikana. Lisäksi selvitämme nuorten kanssa työs-
kentelevien työntekijöiden näkemyksiä nivelvaiheen intensiivisen työskentelyn kehittämisestä.

Opinnäytetyömme aihe liittyy Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen nuorten projektin yhteen
osatavoitteeseen. Nuorten vankien näkemykset viedään eteenpäin työntekijöiden haastattelui-
hin, joissa näkökulma keskittyy yhteistyömallin kehittämiseen. Tutkimukseen osallistuvat haas-
tateltavat ovat Helsingin vankilasta, Keravan avovankilasta, Jokelan avovankilasta ja Uuden-
maan yhdyskuntaseuraamustoimistosta. Yksiköiden johtajille on lähetetty allekirjoitettavaksi
opinnäytetyösopimus ja informaatioksi saatekirje. Projektin työntekijät valitsevat haastatelta-
vat ja informoivat heille tutkimuksesta.

Tutkittavia nuoria on osallistumishalukkuudesta riippuen 4-8 haastateltavaa, Työntekijöitä on
samasta asiasta riippuen 6-10 haastateltavaa. Tarkemmin kerrottuna tutkimus liittyy Nuorten
projektin osatavoitteeseen kolme, jossa pyritään vankilasta vapautuvien nuorten palveluoh-
jauksen ja valvonnan tehostamiseen. Kohderyhmänä ovat Keravan vankilasta vapautuvat WOP-
osaston vangit, jotka ovat alle 29-vuotiaita sekä muut Keravan vankilasta Uudenmaan yhdys-
kuntaseuraamustoimiston valvontaan vapautuvat alle 25-vuotiaat. Osa tutkimukseen osallistu-
vista vangeista on myös Helsingin vankilasta, koska Keravan vankilan suljettu osasto lopetti
toimintansa vuoden 2016 lopulla ja suljetun osaston vangit siirrettiin Helsingin vankilaan. Li-
säksi tutkimukseen liittyi suunnitteluvaiheessa myös Jokelan avovankila, joka liittyi uutena yk-
sikkönä samaan aikaan myös Nuorten projektiin.

Tutkimuksen alustavana aikatauluna on, että maaliskuussa voisimme aloittaa opinnäyte-
työprosessin seuraavan vaiheen eli toimintavaiheen. Aineiston olemme ajatelleet alustavasti
keräävän 17.5 alkaen. Tavoitteena on, että aineisto kerättäisiin muutaman viikon aikana, jonka
jälkeen litteroisimme aineiston. Kesäkuu olisi litteroinnille otollista aikaa. Heinäkuu olisi tutki-
muksen loppuun saattamista ja elokuussa jättäisimme ilmoituksen valmiista opinnäytetyöstä.

Opinnäytetyöseminaarin pyrkisimme pitämään myös elokuun aikana. Lopullinen työ olisi lähetettyä arviointiin syyskuun alussa.

Tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena käyttäen aineistonkeruumenetelmänä puolistrukturoitua yksilö- ja ryhmämuotoista teemahaastattelua. Haastateltavat nuoret haastatellaan yksilöinä ja työntekijät ryhmänä. Keskitymme haastatteluissa näkemyksiin vankeusaikaisesta yhteistyöstä, nivelvaiheen työskentelystä eli vapauden valmistelusta sekä intensiivisestä työskentelystä valvonnan aikana. Teemahaastattelu rakentuu siis näiden kolmen teeman ympärille. Haastatteluissa huomiomme kiinnittyy ainoastaan vankien ja työntekijöiden näkemyksiin tutkittavista asioista. Rajaamme pois haastateltavien kokemukset estääksemme tutkimuksen liiallisen laajenemisen. Rajaamiseen vaikuttaa myös se, että nuoret haastateltavat ovat eri vaiheissa työskentelyprosessia eli joillakin vielä vankilassa olevilla ei ole henkilökohtaista kokemusta esimerkiksi nivelvaiheen tai valvonnan aikaisesta työskentelystä.

Haastattelut tapahtuvat niin, että ensin haastattelempa opinnäytetyöhömmä osallistuvat nuoret Helsingin vankilasta, Keravan avovankilasta sekä Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistosta. Haastateltaville nuorille esitämme haastattelussa samat teemat ja samat haastattelukysymykset. Kun olemme keränneet aineiston nuorilta, haastattelempa opinnäytetyöhömmä osallistuvat työntekijät ryhmämuotoisesti samoista yksiköistä. Työntekijöiden ja nuorten haastatteluiden teemat ja kysymykset eroavat toisistaan haastattelun erilaisten luonteiden takia. Myös asiat, joihin pyrimme haastatteluilla saamaan vastauksen, ovat erilaisia haastateltavien välillä. Työntekijöitä haastateltaessa keskitymme kehitysehtotuksiin ja suuntaamme katseen tulevaan, kun taas nuorten haastatteluissa tärkeänä pidetään mielipiteitä asioiden nykyisestä tilasta.

Analysoimme aineiston sisällön analyysillä. Sisällön analyysi on parhain ja helpoin tapa analysoida juuri meidän tutkimuksemme aineistoa. Tarkoituksenamme on löytää mahdollisimman paljon yhtäläisyyksiä ja eroja nuorten haastatteluista. Litteroinnin jälkeen tutkimuksemme haastatteluista saatu aineisto on muutettu tekstimuotoiseksi, joten se soveltuu sisällön analyysillä tarkasteltavaksi. Aineistoa analysoidessa käytämme nimenomaan laadullista sisällön analyysiä.

Käytämme aineistona ainoastaan haastatteluista saatavaa materiaalia. äänitämme nuorten haastattelut ja videoimme työntekijöiden ryhmähaastattelun aineiston yksityiskohtaisemman tulkitsemisen helpottamiseksi. Haastatteluihin osallistuminen on vapaaehtoista ja haastattelun voi henkilö halutessaan lopettaa missä vaiheessa tahansa. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen aineisto tuhoaan. Tutkimuksen tuloksissa ei paljastu haastateltavan henkilöllisyys, ja aineistoa käsitellään luottamuksellisesti. Aineistoa käyttävät ainoastaan tutkimuksen tekijät. Hakemuksen yhteydessä lähetetään tutkimussuunnitelma.

Liite 2: Tutkimuslupa

Tutkimuslupa

29.5.2017

27/332/2017

Opiskelijat
Aino Heinonen
Elisa Niemelä
Rikosseuraamusala
Laurea-Ammattikorkeakoulu

Hakemuksenne 15.5.2017

Tutkimuslupahakemus

Olette hakeneet Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan opinnäytettä varten. Opinnäytteen ohjaajana toimii yliopettaja Otso Lapinleimu. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen Nuorten Projektin kanssa.

Tutkimuksen aihe

Intensiivinen työote nuorten koevapaudessa ja ehdonalaisvalvonnassa

Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen nuorten projektiin osallistuvien 16-25-vuotiaiden ehdonalaisesti vapautuneiden, koevapaudessa olevien ja vielä vankilassa olevien nuorten näkemyksiä intensiivisestä nivelvaiheen työskentelystä, joka aloitetaan jo vankeusaikana. Haastateltavia nuoria on 4-8. Työntekijöitä haastatellaan 6-10 henkilöä. Haastateltavat ovat Helsingin vankilasta, Keravan avovankilasta, Jokelan avovankilasta ja Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistosta.

Lupahakemus

Haette lupaa haastatteluihin.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimusluvan hakemuksenne mukaisesti. Haastattelut tulee tehdä yksikön johtajan tai apulaisjohtajan suostumuksella ja välityksellä.

Nuorten osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja heiltä tulee pyytää yksilöity kirjallinen suostumus osallistumisesta tutkimukseen. Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa yksikön muulle toiminnalle.

Osoite
Lintulahdenkuja 4
00530 HELSINKI

Puhelin
029 56 88500

Telekopio
029 56 88446

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

2(2)

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää sähköinen kopio tai paperikopio asianomaisiin yksiköihin, Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle. Opinnäytteestä tulee myös lähettää sähköpostitse tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön (peter.blomster@om.fi). Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista opinnäytteen intranet- ja tiivistelmän internet-sivuillaan.

Pauli Nieminen
kehitysjohtaja

Peter Blomster
erikoistutkija

Tiedoksi

dit

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja
Helsingin vankilan johtaja
Keravan vankilan johtaja
Jokelan vankilan johtaja
Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja

Liite 3: Saatekirje

SAATEKIRJE

LAADITTU 13.4.2017

HYVÄ VASTAANOTTAJA

Tämä saatekirje lähetetään kaikille niille rikosseuraamusalan yksiköille, joita pyydämme osallistumaan opinnäytetyömme toteutukseen. Mukana lähetämme myös opinnäytetyösopimuksen allekirjoitettavaksenne.

Olemme Laurea ammattikorkeakoulun 3. vuoden rikosseuraamusalan sosionomiopiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä aiheesta ”Intensiivisen työtteen merkitys nuoren ehdonalaisvalvonnassa”. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on saada selville nuorten rikoksenteekijöiden näkemyksiä siitä, onko intensiivisellä työtteellä merkitystä ehdonalaisvalvonnassa, jos intensiivinen työskentely aloitetaan jo vankeusaikana.

Opinnäytetyömme taustalla vaikuttaa Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen Nuorten projekti, joka on käynnistynyt vuoden 2016 elokuussa. Projektin tavoitteena on tukea syvenevässä rikoskierteessä olevien tai vakaviin rikoksiin syyllistyneiden nuorten rikoksenteekijöiden rikoksista irrottautumista. Projekti on jaettu neljään osioon ja jokaisella osiolla on omat osatavoitteensa. Projektin tavoitteet kytkeytyvät Rikosseuraamuslaitoksen alueen tulostavoitteisiin ja strategiaan. Opinnäytetyömme tuloksia käytetään yhtenä kolmannen osatavoitteen arviointitapana.

Osatavoite kolme keskittyy vankilasta vapautuvien nuorten palvelunohjauksen ja valvonnan tehostamiseen. Asiakkaat ovat Keravan avovankilasta, Helsingin vankilasta sekä Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistosta. Projektin avulla testataan, onko vankilasta vapautuvien nuorten alkuvaiheen valvonnalla ja palvelunohjauksella vaikutusta rikoksista irrottautumisen prosessiin ja kiinnittäytymiseen mielekkääseen tekemiseen ja palveluihin, jotka ovat nuorelle tarpeellisia.

Tutkimuksessamme haastattelimme yksilö- ja ryhmähaastatteluina teidän yksiköidenne asiakkaita ja työntekijöitä. Haastattelut ja tulosten analysointi tehdään luotamuksellisesti eikä haastateltavan henkilöllisyys paljastu tuloksissa. Haastatteluaineisto hävitetään asianmukaisesti tutkimusprosessin loputtua. Lisätietoja voitte kysyä opinnäytetyöhön liittyen meiltä ja yhteystietomme löytyvät alta.

Ystävällisin terveisin, Aino Heinonen ja Elisa Niemelä

Liite 4: Nuorten haastattelukysymykset

Haastattelun runko:

1. Esittely (Keitä ollaan, mitä opiskellaan ja miksi ollaan haastattelemassa)
2. Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite
3. Kerrotaan haastateltavan oikeudet ja allekirjoitetaan sopimus
4. Esitellään haastattelun teemat
5. Muistettavaa: Jokaisen teeman jälkeen, jos muistaisi kertoa tiivistelmän edellisistä vastauksista. Ja pitää muistuttaa haastateltavaa, että **haastattelu tehdään nykyisen tuomion pohjalta**

Teemat:

- Vapauden valmistelu vankilassa (nivelevaihe)
- Intensiivinen työote ja verkostoyhteistyö
- Valvonnan aikainen työskentely
- Palveluihin kiinnittyminen

Taustatiedot:

- ikä
- sukupuoli
- työskentelyvaihe

Vapauden valmistelu vankilassa:

1. Missä vaiheessa ja miten vapautumista alettiin suunnitella?
2. Mitä suunnittelu piti sisällään eli mitä konkreettista tehtiin ja mihin keskityttiin?
3. Millaiseksi koit vapauden valmistelun? (hyödyt/haitat/tarpeellisuus)
4. Millaisia odotuksia sinulla oli/on valvonnan suhteen?

Intensiivinen työote ja verkostoyhteistyö:

5. Keiden työntekijöiden kanssa työskentelit nivelevaiheen aikana? (esimerkkinä sos. työntekijät, ohjaajat, rikosseuraamusesimies jne.)
6. Millaista työskentely heidän kanssaan oli (tai miten yhteydenotto tapahtui, tapahtuiko aloite itseltä vai työntekijöiltä?)
7. Oliko työskentelyssä mukana siviilityöntekijöitä? Millaista työskentelyä heidän kanssaan ja millaiseksi koit yhteistyön eri tahojen kanssa?

8. Miten tiiviiksi olet kokenut yhteistyön eri työntekijöiden kanssa ja työntekijöiden välillä?
9. Millaiseksi kuvailisit valvojasi kanssa työskentelyä tässä vaiheessa? Millainen rooli valvojalla oli? Millaiseksi koet valvojaan tutustumisen jo vankeusaikana?
10. Onko nivelvaiheen työskentely ollut tarpeellista? Millä tavalla?
11. Olisiko työskentelyä voinut olla vielä enemmän? Millaista olisit toivonut?

Valvonta:

12. Millaiset odotukset sinulla oli/on tulevan valvonnan suhteen?
13. Millaiseksi koet valvonnan?
14. Millaisia asioita valvonnan aikana pitäisi tehdä?
15. Kuinka usein olisi tarpeellista tavata valvojaa?
16. Kun mietit omaa tilannettasi, kuinka tarpeelliseksi koet valvonnan?
17. Millaiset vapauden valmistelun aikana tehdyt asiat koit hyödylliseksi koevapauden/eav:n aikana? Mitkä asiat olisit halunnut, että tehdään toisin? (Millaiset asiat voisivat olla hyödyllisiä koevapauden/eav:n aikana?)

Palveluihin kiinnittyminen:

18. Onko sinulle tehty/suunniteltu jotain tiettyä vapauttamissuunnitelmaa? Millaisia tavoitteita tai muuta siihen on suunniteltu (esim. palveluja)?
19. Miten olet tavoitteisiin/palveluihin kiinnittynyt? Miten olet edennyt näiden kanssa?

Liite 5: Työntekijöiden haastattelukysymykset

Työntekijöiden haastattelukysymykset:

Taustatietoja ei kysytä.

Teemat:

- Nivelvaiheen intensiivinen työskentely ja verkostoyhteistyö
- Työnjako laitosten välillä
- Projektin vaikutukset ja kehitysehdotukset

Nivelvaiheen intensiivinen työskentely ja verkostoyhteistyö

1. Millaista on intensiivinen työote? Miten kuvailisit intensiivistä työskentelyä?
2. Miten intensiivisyys on näkynyt työskennellessäsi asiakkaiden kanssa?
3. Millaista yhteistyö vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen välillä on ollut?
4. Missä kohtaa vankilan ja yhdyskuntaseuraamustoimiston välinen yhteistyö on aiemmin alkanut? Eli missä kohtaa ollaan nähty yhteistyön alkamispiste?
5. Millaista vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen yhteistyö itsessään on? (Tai vankilan ja jonkin muun laitoksen välinen yhteistyö jos on muita kuin yks-toimiston väkeä)
6. Miten toimivaa laitosten välinen yhteistyö on?
7. Miten Nuorten projekti on vaikuttanut vankilan ja valvonnan väliseen yhteistyöhön? (Onko esim. tiiviimpi yhteydenpito, yleisesti muutoksia, yhteistyön alkaminen, toimintatapojen muutokset?)

Työnjako laitosten välillä:

8. Millaista työnjako eri laitosten välillä on ollut vapauden valmistelun aikana?
9. Millaisia haasteita tietynlainen työnjako voi tuoda?
10. Mitä työn jakamisella voidaan parhaimmillaan saavuttaa?
11. Mitä projektin myötä on saavutettu työnjakoon liittyen?
12. Millaisia muutoksia siihen on projektin kautta tullut?
13. Mitä olisit vielä toivonut saavutettavan? (Joku tietty muutos yms..?)

Projektin vaikutukset ja kehitysehdotukset:

14. Millaista hyötyä projekti on antanut nivelvaiheen intensiivisen työskentelyn ja verkostoyhteistyön osalta?
15. Millaisia huomattavia muutoksia projektin kautta on tullut näiltä näiden alueiden osalta?

16. Onko projektin kautta syntynyt jotain uutta näiden alueiden osalta? (uudella tarkoitetaan esim. uusia käytäntöjä tai toimintoja/toiminnan muutoksia?)
17. Onko projektin kautta tullut jotain negatiivista?
18. Onko jotain sellaista, mitä olisi odottanut projektin antavan, mutta niin ei käynytään? Eli mitä jäätin kaipaamaan?
19. Mitä aiemmin mainittuja projektin kautta tulleita asioita voisi kehittää normaaliksi käytännöksi/toimivaksi malliksi?
20. Mitkä niistä ovat tarpeellisia tulevaisuudessa?
21. Miten niitä voisi kehittää?

Liite 6: Suostumuslomake haastateltaville

Suostumus haastatteluun osallistumisesta

Opinnäytetyö kuuluu osana rikosseuraamusalan koulutusohjelmaa Laurea-ammattikorkeakoulussa

Minä _____ suostun siihen, että minua haastatellaan Aino Heinosen ja Elisa Niemelän opinnäytetyöhön, joka liittyy Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen Nuorten projektiin. Olen tietoinen, että haastattelussa antamiani tietoja käytetään opinnäytetyön lopuraportointiin.

Ymmärrän ja tiedän, että opinnäytetyön haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista, ja voin missä vaiheessa tahansa perua osallistumiseni. Tällöin antamiani tietoja ei käytetä opinnäytetyöhön ja antamani materiaali hävitetään välittömästi. Suostun siihen, että haastatteluni nauhoitetaan ja nauhoitteet hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua. Haastattelusani kertomat asiat ovat luottamuksellisia eikä antamiani tietoja käytetä niin, että yksityisyydensuojani vaarantuisi. Opinnäytetyössä ei mainita nimeä, tai mitään muuta yksityiskohtaa, josta minut voitaisiin tunnistaa. Minulle on kerrottu opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet sekä se, mihin antamiani tietoja käytetään. Olen tietoinen, että voin esittää lisäkysymyksiä missä vaiheessa tahansa osallistumiseeni liittyen ja antamieni tietojen käyttämisestä opinnäytetyössä. Olen tietoinen, että opinnäytetyö julkaistaan valmistumisen jälkeen Theseus-tietokannassa.

Haastatteluun osallistuvan allekirjoitus

Aika ja paikka

Allekirjoitus

Opinnäytetyön tekijöiden allekirjoitukset

Aika ja paikka

Allekirjoitus

Aika ja paikka

Allekirjoitus

Liite 7: Esimerkkitaulukko 1

Pelkistämisvaihe: Kokemukset vapauden valmistelusta vankilassa ja vapauden valmistelun aloittamisesta

<p>H1: Ei täs talos itseasiassa ole mitenkää valmisteltu, mut se ehdonalaisvalvoja rupesi tekemään jossain kohtaa valmistelee sitä, että tulee tapaa tänne mua ja juttelee aina joskus parin viikon tai kuukauden ja sitte ois vapautuessa hyvä periaattessa niinku et tunnetaan toisemme ja ois helpompi mennä tapaa sitä.</p>	<p>Vapauden valmistelu ollut heikkoa. Ehdonalaisvalvoja ollut yhteydessä vankeusaikana, tapaamisten kautta tutustuminen valvojaan</p>
<p>H1: Tuli vaan joku lappu täältä ja sit se tuli tapaamaan mua ja esitteli ittensä ja kerto mist on kyse että ruvetaan jo niinku vankeusaikana tekee sitä yhteistyötä sen kaa niinku vapauden eteen.</p>	<p>Yhteistyön aloittaminen vankeusaikana, valvojalta ensimmäinen yhteydenotto</p>
<p>H1: Juteltu niitä näitä ja tutustuttu toisiimme. Nii ja joo, no vähän suunniteltu et mitä pitäis olla siin vapaudessa että mitkä asiat ois tärkeitä ja asuntoasioita se on mua auttanu hoitaa ja tai silleen et se on niinku ottanu mun puolesta yhteyttä sosiaalitoimeen ja. et silleen jeesannu tommosissa asioissa mitä mä en täältä voi. Ottanut numeroita netistä ja tollasii.. auttanu niissä</p>	<p>Esimerkit konkreettisista tehdyistä ja suunnitelluista asioista valvojan kanssa vankeuden aikana käydyissä tapaamisissa.</p>
<p>H1: No, kyl se on ihan hyvä, että tietää että on ees jotain jeesii siihen ku et ku ei tää talo tue millään tavalla ni on ees toi apu joka auttaa sillee ni ei joudu lähtee vaan täst noiden säkkien kans ulos et siel on jotain niinku</p>	<p>Myönteinen kokemus vapauden valmistelusta</p>
<p>H1: No kyl se on. Ei ehkä tarpeellinen mut hyödyllinen</p>	<p>Kokemus hyödyllisyydestä</p>
<p>H1: Ei oo mitään odotuksia et saa nähä sitte että miten se hoiuu. Aika avoimin mielin lähen sillee et kyl se on ottanut mut huomioon ku mä oon sanonu et mä en jaksa sit joka viikko tulla minnekkään näkee ja tolleen et kyl sit siviilis on vähän muutaki tekemistä et ei jaksa koko ajan olla paapottavana siel silleen et ihmiset kokoajan soittelee tai jotai tollasta perään ni eihän se oo, ei se oo vapautta sillo.</p>	<p>Ei odotuksia valvonnan suhteen, avoin mieli, mutta liiallista huolehtimista pidetään negatiivisena asiana.</p>

Liite 8: Esimerkkitaulukko 2

Alaluokkien, yläluokkien ja pääluokkien muodostaminen

Teema 3: Valvonta

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Odotukset valvonnan suhteen	Ennako-odotukset	Nuorten intensiivinen valvonta
Haastateltavien mielestä tärkeitä valvonnan aikana hoidettavia asioita Intensiivisyys valvojaa tavatessa	Valvonnan sisältö	
Näkemykset valvonnan hyödyllisyydestä Asioita, jotka jäivät painamaan mieltä Valvojan rooli	Kokemukset valvonnasta	